

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

RIGORÓZNÍ PRÁCE

2013

Mgr. Jana Volková

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA FINANČNÍHO PRÁVA A FINANČNÍ
VĚDY**

Rigorózní práce

**Česká a evropská právní úprava mezinárodní
pomoci při vymáhání některých finančních
pohledávek**

**Czech and European legislation concerning mutual assistance for
the recovery of claims relating to taxes, duties and other measures**

Vypracovala: Mgr. Jana Volková
Konzultant: JUDr. Radim Boháč, Ph.D.
Akademický rok: 2012/2013

Praha, únor 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených, které byly řádně citovány. Dále prohlašuji, že jsem tuto práci nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 2. 2013

.....
Mgr. Jana Volková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat panu JUDr. Radimu Boháčovi Ph.D., konzultantovi mé rigorózní práce, za odborné vedení, pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této rigorózní práce.

Mgr. Jana Volková

Obsah:

Úvod.....	1
1. Prameny mezinárodního vymáhání finančních pohledávek	3
2. Právní úprava mezinárodního vymáhání finančních pohledávek.....	6
2.1 Směrnice Rady.....	6
2.2 K otázce retroaktivity	16
2.3 Mezinárodní vymáhání finančních pohledávek v českém právním řádu	18
2.3.1 Úprava před vstupem České republiky do Evropské unie	18
2.3.2 Úprava po vstupu České republiky do Evropské unie	19
2.4 Příprava nového zákona a důvody k jeho přijetí	19
3. Mezinárodní pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek.....	22
3.1 Co je předmětem vymáhání.....	22
3.1.1 Definice dle směrnice 2010/24/EU	22
3.1.2 Definice dle zákona 471/2011 Sb.....	24
3.2 Kontaktní orgány	25
3.2.1 Kontaktní orgány dle směrnice 2010/24/EU	25
3.2.2 Kontaktní orgány dle zákona 471/2011Sb.	26
3.3 Proti komu vymáhání směřuje.....	27
3.3.1 Definice dle směrnice 2010/24/EU	27
3.3.2 Definice dle nařízení č. 1189/20113	28
3.4 Náklady vynaložené v souvislosti s poskytnutím mezinárodní pomoci.....	28
3.5 Odmítnutí komunikace (možnost vs povinnost).....	29
3.6 Způsob komunikace.....	31
3.7 Výměna informací	32
3.7.1 Poskytování informací o vratitelném přeplatku	34
3.7.2 Spolupráce úředních osob	35
3.7.3 Použití získaných informací k jiným účelům	36
3.8 Řešení sporů	37
3.9 Informační povinnost Komisi.....	38
4. Druhy žádostí o mezinárodní pomoc.....	40
4.1 Žádost o informace	40
4.2 Žádost o doručení	41
4.2.1 Jednotný doklad pro doručení dokumentů (UNF).....	41
4.2.2 Úprava jazykové otázky	42
4.3 Žádost o vymáhání	43
4.3.1 Podmínka – de minimis.....	44
4.3.2 Doklad pro vymáhání (IPE – historický vývoj)	45
4.3.3 Jednotný doklad pro vymáhání (UIPE).....	46
4.3.4 Otázka úroků z prodlení a 4 časové úseky úročení žádostí.....	47
4.3.5 Posečkání a splátky	51
4.3.6 Lhůty k vymáhání.....	53
4.3.7 Zpětvzetí nebo změna žádosti o vymáhání	56
4.3.8 Převod vymožených částek a užitý směnný kurz.....	58
4.4 Žádost o předběžná opatření.....	60
4.4.1 Možnost realizace předběžných opatření versus zajišťovací příkaz	62
5. Realizace a výkon mezinárodního vymáhání.....	64
5.1 Zákon o mezinárodním vymáhání jako lex specialis.....	64
5.2 Přímý účinek prováděcího nařízení Komise (EU)č. 1189/2011	66
5.3 Postup při vyřizování žádostí o mezinárodní vymáhání.....	68

5.3.1 Postup v případě podání žádosti do zahraničí	68
5.3.2 Postup v případě obdržení žádosti ze zahraničí	74
6. Vztah mezinárodního vymáhání ke správě daní	76
6.1 Směrnice Rady 2011/16/EU o správní spolupráci v oblasti daní	76
6.2 Správní spolupráce v oblasti daní na území České republiky	79
6.3 Shodné instituty v rámci mezinárodní spolupráce při vymáhání a správě daní	80
7. Mezinárodní vymáhání a jeho vztah k úpadkovému řízení	82
7.1 Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení	82
7.2 Vliv insolvenčního řízení na mezinárodní vymáhání	86
7.2.1 ČR jako dožádaný orgán a insolvenční řízení v ČR	86
7.2.2 ČR jako dožadující orgán a insolvenční řízení v ČR	88
7.2.3 ČR jako dožadující orgán a insolvenční řízení v jiném členském státě	88
7.3 Postoj členských států EU k insolvenčnímu řízení v mezinárodním vymáhání	89
8. Konvence o správní spolupráci versus mezinárodní vymáhání	91
8.1 Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti	92
8.2 Konvence a její odlišnosti od úpravy mezinárodního vymáhání	93
9. Norské království a jeho speciální úprava vymáhání	96
10. Praktické komplikace v rámci mezinárodního vymáhání	100
10.1 Státy s neimplementovanou směrnicí Rady 2010/24/EU	100
10.2 Přeplatky z důvodu kurzových rozdílů	101
10.3 Rozsudky týkající se mezinárodního vymáhání finančních pohledávek	102
Závěr	104
Seznam zkratk	107
Použitá literatura	108
Seznam příloh	113
Příloha č. 1: Mapa členských států Evropské unie	113
Příloha č. 2: Převod vymožených částek ve vztahu k nákladům	113
Příloha č. 3: Řešení sporů v rámci mezinárodního vymáhání	114
Příloha č. 4: Upravený jednotný doklad o vymahatelnosti	114
Příloha č. 5: Podání žádosti o doručení včetně UNF	115
Příloha č. 6: Postup dožadujícího orgánu při podání žádosti	115
Příloha č. 7: UIPE jako součást žádosti o vymáhání	116
Příloha č. 8: Změna původního doklad o vymahatelnosti v (UIPE)	116
Příloha č. 9: Způsob odesílání žádostí a odpovědí přes CCN mail	117
Příloha č. 10: Státy Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti	118
RESUME	119
ABSTRAKT	120
ABSTRACT	120
KLÍČOVÁ SLOVA	121
KEY WORDS	121

Úvod

V současné době vyvstává stále častěji otázka, jakým způsobem reagovat na rostoucí provázanost jednotného trhu Evropské unie a jak zamezit diskriminačním ochranným opatřením při přeshraničních transakcích, které jednotlivé státy zaměřují na prevenci proti podvodům a rozpočtovým ztrátám. Jelikož cílem členských států Evropské unie je lépe zajistit jejich finanční zájmy a dosáhnout neutrality vnitřního trhu, je nutné rozšířit rozsah a zvýšit efektivitu vzájemné pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek, zejména pak pohledávek týkajících se daní a poplatků, a usnadnit tak poskytování této mezinárodní pomoci v praxi.

Rigorózní práce „Česká a evropská právní úprava mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek“ má nastínit a zhodnotit v rámci provázaného jednotného trhu rozsáhlou materii týkající se mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek a také poskytnout odpovědi na základní otázky vztahující se k tomuto mezinárodnímu vymáhání a to nejen v rámci České republiky, ale též ve vztahu k ostatním členským státům Evropské unie. Navíc se tato práce věnuje též speciální úpravě ve vztahu k Norskému království, které není členským státem Evropské unie, a pomoc v rámci vymáhání některých finančních pohledávek je s Českou republikou vzájemně poskytována na základě bilaterální smlouvy.

V úvodu této práce jsou uvedeny základní prameny, které celou problematiku mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek v rámci České republiky a Evropské unie upravují. Spolu s tímto je proveden výklad historického vývoje mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek nejen v České republice, ale zejména v Evropské unii ve vztahu k jejím členským státům a státům přistupujícím. Tento historický výklad napomůže k lepší orientaci a pochopení problematiky mezinárodního vymáhání, a její současné úpravy definované v následujících částech rigorózní práce.

Třetí kapitola, která pojednává o samotné problematice mezinárodního vymáhání, je stěžejní a úzce s ní souvisí i následující čtvrtá kapitola, která konkrétně specifikuje jaké druhy žádostí o mezinárodní spolupráci při vymáhání některých finančních pohledávek mohou členské státy v rámci mezinárodního vymáhání při dožadování pomoci do zahraničí použít.

Co se týče procesní úpravy postupu členských států při podávání či přijímání těchto žádostí, věnuje se podrobně této problematice kapitola pátá rigorózní práce nazvaná „Realizace a výkon mezinárodního vymáhání“.

V následujících třech kapitolách se pojednává o vztahu mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek k ostatním oblastem práva s mezinárodním vymáháním úzce souvisejícím, jejichž vzájemný vztah je třeba určitým způsobem vzájemně limitovat a vytvořit tak určité hranice, aby se tyto oblasti nepřekrývaly. Popřípadě stanovit pravidla, jakým způsobem se mají tyto oblasti práva v praxi ve vzájemné kontinuitě vedle sebe užívat. Těmito oblastmi jsou správa daní a úpadkové řízení v rámci legislativní úpravy dle Evropské unie a konvence OECD o správní spolupráci v daňové oblasti, ve znění pozměňovacího protokolu s účinností 1. 6. 2011 (dále jen „Konvence OECD“). Konvence OECD upravuje otázku správní spolupráce nad rámec Evropské unie i ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie, přistoupily k této konvenci OECD, a chtějí poskytovat spolupráci v oblasti správy daní právě dle této konvence.

Již název deváté kapitoly „Norské království a jeho speciální úprava vymáhání“ napovídá, že tato kapitola bude pojednávat o specifické úpravě vymáhání finančních pohledávek mezi Českou republikou a Norským královstvím, kdy tento vzájemný vztah je upraven v rámci bilaterální smlouvy, tedy mimo oblast legislativní úpravy Evropské unie.

Poslední, desátá kapitola rigorózní práce, nazvaná „Praktické komplikace v rámci mezinárodního vymáhání“ poukazuje na překážky, které vyvstaly v souvislosti s aplikací právní úpravy mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek v praxi, popř. kdy ke sporným stanoviskům jednotlivých členských států bylo nutné posouzení a zaujmutí určitého postoje Evropským soudním dvorem.

Tento text vychází z právního stavu platného ke dni 13. 2. 2013. Není-li dále uvedeno jinak, jsou právní předpisy použity ve znění pozdějších předpisů ke dni 13. 2. 2013.

1. Prameny mezinárodního vymáhání finančních pohledávek

V rámci právní úpravy mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek, je možné rozlišit dva druhy pramenů mezinárodního vymáhání. Existují prameny, které vychází přímo z legislativní a soudní úpravy Evropské unie a dále existuje vnitrostátní právní úprava této problematiky, která je obsažena v zákoně implementujícím právo Evropské unie do vnitrostátních podmínek. Takto lze tedy úpravu mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek v rámci České republiky a Evropské unie nalézt ve vícero závazných předpisech, a je nutné v některých případech určit, který z daných předpisů má přednost.¹ Závisí to zpravidla na rozhodnutí Evropského soudního dvora (dále jen „ESD“) o předběžných otázkách, které ESD byly předloženy vnitrostátními soudy. Rozsudky tohoto soudu se pak také podílí na zákonné úpravě této problematiky.

Prameny Evropské unie upravující problematiku mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek jsou tyto:

- a) Směrnice Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření (dále jen „směrnice 2010/24/EU“);
- b) Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1189/2011 ze dne 18. listopadu 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek z daní, poplatků, cel a jiných opatření (dále jen „nařízení č. 1189/2011“);²
- c) Prováděcí rozhodnutí Komise (2011)8193 ze dne 18. listopadu 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření (dále jen „rozhodnutí Komise“).³

Vnitrostátním pramenem upravujícím problematiku mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek, který zavádí do vnitrostátní právní úpravy směrnici Rady

¹ Rozhodnutí ESD 26/62 Van Gend en Loos: „Společenství vytváří nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch členské státy omezily, byť jen ve vymezených oblastech, svá suverénní práva, a jejichž subjektem nejsou jen členské státy, ale rovněž i jejich příslušníci“.

² Nařízení „má obecnou závaznost“ (čl. 288 Smlouvy o fungování EU), jde tedy o obecně závazný normativní akt, jenž se podává vnitrostátnímu zákonu: upravuje konkrétní skutkové situace pro abstraktně určené adresáty. Je závazné ve všech svých částech a přímo použitelné v každém členském státě.

³ Rozhodnutí je závazné pro toho, komu je určeno, ve všech svých částech. Od podpisu Lisabonské smlouvy však může mít též obecnou působnost, nemusí být tedy určeno pouze určitým adresátům. Definice nařízení a rozhodnutí podrobněji: SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xx, 304 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-4003-134.

2010/24/EU, je zákon č. 471/2011 ze dne 20. prosince 2011 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek (dále jen „zákon č. 471/2011Sb.“).

Dle shora uvedeného členění je zřejmé, že základním pilířem mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek, od kterého se odvíjí celá další právní úprava této problematiky, je Směrnice Rady 2010/24/EU. Tato směrnice upravuje základní instituty a postupy při vymáhání některých finančních pohledávek a stanoví cíle, jichž by mělo být její aplikací do vnitrostátních předpisů dosaženo. Jejím nejdůležitějším cílem je stanovit taková pravidla, která zajistí, aby se postupy a pravidla týkající se mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek dle této směrnice vztahovaly na všechny právnické a fyzické osoby v Unii a i právní formy subjektů, včetně tradičních forem, jako jsou trusty a nadace, ale i nové právní formy, které je možné v členských státech daňovými poplatníky založit. I za předpokladu, že členské státy byly povinny směrnicí 2010/24/EU transponovat do vnitrostátního práva, neměla by tím být dotčena pravomoc těchto států stanovit opatření k vymáhání pohledávek, která jsou dostupná dle vnitrostátních právních předpisů, avšak tato pravidla musí být natolik koordinována, aby tím nebylo ohroženo hladké fungování systému poskytování vzájemné pomoci dle této směrnice.

Článek 28 odst. 1 směrnice 2010/24/EU stanoví členským státům povinnost přijmout a zveřejnit právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 31. prosince 2011 a neprodleně o těchto předpisech informovat Komisi. V souladu se stanovenou transpoziční lhůtou byla tato směrnice Českou republikou do vnitrostátního práva implementována novým zákonem č. 471/2011 Sb.

Účinnost tohoto zákona byla stanovena ode dne 1. ledna 2012 a již ze samotného úvodu zákona je zřejmé⁴, že se jedná o předpis, který byl přijat v souladu se shora uvedenou směrnicí a že zákon upravuje postup a podmínky, za kterých tuzemské orgány provádějí mezinárodní pomoc ve vztahu k jiným státům právě dle této směrnice. Ačkoliv se však jedná o vnitrostátní právní předpis, který transponuje směrnicí 2010/24/EU, lze i tak v zákoně samotném nalézt odlišná ustanovení oproti směrnicí⁵. Podrobnější informace o těchto odlišnostech je možné nalézt v následujících kapitolách rigorózní práce, v nichž jsou tato odlišná ustanovení směrnice 2010/24/EU a zákona č. 471/2011Sb. srovnávána.

Nařízení č. 1189/2011 a rozhodnutí Komise jsou pak prameny, jejichž úkolem je provést některá ustanovení směrnice 2010/24/EU, přičemž toto provedení spočívá nejen v podrobnější specifikaci některých pojmů, ve stanovení procesních lhůt při poskytování mezinárodní pomoci, ale zejména v úpravě komunikace mezi členskými státy s doplněním

⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 471/2011 Sb. o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek

⁵ Např. ustanovení o vratitelném přeplatku – dle čl. 6 směrnice 2010/24/EU a § 12 zákona č. 471/2011Sb.

formulářů, na základě kterých má být mezinárodní pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek mezi členskými zeměmi poskytována v praxi. O těchto předpisech pak podrobněji pojednává rigorózní práce v páté kapitole nazvané „Realizace a výkon mezinárodního vymáhání“ a to zejména z důvodu jejich přímého účinku ve vnitrostátní právní úpravě.

2. Právní úprava mezinárodního vymáhání finančních pohledávek

K tomu, aby bylo možné pochopit stávající platnou právní úpravu mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek, je nutné se poohlédnout do minulosti a zjistit, jakým vývojem si tato úprava prošla a to nejen z hlediska teoretické úpravy právních předpisů, ale též z hlediska aplikace mezinárodního vymáhání v praxi.

2.1 Směrnice Rady

Právní úprava směrnice 2010/24/EU je výsledkem několika desítek let praktických zkušeností při aplikaci mezinárodní pomoci členských států při vymáhání některých finančních pohledávek. Této směrnici předcházela v rámci úpravy mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek celá řada právních předpisů Evropské unie a je tak vhodné se v rámci této rigorózní práce vrátit na samý počátek tématu mezinárodního vymáhání a popsat právní předpisy, tak jak šel jejich vývoj až do vydání směrnice 2010/24/EU.

Historicky první směrnici, která upravovala oblast mezinárodního vymáhání, byla směrnice Rady 76/308/EHS ze dne 15. 3. 1976 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel (dále jen „směrnice 76/308/EHS“). Zde je velice zajímavé povšimnout si, že již dle názvu směrnice je zřejmé, že se první úprava regulace právní pomoci při vymáhání týkala zejména oblasti zemědělských dávek a cel a až v následném vývoji se mezinárodní pomoc přesouvala do daňové oblasti.

Směrnice 76/308/EHS již ve svém čl. 2 upravovala možnost členských států poskytnout si vzájemně pomoc při vymáhání pohledávek, které se týkají:

- a) náhrad, intervencí a dalších opatření, které jsou součástí systému částečného nebo úplného financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, včetně částek, které mají být vybrány v souvislosti s těmito činnostmi
- b) dávek zemědělských
- c) cel
- d) úroků a nákladů vztahujících se k vymáhání výše uvedených pohledávek

Aby bylo možné si vzájemně pomoc poskytovat, stanovila dále směrnice dva základní termíny, které se dochovaly až do současné právní úpravy, kterými jsou :

- a) dožadující orgán – orgánem dožadujícím se rozumí příslušný orgán některého členského státu, který podává žádost o pomoc týkající se pohledávky podle článku 2 směrnice
- b) dožádaný orgán – je orgán některého členského státu, kterému je žádost o pomoc určena.

Pomoc bylo možné si navzájem poskytnout:

- a) sdělením informací, které jsou užitečné pro vymáhání pohledávky
- b) doručením veškerých aktů a rozhodnutí včetně soudních, vztahujících se k pohledávce nebo k jejímu vymáhání
- c) vymáháním této pohledávky v dožádaném státě a to takovým způsobem, aby s touto pohledávkou bylo zacházeno jako s pohledávkou dožádaného státu

K žádosti o vymáhání pohledávky, musel být přiložen doklad o její vymahatelnosti a to ve formě úředního vyhotovení či ověřené kopie, přičemž tento dokument musel být přeložen do úředního jazyka nebo do některého z úředních jazyků členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán. U žádostí o vymáhání ještě bylo nutné, aby ohledně pohledávky byly splněny následující podmínky:

- a) pohledávka nesměla být v dožadujícím státě napadena a
- b) dožadující orgán měl povinnost v rámci vnitrostátního vymáhání použít vhodné vymáhací postupy, přičemž však tyto nevedly k úplnému uhrazení.

Pohledávky, kterých se mezinárodní vymáhání dle této směrnice týká, nejsou předmětem přednostního zacházení v dožádaném členském státě a staví se tak na roveň vnitrostátních pohledávek.

Co se týče plateb dlužníka, měl dožádaný orgán možnost po poradě s dožadujícím orgánem domluvit s dlužníkem lhůtu k zaplacení popř. mu povolit možnost placení ve splátkách.

V případě, že byly pohledávka či doklad o vymahatelnosti napadeny, už tato směrnice stanovila povinnost subjektu podat žalobu u orgánu dožadujícího státu, nebylo tedy možné napadnout titul u orgánu státu dožádaného. Po dobu, než bylo o žalobě rozhodnuto pak dožádaný orgán přerušil řízení až do rozhodnutí příslušného orgánu v této věci.

Dle směrnice 76/308/EHS bylo také možné žádat aby dožádaný orgán přijal předběžná opatření potřebná k zajištění úhrady pohledávky, avšak možnost přijmout předběžná opatření musely umožňovat též vnitrostátní právní předpisy dožádaného členského státu.

Dožádaný členský stát měl dále možnost odmítnout poskytnout mezinárodní pomoc při vymáhání pohledávek, avšak jen v případě, že by vymáhání způsobilo vážné hospodářské nebo sociální obtíže v dožádaném členském státě, popřípadě pomoc nemusela být poskytnuta dožadujícímu členskému státu, pokud nevyčerpal všechny vnitrostátní možnosti k vymožení pohledávky. Pokud se dožádaný orgán rozhodl pomoc v rámci mezinárodního vymáhání neposkytnout, směrnice mu stanovila povinnost informovat o takovémto odmítnutí Komisi.

Otázka promlčení byla směrnicí upravena v čl. 15, který stanovil, že promlčecí lhůty se řídí právem dožadujícího státu a pokud je proveden úkon orgánem ve státě dožádaném a

tento úkon způsobuje stavění či přerušení promlčecí lhůty, pak jeho účinek je stejný i ve státě dožadujícím, za předpokladu, že stavění či přerušení promlčecí lhůty je možné i dle vnitrostátních právních předpisů dožadujícího členského státu.

Směrnice 76/308/EHS dále stanoví povinnost použít získané informace v rámci mezinárodní pomoci při vymáhání pouze pro účely tohoto vymáhání, nelze tak tyto informace jakkoliv předávat dál jinému orgánu či členskému státu, pro něž by dané informace mohly být přínosné.

Na závěr směrnice je ještě upravena otázka úhrady nákladů, které v rámci mezinárodní pomoci při vymáhání vzniknou, přičemž je zde stanoveno, že členské státy se vzdávají vzájemných nároků na náhradu nákladů takto vzniklých. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že dožádaný stát není oprávněn po dožadujícím státě požadovat jakoukoliv úhradu nákladů, které při uskutečňování mezinárodní pomoci vzniknou a tato pomoc je tedy mezi členskými státy Evropské unie poskytována bezplatně.

Členské státy měly povinnost dosáhnout souladu směrnice s vnitrostátními právními předpisy nejpozději do 1. ledna 1978. Směrnice 76/308/EHS byla sepsána v Bruselu již dne 15. března 1976, a ačkoliv mnoho ze shora uvedených ustanovení se z důvodu praxe v navazujících právních předpisech změnilo, stávající struktura této směrnice zůstala zachována dodnes.

Další směrnici, jež upravovala problematiku mezinárodního vymáhání byla směrnice Rady č. 79/1071/EHS ze 6. 12. 1979⁶. Tato směrnice nijak procesně neměnila stávající postup členských států dle směrnice 76/308/EHS, pouze rozšířila oblast vymáhání o pohledávky týkající se daní z přidané hodnoty, a tím se zasloužila o přejmenování stávající směrnice 76/308/EHS, jejíž nový název zněl „Směrnice Rady ze dne 15. března 1976 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávky vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel a daně z přidané hodnoty“. Členské státy byly povinny směrnici přijmout nejpozději do 1. ledna 1981.

Další, již v pořadí třetí směrnici, která upravovala oblast mezinárodního vymáhání, byla směrnice č. 92/12/EHS⁷. Tato směrnice upravovala v rámci Evropské unie otázku spotřebních daní, byla vydána dne 25. února 1992 a její název zněl „Směrnice Rady 92/12/EHS o obecné úpravě, držení a sledování výrobků podléhajících spotřební dani“. Jde

⁶ Směrnice Rady 79/1071/EHS ze dne 6. prosince 1979, kterou se mění směrnice 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel.

⁷ Směrnice Rady 92/12/EHS ze dne 25. února 1992 o obecné úpravě, držení, pohybu a sledování výrobků podléhajících spotřební dani.

tedy o směrnici, jejíž hlavním cílem nebyla změna směrnice 76/308/EHS, nýbrž úprava otázky spotřebních daní v rámci členských zemí Evropské unie. Směrnice vymezila pojem výrobků, podléhajících spotřební dani a měla přispět k vytvoření a fungování vnitřního trhu, v rámci kterého všechny členské státy mají stejné daňové povinnosti ke spotřební dani. Ve směrnici bylo dále vymezeno, jaké výrobky podléhají režimu s podmíněným osvobozením od daně, a co je důležité, byla zde vyjmenována určitá území Společenství, na které se tato směrnice nevztahuje, čím byla částečně omezena její územní působnost.

I když tedy směrnice 92/12/EHS nebyla vydána za účelem změny směrnice o mezinárodním vymáhání, i tak se dotkla její úpravy, a ve znění směrnice Rady 92/108/EHS⁸ došlo článkem 30a k přejmenování stávající směrnice 76/308/EHS z jejího původního názvu na nový název „Směrnice Rady ze dne 15. března 1976 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel, daně z přidané hodnoty a některých spotřebních daní“. Byl změněn stávající článek 2 směrnice 76/308/EHS, který se tím rozšířil o oblast spotřebních daní, a to spotřebních daní konkrétně specifikovaných. Jednalo se o spotřební daně z tabákových výrobků, alkoholických nápojů a z minerálních olejů. Směrnice stanovila také článkem 31 dokdy mají členské státy uvést v soulad vnitrostátní právní úpravu s touto směrnicí, přičemž termín byl stanoven do 1. ledna 1993.

Následovala směrnice Rady 2001/44/ES⁹ ze dne 15. června 2001. Tato opět způsobila přejmenování směrnice 76/308/EHS, nyní na název: „Směrnice Rady 76/308/EHS ze dne 15. března o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření“ a opět zasáhla do ustanovení článku 2, ve kterém jsou vyjmenovány pohledávky, kterých se mezinárodní vymáhání týká. Konkrétně byl tento článek rozšířen o oblast daní z příjmu a majetku a daní z pojistného. Přičemž dále byly v této směrnici vyjmenovány nové definice, vysvětlující pojem daně z příjmu a majetku a daně z pojistného. V případě daní z pojistného směrnice vyjmenovávala konkrétní názvy těchto daní v členských zemích a to přímo v jazycích těchto členských zemí a dále stanovila, že je možné vymáhat obdobné daně, které doplní nebo nahradí daně z pojistného v této směrnici uvedené.

Směrnice Rady 2001/44/ES upravovala na rozdíl od předchozích směrnic též nově procesní postup členských států při realizaci mezinárodního vymáhání a upřesňovala popř.

⁸ Směrnice Rady 92/108/EHS ze dne 14. prosince 1992, kterou se mění směrnice 92/12/EHS o obecné úpravě, držení, pohybu a sledování výrobků podléhajících spotřební dani a směrnice 92/81/EHS.

⁹ Směrnice Rady 2001/44/ES ze dne 15. června 2001, kterou se mění směrnice 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel, daně z přidané hodnoty a některých spotřebních daní.

doplňovala některá ustanovení směrnice 76/308/EHS. U osob, jichž se žádosti o vymáhání týkaly, mohly členské státy dle této směrnice uvádět další informace využitelné k jejich identifikaci. Dříve se zasílaly údaje pouze o jménu a adrese.

V článku 8 směrnice došlo k úpravě, která upevnila význam termínu „doklad o vymahatelnosti pohledávky“ (dříve se tento termín podrobněji nepoužíval) a stanovila, že tento doklad je přímo uznatelný a bez dalšího se považuje za doklad o vymahatelnosti pohledávky členského státu, ve kterém má dožádaný orgán sídlo, toto však nevylučovalo možnost členských států, takto obdržený doklad na území členského státu pro vnitrostátní účely potvrdit, uznat, doplnit nebo nahradit. Dle čl. 9 je nově stanoveno, že ode dne, kdy je doklad o vymahatelnosti pohledávky přímo uznán nebo potvrzen, uznán, doplněn či nahrazen dle vnitrostátních právních předpisů, účtuje se úrok z prodlení. Tento se pak rovněž poukáže členskému státu, ve kterém má sídlo dožadující orgán.

Článek 10 byl změněn tak, že i v případě napadení pohledávky, nemuselo dojít k přerušení vymáhání u dožádaného státu, ale dožadující orgán mohl požadovat, aby dožádaný orgán v tomto vymáhání pokračoval. Dožadující stát se však musel zavázat, že v případě, že spor vyzní ve prospěch dlužníka, uhradí všechny vymožené částky a všechny případné náhrady, které je nutné zaplatit dle vnitrostátních právních předpisů dožádaného státu.

Velmi důležitou změnu ovlivňující mezinárodní vymáhání v budoucnu, pak přineslo nové ustanovení článku 14, který stanovil, že dožádaný členský stát není povinen poskytnout pomoc při vymáhání mezinárodních pohledávek, nejen pokud by vymáhání pohledávky v důsledku situace dlužníka způsobilo vážné hospodářské nebo sociální obtíže, ale zejména pokud se vymáhání týká pohledávek starších pěti let. Tím bylo stanoveno časové omezení pro věk pohledávek a členské státy dostaly možnost pohledávky starší pěti let odmítnout.

Článek 18 byl doplněn o ustanovení, v rámci kterého si členské státy mohly dohodou upravit otázku úhrady nákladů při mezinárodním vymáhání a to v případech, kdy je vymáhání zvláště obtížné, působí velmi vysoké náklady, nebo se týká boje proti organizovanému zločinu.

V závěru textu směrnice 76/308/EHS byla navíc směrnicí 2001/44/ES zakomponována v článku 25 nová informační povinnost členských států vůči Komisi, v rámci níž mají členské státy povinnost každoročně Komisi informovat o počtu žádostí o informace, oznámení a vymáhání zaslaných a přijatých žádostí, o výši pohledávek, jichž se tyto žádosti týkají, a o vymožených částkách. Úprava vnitrostátních předpisů pro jejich uvedení v soulad s novým zněním směrnice měla být dle směrnice provedena do 30. června 2002.

Postupem času se ukázala úprava v rámci směrnice 76/308/EHS včetně jejích novel nepřehledná a vyvstala tak otázka, zda by nebylo vhodné v rámci vzájemné pomoci při mezinárodním vymáhání vytvořit jednotný kodifikovaný dokument.

Kodifikovaným dokumentem se nakonec stala směrnice Rady 2008/55/ES¹⁰. Tato směrnice shrnovala veškerá ustanovení obsažená v dřívějších směrnicích a tyto předchozí směrnice zároveň rušila. Byla tak zrušena směrnice Rady 76/308/EHS, směrnice Rady 79/1071/EHS, směrnice Rady 92/12/EHS, směrnice Rady 92/108/EHS a také směrnice Rady 2001/11/ES. Navíc v článku 25 směrnice Rady 2008/55/ES jsou obsažena jakási přechodná ustanovení, v rámci nichž je uvedeno, že odkazy na zrušenou směrnici se považují za odkazy na tuto směrnici (dle tabulky v příloze II).

Směrnice Rady byly postupně provedeny směrnicemi Komise 77/794/EHS¹¹ a 2002/94/ES¹² a nařízením Komise 1179/2008¹³, které stanovily prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice 76/308/EHS. O těchto pak bude podrobněji pojednáno v kapitole 5.2 této rigorózní práce nazvané „Přímý účinek nařízení Komise 2010/24/EU“.

Tak byla zakončena éra vývoje úpravy mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek až do konce roku 2011. Avšak již v roce 2010 probíhala příprava nového právního předpisu v rámci Evropské unie týkající se otázky úpravy mezinárodního vymáhání pohledávek, kterým se nakonec stala směrnice Rady 2010/24/EU¹⁴, která byla schválena dne 16. března 2010.

Směrnice Rady č. 2010/24/EU ze dne 16. března 2010, o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření, která stanoví pravidla, podle nichž mají členské státy poskytovat pomoc při vymáhání daňových pohledávek v jednotlivých členských státech, pokud tyto pohledávky vzniknou v jiném členském státě.¹⁵

¹⁰ Směrnice Rady 2008/55/ES ze dne 26. května 2008 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek cel, daní a jiných opatření (kodifikované změny).

¹¹ Směrnice Komise 77/794/EHS ze dne 4. listopadu 1977, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel.

¹² Směrnice Komise 2002/94/ES ze dne 9. prosince 2002, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření.

¹³ Nařízení komise (ES) č. 1179/2008 ze dne 28. listopadu 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2008/55/ES o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření.

¹⁴ Směrnice Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření.

¹⁵ Text: BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxx, 519 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

Směrnice 2010/24/EU stanoví jasnější a přesnější pravidla při poskytování mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek a jelikož jejím cílem je upřesnění pravidel a odstranění nedostatků dosavadní právní úpravy a sjednocení postupů členských států při vymáhání pohledávek, došlo k podstatným změnám oproti zavedené právní úpravě dle směrnice 2008/55/ES. Nebylo tak možné směrnicí 2010/24/EU pouze změnit směrnici původní, ale dne 1. ledna 2012 došlo k jejímu úplnému zrušení a nahrazení za směrnici 2010/24/EU, kterou se řídí úprava mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek v současnosti.

Nová směrnice 2010/24/EU nově stanovuje svoji působnost při vymáhání pohledávek z cel, veškerých daní a poplatků včetně souvisejících pokut, úroků a penále, dále náhrad, intervencí a dalších opatření Evropského zemědělského záručního fondu a Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova, jakož i dávek či jiných poplatků v rámci společné organizace trhů v odvětví cukru. Úpravou veškerých daní a správních poplatků zaplňuje legislativní vakuum např. v oblasti správních poplatků územních samosprávních celků, jejichž vymáhání na základě předchozí úpravy v rámci vnitřního trhu nebylo možné. Navíc se v této směrnici úplně poprvé v rámci úpravy mezinárodního vymáhání objevuje též negativní vymezení věcné působnosti směrnice a to v čl. 2, kde je uvedeno, že se mezinárodní pomoc při vymáhání neposkytne v případech, kdy se jedná o příspěvky na sociální zabezpečení, poplatky neuvedené v čl. 2 odst. 2, platby smluvní povahy a trestní sankce (pokuty).

Jeden z praktických problémů dosavadního systému představovala tzv. automatická uznatelnost dokladu o vykonatelnosti státem dožádaného orgánu. Zjednodušeně lze říci, že se doklad, který je exekucním titulem pro vymáhání pohledávky ve státě dožadujícího orgánu, pokládá bez dalšího za exekucní titul pro vymáhání pohledávky ve státě dožádaného orgánu¹⁶. Toto ustanovení bylo podrobena přezkumu Soudního dvora Evropské unie (dále jen „ESD“), a to v případě Kyrian (C 233/08)¹⁷, na základě předběžných otázek předložených Nejvyšším správním soudem České republiky¹⁸.

¹⁶ Dle čl. 8 směrnice Rady 76/308/EHS a ust. § 6 odst. 1 zákona č. 191/2004 Sb.

¹⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 1. 2010, Kyrian (C 233/08).

¹⁸ Nejvyšší správní soud konkrétně položil ESD následující otázky - „1. Je třeba čl. 12 odst. 3 směrnice Rady ze dne 15. března 1976 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření (76/308/EHS), vykládat tak, že jsou-li u soudu členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán, žalobou napadena opatření k vymáhání pohledávky, je tento soud oprávněn v souladu s právními předpisy tohoto členského státu zkoumat to, zda doklad o vymahatelnosti (exekucní titul) je vykonatelný a zda byl řádně doručen dlužníkovi? 2. Vyplývá z obecných právních zásad práva Společenství, zejména zásad spravedlivého procesu, řádné správy a právního státu, že doručení dokladu o vymahatelnosti (exekucního titulu) dlužníkovi v jazyce jiném než jemu srozumitelném, který zároveň není úředním jazykem státu, ve kterém je dlužníkovi doručováno, způsobuje vadu, která umožňuje odepřít vymáhání na základě takového dokladu o vymahatelnosti (exekucního titulu)?“ - viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. února 2010 č.j. 5 Afs 48/2007-178.

Z předmětného rozsudku ESD zejména vyplynulo, že Směrnice v zásadě neumožňuje dožádanému orgánu zpochybnit platnost a vykonatelnost¹⁹ aktu nebo rozhodnutí, jehož doručení požaduje dožadující orgán²⁰, nicméně soudy členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán, mají pravomoc ověřit, zda byl exekuční titul dlužníkovi řádně doručen (tj. že doručení je možno považovat za opatření k vymáhání pohledávky, a proto musí být žaloba směřující proti doručení podána k příslušnému orgánu členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán). Z rozsudku ESD lze dále jednoznačně dovodit, že jedním z předpokladů toho, aby povinný subjekt mohl efektivně hájit svá práva ve vymáhacím řízení, je doručení předmětného exekučního titulu v úředním jazyce České republiky, případně v jazyce, kterému rozumí.

Z výše uvedených důvodů směrnice 2010/24/EU opouští koncept vymáhání na základě exekučního titulu vydaného státem dožadujícího orgánu a zavádí jednotný titul pro vymáhání finančních pohledávek, tj. formulář jednotného dokladu o vymahatelnosti s předepsanými obsahovými náležitostmi, který bude nedílnou součástí každé žádosti o vymáhání. Jednotný doklad o vymahatelnosti pak musí být dožádanému orgánu zaslán v jednom z úředních jazyků tohoto dožádaného členského státu.

Ve vazbě na rozsudek ESD ve věci Kyrian, směrnice 2010/24/EU dále výslovně specifikuje, že spory týkající se platnosti doručení náleží do pravomoci soudů členského státu, který byl o doručení požádán, tj. že tyto jsou oprávněny ověřit, zda byl exekuční titul dlužníkovi řádně doručen dožadujícím orgánem²¹. Nadále nicméně platí, že přezkumnou pravomoc ve vztahu k aktům napadajícím pohledávku nebo doklad o vymahatelnosti mají výhradně orgány členského státu, ve kterém má sídlo dožadující orgán.

Nová směrnice 2010/24/EU dále také upravuje procesní institut – žádost o předběžná opatření, použitelný v situaci, kdy je pohledávka v dožadujícím členském státě v době podání žádosti napadena nebo se na pohledávku ještě nevztahuje akt umožňující její vymáhání. Tato úprava přijetí předběžných opatření byla v předcházející právní úpravě specifikována jen nařízením Rady 1179/2008. Do českého právního řádu se příslušná ustanovení směrnice 2010/24/EU promítla v podobě zajištění pohledávky. Pokud tedy český správce daně

¹⁹ V kontextu cit. rozsudku Kyrian je nutno interpretovat ověření „vykonatelnosti“ exekučního titulu jako ověření jeho věcné správnosti tj. např. zda pohledávka nebyla prekludována, zda byly daň či clo vyměřeny ve správné výši atd.

²⁰ S následující výhradou: „Nelze vyloučit, že orgány členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán, budou výjimečně oprávněny ověřit, zda výkon uvedeného titulu nemůže zejména narušit veřejný pořádek posledně uvedeného členského státu, a případně zcela nebo zčásti odmítnout poskytnutí spolupráce nebo podmínit poskytnutí spolupráce dodržáním určitých podmínek“ - viz bod 42 citovaného rozsudku.

²¹ Viz srovnání čl. 12 odst. 3 směrnice Rady 76/308/EHS a čl. 14 odst. 2 směrnice Rady 2010/24/EU.

vystupuje v pozici dožádaného orgánu, může využít pouze takové prostředky zajištění, jaké mu umožňuje současné znění daňového řádu a jsou-li použitelné pro řízení s cizím prvkem²².

Závěry ESD ve věci *Kyrian* se promítly i do nové právní úpravy doručování. Obdobně jako v případě *vymáhání* se zavádí jednotný doklad pro doručení, u nějž směrnice 2010/24/EU předepisuje rovněž minimální obsahové náležitosti. Tento jednotný formulář má zajistit, aby se adresát doručovaného dokumentu mohl seznámit se všemi informacemi potřebnými k efektivní obraně svých práv. Stejně jako jednotný doklad o vymahatelnosti se jednotný doklad pro doručení doručuje v jednacím jazyce státu, v němž je doručován. Navíc je nově upraveno právo osoby, které se dokument doručuje, požadovat do sedmi dnů od doručení překlad do některého z jazyků Evropské unie.²³

Za účelem odstranění nadměrné byrokracie a zrychlení celého vymáhacího procesu směrnice 2010/24/EU precizněji vymezuje organizační struktury a působnosti jednotlivých orgánů při provádění mezinárodní pomoci. Orgánem zodpovědným za kontakty s Evropskou komisí při provádění mezinárodní pomoci je Ministerstvo financí²⁴. Vlastní komunikaci s orgány jiných členských států při provádění mezinárodní pomoci pak zajišťuje kontaktní orgán. Jako ústřední kontaktní orgán v České republice je pověřeno Generální finanční ředitelství, jako dílčí kontaktní orgán ve vztahu k finančním pohledávkám dle zákona o celní správě²⁵ pak Generální ředitelství cel²⁶. V praxi pak naprostou většinu úkonů při poskytování mezinárodní pomoci bude zajišťovat pověřený správce daně. Směrnice v této souvislosti řeší i formu komunikace mezi kontaktními orgány jednotlivých členských států. K zajištění co nejefektivnějšího procesu mezinárodní spolupráce striktně nastavuje požadavek elektronické komunikace prostřednictvím existující komunikační sítě Evropské unie²⁷. Veškerá komunikace mezi kontaktními orgány se pak musí odehrávat v jednacím jazyce dožádaného orgánu, fakultativně pak v jazyce, který si příslušné kontaktní orgány bilaterálně dohodly.

Nová směrnice věnuje větší pozornost i problematice lhůt, resp. otázce promlčení. Úprava ve směrnici 2010/24/EU konkrétně stanovuje, že rozhodující je stav lhůty dle právní

²² Subsidiární použití zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu vyplývá z ustanovení § 2 zákona č. 471/2011 Sb.; současné znění daňového řádu umožňuje pro dané účely využít pouze institut zástavního práva (ustanovení § 170 daňového řádu).

²³ Příjemce může jedenkrát požádat o zaslání tohoto dokumentu v jednom z ostatních úředních jazyků Evropské unie. Tato žádost musí být učiněna do sedmi pracovních dní po datu doručení jednotného formuláře pro doručování dokumentů. Žádost musí být adresována úřadu, který tento jednotný formulář pro doručování dokumentů doručil. Toto pozdější předání dalšího překladu jednotného formuláře pro doručování dokumentů nepředstavuje nové doručení a nemá vliv na datum prvního doručení jednotného formuláře pro doručování dokumentů.

²⁴ Viz § 3 zákona č. 471/2011 Sb.

²⁵ Zákon č. 185/2004 Sb. o celní správě České republiky, ve znění novel.

²⁶ Dle důvodové zprávy k § 3 zákona č. 471/2011 Sb.

²⁷ Komunikační síť CCN používaná Evropskou unií k zajištění elektronických přenosů dat mezi příslušnými orgány členských států v oblasti daní a cel.

úpravy dožadujícího členského státu; pokud lhůta pro vymáhání finanční pohledávky v dožadujícím státě uplynula, je tento povinen o této skutečnosti bez zbytečného odkladu dožádaný členský stát informovat, aby byl proces vymáhání zastaven²⁸. Běh lhůty k vymáhání nicméně ovlivňují úkony dožádaného orgánu. Nová směrnice 2010/24/EU stanovuje základní pravidlo, že úkon provedený dožádaným orgánem je způsobilý přerušit, prodloužit či stavět lhůtu k vymáhání v dožadujícím státě²⁹ za předpokladu, že účinek, který úkon dožádaného orgánu vyvolal v dožádaném státě, je možný i podle právní úpravy dožadujícího státu³⁰. Pokud úkon provedený dožádaným orgánem nemá dle právních předpisů dožádaného státu na běh lhůty žádný vliv, nicméně v případě, že by jej provedl dožadující orgán by dle právní úpravy dožadujícího státu účinky na běh lhůty měl, z hlediska účinků na běh lhůty se úkon provedený dožádaným orgánem posuzuje jako by jej provedl dožadující orgán³¹. Směrnice 2010/24/EU zavádí i další nové nástroje spolupráce. Jedním z nich je přímá spolupráce úředních osob při procesu zajištění, resp. vymáhání, tj. pověřená osoba z orgánu dožadujícího členského státu se může přímo účastnit úkonů na území dožádaného státu, které zde činí dožádaný orgán. Dále je upraveno i automatické poskytování informací o vratitelném přeplatku, který má být vrácen osobě s bydlištěm či sídlem na území jiného členského státu³². Je zachován i koncept úroku z prodlení, který vzniká dlužníkovi v dožádaném státě (neplatí pro přeplatky na DPH) dle právní úpravy dožádaného státu od okamžiku, kdy dožádaný orgán obdrží perfektní žádost o vymáhání, do ukončení vymáhacího řízení³³.

Na rozdíl od dosavadní právní úpravy ponechává směrnice 2010/24/EU na úvaze kontaktního dožádaného orgánu, zda přistoupí k vymáhání pohledávky nižší než 1 500 EUR³⁴. Rovněž tak nadále platí, že dožádaný orgán není povinen žádost o poskytnutí mezinárodní pomoci přijmout v případě, že mezi dnem, kdy se finanční pohledávka stala ve

²⁸ Tzn., že v případě, kdy je dožadujícím státem Česká republika, je rozhodná lhůta pro placení daně dle ustanovení § 160 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu.

²⁹ Která je rozhodná – viz výše „rozhodující je stav lhůty dle právní úpravy dožadujícího členského státu“.

³⁰ Více viz kapitola 4.3.6 této práce.

³¹ Pokud je tedy Česká republika v pozici dožadujícího orgánu a dožádaný orgán provede některý z úkonů obsažených v ustanovení § 160 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu (tj. některý z úkonů, který dle tuzemské právní úpravy přerušuje běh lhůty pro placení daně) a dle právní úpravy dožádaného státu takový úkon žádný vliv na běh lhůty pro vymáhání nemá, má se z hlediska běhu lhůty za to, jako by jej provedl tuzemský správce daně (tj. dojde k přerušení lhůty).

³² Viz podkapitola 3.7.1 této práce.

³³ K této problematice viz podkapitola 4.3.4. této práce.

³⁴ Dříve byla tato otázka upravena v čl. 25 prováděcího nařízení 1179/2008, kdy žádost o pomoc nebylo možné podat, pokud celková částka příslušné pohledávky nebo pohledávek činí méně než 1500 EUR. Srovnej viz. čl. 18 odst. 3. směrnice 2010/24/EU. Tuzemská právní úprava toto pravidlo plně přejímá – viz ustanovení § 19 zákona č. 471/2011 Sb.

státu dožadujícího orgánu splatnou, a dnem podání první žádosti o poskytnutí mezinárodní pomoci vztahující se k této finanční pohledávce, uplynulo více než 5 let.³⁵

Směrnici Rady 2010/24/EU, je právně závazná pro všechny členské státy Evropské unie.³⁶ Provádí ji nařízení č. 1189/2011³⁷ a dále rozhodnutí Komise. Vzhledem k přímému účinku těchto předpisů, je o nich, stejně jako u ostatních prováděcích předpisů Komise, podrobněji pojednáno v rámci kapitoly 5.2 této rigorózní práce nazvané „Přímý účinek nařízení Komise 2010/24/EU“.

2.2 K otázce retroaktivity

Otázku retroaktivity bylo v minulosti velice důležité v rámci mezinárodního vymáhání vyřešit, neboť osoby, vůči niž mezinárodní vymáhání směřovalo, v rámci hledání způsobu, jak se vyhnout povinnosti hradit daně a poplatky stanovené v příslušné směrnici včetně penále a poplatků s těmito souvisejícími, se zákazu retroaktivity dovolávali. Z tohoto důvodu se setkal ESD v několika případech s žalobami, kdy se tyto osoby dovolávali neplatnosti daného předpisu ukládajícímu jim povinnost v době a čase, kdy došlo k převozu zboží z jednoho státu do druhého popř. k jiné činnosti, na základě které měli mít povinnost daň či clo hradit. A jelikož tyto činnosti či úkony, měly být provedeny v minulosti, kdy ještě právní předpis Evropské unie tuto problematiku řešící neexistoval ve státě, kde má být pohledávka vymáhána, není možné ukládat dle směrnice jakoukoliv povinnost.

S otázkou retroaktivity se Nejvyšší správní soud vypořádal již ve shora zmíněném rozsudku 5 Afs 48/2007 – 173 ve věci Milan Kyrian proti Celnímu úřadu Tábor o vymáhání daňového nedoplatku, o kasační stížnost žalobce. Stěžovatel, pan Kyrian, namítal, bez ohledu řešení dalších již shora zmíněných otázek (otázka jazyka a doručování) i skutečnost, že v jeho případě dochází k nedovolené retroaktivní aplikaci zákona č. 191/2004 Sb. K tomu uvedl, že byť jsou nalézací a exekuční řízení dvěma samostatnými řízeními je nutné v zájmu spravedlnosti a zachování právní jistoty vykládat procesní předpisy tak, aby nedošlo k narušení právní jistoty, kterou měl účastník v nalézacím řízení. Pokud se změní procesní předpisy tak, že učiní vykonatelným zahraniční výměr ve svém státě, pak je to zásah do původního

³⁵ Text viz. článek: BURŠÍK, Mgr. Radek. *Mezinárodní vymáhání daňových pohledávek ve světle nové právní úpravy: Ambruz & Dark v médiích* [online]. [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.ambruzdark.cz/mezinarodni-vymahani-danovych-pohledavek-ve-svetle-nove-pravni-upravy/>

³⁶ Členskými státy Evropské unie jsou Belgie, Bulharsko, Česko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko. Jejich mapa tvoří přílohu č. 1 této práce.

³⁷ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1189/2011 ze dne 18. listopadu 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření.

rozhodnutí a jedná se o nedovolenou retroaktivitu. Česká republika vstoupila do Evropské unie až jako přidružený stát a převzala evropské směrnice do svého právního řádu. Pokud však zákonodárce neřešil při převzetí nějaké směrnice otázku, zda tato směrnice bude platit i pro rozhodnutí vydaná před vstupem České republiky do Evropské unie, pak je dle stěžovatele nutné zvážit, zda by ji neměl jako předběžnou otázku posoudit ESD.

Nejvyšší správní soud považoval za vhodné nejprve se vypořádat s kasační námitkou týkající se retroaktivity před řešením dalších otázek ve věci Kyrian již shora rozebíraných. Podle této námítky užití zákona č. 191/2004 Sb. při vymáhání daňového výměru z roku 1999 představuje nedovolenou retroaktivní aplikaci tohoto zákona. Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud otázku, zda směrnice 76/308/EHS může platit i pro rozhodnutí vydaná před vstupem České republiky do Evropské unie, předložil jako předběžnou otázku ESD. K této námitce Nejvyšší správní soud uvedl, že nemá pochybnosti o tom, že směrnice 76/308/EHS (a tedy i zákon č. 191/2004 SB.) je na řešený případ aplikovatelná, přestože se jedná o vymáhání exekučního titulu vydaného německými celními orgány v roce 1999, zatímco Česká republika přistoupila k Evropské unii až 1. 5. 2004 a až k tomuto datu se uvedená směrnice stala pro Českou republiku závaznou.

ESD totiž již ve svém rozsudku ze dne 1. července 2004, *Elliniko Dimosio v. Nikolaos Tsapalos a Konstantinos Diamantakis*³⁸ odpověděl na obdobnou otázku způsobem, který lze bez dalšího použít i na řešený případ. ESD v citovaném rozsudku uvedl, že účelem směrnice je odstranění překážek fungování společného trhu vyplývajících z obtíží spojených s přeshraničním vymáháním dotčených pohledávek a dále zamezení podvodným praktikám. Tento účel mluví ve prospěch použitelnosti směrnice na pohledávky již vzniklé před jejím vstupem v platnost v členském státě, kde má sídlo dožádaný orgán. Za těchto podmínek je namíste odpovědět na položenou otázku tak, že směrnice musí být vykládána tak, že se vztahuje na celní pohledávky, které vznikly v členském státě a jsou předmětem dokladu o vymahatelnosti vydaného tímto státem před vstupem uvedené směrnice v platnost v jiném členském státě, kde má sídlo dožádaný orgán. Uvedená námitka v případě Kyrian je tedy nedůvodná.

Ze shora uvedeného vyplývá, že pokud pohledávka vznikla v některém ze členských států, v němž byla směrnice, týkající se mezinárodního vymáhání některých pohledávek závazná, a na základě dokladu o vymahatelnosti, který byl v tomto státě vydán, je vymahatelná, lze ji v budoucnu vymáhat i v jiném státě, který se stal členem Evropské unie až

³⁸ Rozsudek ESD C-361/02 Sb. rozh. S. I-6405 a rozs. Nejvyššího správního soudu 1 Afs 67/2009 – 67.

po datu vydání tohoto dokladu. Je tedy rozhodné, zda směrnice byla v době vydání dokladu o vymahatelnosti závazná ve státě dožadujícím, nikoli ve státě dožádaném.³⁹

2.3 Mezinárodní vymáhání finančních pohledávek v českém právním řádu

Otázka mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek se v České republice začala řešit na evropské úrovni až okamžikem příprav přistoupení České republiky k Evropské unii na základě Smlouvy o přistoupení. V rámci harmonizačních činností směřujících k začlenění České republiky do Evropské unie, pak byla právní úprava směrnice 76/308/EHS přijata do českého právního řádu zákonem č. 252/2000 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek a následně byl tento zákon ještě před vstupem České republiky do Evropské unie nahrazen zákonem č. 191/2004 Sb. Veškerý proces začlenění pak byl dovršen podpisem Smlouvy o přistoupení k Evropské unii. Smlouva o přistoupení byla mezi členskými státy a Českou republikou podepsána dne 16. dubna 2003 v Athénách, referendem dne 13. a 14. června 2003 schválena, následně prezidentem České republiky ratifikována a dne 3. listopadu uložena u vlády Italské republiky.⁴⁰

2.3.1 Úprava před vstupem České republiky do Evropské unie

Již dle předchozích kapitol této práce je zřejmé, že úprava mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek dle směrnice 76/308/EHS, byla na území České republiky aplikovatelná ještě před jejím vstupem do Evropské unie. Nejen, že byl na území České republiky přijat zákon č. 252/2000 Sb. o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek⁴¹ (dále jen zákon č. 252/2000Sb.), ale též v rámci nepravé retroaktivity byla směrnice 76/308/EHS aplikovatelná i na vymáhání pohledávek, ještě před okamžikem přistoupení České republiky do Evropské unie, toto však samozřejmě za předpokladu, že se Česká republika následně stala členem Evropské unie a ESD tuto nepravou retroaktivitu v rámci své judikatury potvrdil.⁴² Zákon č. 252/2000 Sb. obsahoval ustanovení týkající se mezinárodní pomoci při vymáhání pohledávek členskými státy, avšak u těchto ustanovení

³⁹ K tomuto ještě viz. rozsudek Nejvyššího správního soudu 7 Afs 147/2006 – 68. Výzva k zaplacení daňového nedoplatku, o němž bylo již v minulosti pravomocně rozhodnuto, v určené náhradní lhůtě (§73 odst. 1 zákona č. 337/1992Sb., o správě daní a poplatků), není rozhodnutím naříkatelným správní žalobou podle § 65 soudního řádu správního (§70 s.ř.s.). Nic na tom nemění, že platební výměr o nedoplatku byl vydán orgánem cizího státu, pokud jsou splněny podmínky pro vymáhání (§ 6 odst. 1 zákona č. 191/2004 Sb).

⁴⁰ Podrobněji o smlouvě: Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 44/2004 Sb.m.s.

⁴¹ Zákon č. 252/2000 Sb. ze dne 11. července 2000 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.

⁴² Tato nepravá retroaktivita byla samozřejmě možná pouze díky skutečnosti, že se Česká republika stala členem Evropské unie.

byla vázána jejich účinnost odkladnou podmínkou, kterou představovala platnost smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii.⁴³ Ještě než byla odkladná podmínka splněna a ustanovení na tuto podmínku nabyly účinnosti, byl vydán nový zákon č. 191/2004 Sb. o mezinárodním vymáhání (dále jen zákon 191/2004 Sb.),⁴⁴ který původní zákon č. 252/2000 Sb. nahradil, přičemž jeho účinnost, nyní už ale celého zákona, byla vázána na vstup České republiky do Evropské unie.

2.3.2 Úprava po vstupu České republiky do Evropské unie

Vstupem České republiky do Evropské unie nabyl účinnosti zákon č. 191/2004 Sb. Tento zákon implementoval do české právní úpravy ustanovení směrnice 76/308/EHS ve znění směrnice 2001/44/ES. Zákon kopíroval evropskou právní úpravu a v žádných podstatných ustanoveních se od této úpravy neodchyloval. Následně přišla novela tohoto zákona č. 199/2010 Sb.⁴⁵ a ve znění této novely existoval zákon 191/2004 Sb. až do konce roku 2011, kdy byl nahrazen stávajícím právní předpisem upravujícím problematiku mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek a to zákonem č. 471/2011 Sb.

2.4 Příprava nového zákona a důvody k jeho přijetí

Jelikož v rámci mezinárodní úpravy pomoci při vymáhání došlo k podstatné změně díky poslední směrnici 2010/24/EU upravující tuto problematiku, bylo nasnadě, že se tato skutečnost musí promítnout i do vnitrostátní právní úpravy.

Návrh zákona byl tedy vypracován z důvodu implementace právního předpisu EU do národní legislativy v souladu se stanovenou transpoziční lhůtou směrnice 2010/24/EU do 31. 12. 2011.⁴⁶

Stejně jako směrnice sleduje zákon nutnost rozšířit rozsah a zvýšit efektivitu vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek týkajících se daní a poplatků plynoucích z rostoucí provázanosti jednotného trhu EU, a jedním z hlavních prostředků k dosažení tohoto cíle je stanovení úplnějších a jasnějších pravidel vzájemné spolupráce mezi správci daně jednotlivých členských států, resp. mezi jejich kontaktními orgány. Současně jsou v nové vnitrostátní právní úpravě zachyceny též platné standardy OECD pro výměnu informací a administrativní spolupráci v daňové oblasti, ke kterým se členské státy zavázaly.

⁴³ § 11 zákona č. 252/2000Sb. o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.

⁴⁴ Zákon č. 191/2004 Sb. ze dne 1. dubna 2004 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.

⁴⁵ Zákon č. 199/2010 Sb. ze dne 24. května 2010, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 471/2011 Sb.

Cílem návrhu nového zákona je navíc zapracování praktických zkušeností z provádění mezinárodní pomoci českými orgány, ale také odstranění nejasností obsažených v současném zákoně. Kromě implementace unijních cílů, tak usiluje vnitrostátní úprava také o vyjasnění převážně terminologických problémů, které se objevily při praktickém provádění mezinárodní pomoci v České republice od doby přijetí stávajícího zákona v roce 2004.

Podle navrhovaného zákona budou postupovat příslušné orgány České republiky při vymáhání návrhem zákona stanovených peněžitých plnění, a to nejen ve vztahu k členským státům Evropské unie, ale také ve vztahu ke státům, se kterými Česká republika uzavřela mezinárodní smlouvu upravující poskytování pomoci při vymáhání.⁴⁷

V pozici dožádaného orgánu budou podle návrhu zákona vystupovat pouze finanční a celní úřady pověřené příslušným tuzemským kontaktním orgánem k poskytnutí mezinárodní pomoci ve vztahu k jednotlivým žádostem, přičemž zákon by neměl mít negativní vliv na podnikatelské prostředí z hlediska zvyšování nákladů podnikatelských subjektů.

Ve všech problémových okruzích je nezbytné přijmout příslušná opatření směřující k rozšíření působnosti směrnice 2010/24/EU, zpřesnění pravidel a podmínek fungování postupů správců daně. V opačném případě by se česká daňová správa vystavila nebezpečí, že nebude schopna plnit žádosti o poskytnutí mezinárodní pomoci jiným státům, příp. bude docházet k prodlužování daňového řízení a tím k neplnění povinnosti na úseku daní, ke kterým se Česká republika přistoupením k Evropské unii zavázala.⁴⁸

Vzhledem k rozsahu změn, kterými by musel být zákon č. 191/2004Sb. dán do souladu se směrnicí o vymáhání, Ministerstvo financí, jakožto gestor směrnice o vymáhání, rozhodlo podle čl. 5 Metodických pokynů pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii připravit nový zákon, který stávající zákon nahradí. Připravovaný návrh zákona o mezinárodní pomoci při vymáhání byl zařazen do Plánu legislativních prací vlády pro rok 2011.

Návrh zákona byl připravován a jeho obsah konzultován již začátkem roku 2011. Nejvýznamnější část konzultací proběhla s odbory Ministerstva financí (zejména odborem Metodiky správy daní) a také s územními finančními orgány (finančními ředitelstvími, potažmo finančními úřady). Některé z navrhovaných úprav, které vplynuly s praxe, byly do novely zařazeny v rámci průběžně získávaných připomínek od odborné veřejnosti. Následně byl návrh zákona po úpravě o výsledky vnějšího připomínkového řízení dne 15. března 2011 v rámci předběžných připomínek konzultován s výborem pro evropské záležitosti Poslanecké

⁴⁷ Podrobněji o otázce vztahu České republiky k nečlenským státům Evropské unie pojednává kapitola 9. této práce nazvaná: Norské království a jeho speciální úprava vymáhání.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 471/2011 Sb.

sněmovny Parlamentu (ve smyslu usnesení vlády ČR ze dne 15. března 2000 č. 257). Tento výbor rozhodl, že předložený návrh zákona je v souladu s právem Evropské unie a že na ústní konzultaci netrvá, avšak vzhledem k dané problematice doporučuje projednání ve třech čteních.⁴⁹

V rámci poslanecké sněmovny byl návrh rozeslán poslancům jako tisk 399 dne 29. června 2011 a předsedou sněmovny byl doporučen termín jeho projednání ke dni 1. července 2011. První čtení proběhlo dne 20. září 2011 na 23. schůzi poslanecké sněmovny a návrh byl přikázán výborům k projednání. Zahraniční výbor dne 14. října 2011 vydal usnesení, ve kterém doporučil tento návrh schválit. Ve druhém čtení prošel návrh dne 25. října 2011 na 25. schůzi poslanecké sněmovny obecnou a následně i podrobnou rozpravou a byly navrženy pozměňovací návrhy. Ve třetím čtení, které proběhlo dne 9. listopadu na 30. schůzi poslanecké sněmovny byl zákon schválen a následně dne 18. listopadu postoupen Senátu jako tisk 232.

V rámci projednávání v Senátu byl tisk přikázán k projednání Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost a Ústavně-právnímu výboru. Senátní výbory přijaly usnesení s pozměňovacími návrhy a po projednání na 14. schůzi Senátu ze dne 8. prosince 2011, byl návrh zákona vrácen sněmovně s těmito návrhy.

Znovu o návrhu zákona vráceném Senátem hlasovala poslanecká sněmovna dne 20. prosince 2011 na svojí 32. schůzi. Zde byl tento návrh zákona o mezinárodní pomoci přijat ve znění pozměňovacích senátních návrhů. Dne 21. prosince 2011 byl zákon doručen prezidentu republiky, který jej dne 27. 12. 2011 podepsal a tentýž den jej následně i předseda vlády kontrasignoval.

Zákon byl vyhlášen dne 30. prosince 2011 ve Sbírce zákonů v částce 161 pod číslem 471/2011Sb.

⁴⁹ Podrobněji viz. vyjádření nazvané: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, výbor pro evropské záležitosti, 2011, 6. volební období.

3. Mezinárodní pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek

Vnitrostátní právní úprava mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek je od 1. 1. 2012 obsažena v zákoně č. 471/2011 Sb. Tento zákon, který nahradil zákon č. 191/2004Sb., je dosud účinný a v dohledné době není předpoklad, že by měl být v rámci legislativních úprav ve vztahu k mezinárodnímu vymáhání Evropské unie novelizován. Možné změny spočívající v novelizaci zákona 471/2011 Sb., popř. jeho nahrazení jiným právním předpisem, lze tak do budoucna předpokládat pouze díky přistoupení České republiky ke Konvenci OECD o správní spolupráci v daňové oblasti.

3.1 Co je předmětem vymáhání

Otázka, co je předmětem pomoci při vymáhání dle zákona 471/2011 Sb. je v rámci vnitrostátní právní úpravy řešena jiným způsobem, než v rámci úpravy dle Směrnice 2010/24/EU. Směrnice obsahuje při podrobnější specifikaci předmětu jakési synchronní vyjmenování jednotlivých druhů pohledávek, které mají být vymáhány, zatímco v úpravě dle zákona je tato otázka řešena dvěma odstavci, kdy se Česká republika v rámci prvního odstavce nachází v pozici dožadujícího orgánu a v druhém odstavci vystupuje v pozici orgánu dožádaného, podle toho jsou pak jednotlivé pohledávky definovány. Co se týká úpravy negativního vymezení předmětu vymáhání ve vztahu zákon versus směrnice, se tato úprava nijak podstatně neliší.

Předmětem mezinárodní pomoci při vymáhání se podle směrnice 2010/24/EU a ji transponujícího zákona 471/2011Sb. stávají všechny pohledávky z peněžitých plnění ukládaných orgány veřejné moci s výjimkou těch, které jsou definovány níže. Předmět úpravy je pak v tomto ohledu v rámci vnitrostátního práva subsumován pod pojem finanční pohledávka, jejíž obecnou definici podřizuje pojmu daň dle § 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění novel.

Tato úprava předmětu vymáhání, je tak nejrozsáhlejší, za celé období, kdy k poskytování mezinárodní pomoci docházelo a dochází.

3.1.1 Definice dle směrnice 2010/24/EU

Ve svém článku 1 směrnice říká, že jejím předmětem je stanovení pravidel, podle nichž mají členské státy poskytovat pomoc při vymáhání pohledávek uvedených v čl. 2 v jednotlivých členských státech, pokud tyto pohledávky vzniknou v jiném členském státě.

Článek 2 odst. 1 a 2 směrnice stanoví, že tato směrnice se vztahuje na pohledávky týkající se:

a) veškerých daní a poplatků jakéhokoliv druhu ukládaných členským státem nebo jeho nižšími územní nebo správními celky, včetně místních orgánů, či jejich jménem, nebo jménem Unie;

b) náhrad, intervencí a dalších opatření, jež jsou součástí systému částečného nebo úplného financování Evropského zemědělského záručního fondu a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, včetně částek, které mají být vybírány v souvislosti s těmito činnostmi;

c) dávek a jiných poplatků stanovených v rámci společné organizace trhů v odvětví cukru.

Jednotlivými druhy pohledávek (čl. 2 odst. 2), které lze dle této směrnice vymáhat, pak jsou:

a) správní sankce, pokuty, poplatky a přirážky související s pohledávkami, pro které lze požadovat vzájemnou pomoc, uložené správními orgány, které jsou příslušné pro výběr dotčených daní nebo poplatků nebo pro provádění správních šetření týkajících se těchto daní nebo poplatky, nebo potvrzené správními či soudními orgány na žádost uvedených správních orgánů;

b) poplatky za osvědčení a podobné dokumenty vydávané v souvislosti se správními postupy souvisejícími s daněmi a poplatky;

c) úroky a náklady související s pohledávkami, pro které lze požadovat vzájemnou pomoc.

Negativní vymezení pohledávek je obsahem odst. 3 článku 2 směrnice, kdy se mezinárodní pomoc při vymáhání nevztahuje na:

a) povinné příspěvky na sociální zabezpečení splatné členskému státu nebo nižšímu celku členského státu nebo veřejnoprávním institucím sociálního zabezpečení;

b) poplatky uvedené v odst. 2

c) platby smluvní povahy, jako například úhrada za veřejné služby;

d) trestní sankce uložené na základě trestního stíhání nebo jiné trestní sankce, na které se nevztahuje odst. 2 písm. a).

Dle této definice je zcela zjevné, že oproti předchozí evropské právní úpravě se oblast působnosti směrnice značně rozšířila (navíc se zde zdůraznila role daní a poplatků, které jsou uvedeny pod písmenem a)) a poprvé zde dochází též k negativnímu vymezení pohledávek.

3.1.2 Definice dle zákona 471/2011 Sb.

V rámci vnitrostátní úpravy lze nalézt předmět úpravy ihned v § 1 zákona č. 471/2011Sb., kde je uvedeno, že tento zákon zapracovává příslušný předpis Evropské unie⁵⁰ a upravuje postup a podmínky, za kterých tuzemské orgány provádějí mezinárodní pomoc ve vztahu k jiným státům.

V odstavci 2 potom nalezneme vše co lze považovat za provádění mezinárodní pomoci. Tím se dle zákona rozumí poskytování nebo dožadování mezinárodní pomoci při

- a) vymáhání finančních pohledávek,
- b) zajištění finančních pohledávek,
- c) výměně informací souvisejících s vymáháním nebo zajištěním finančních pohledávek,
- d) doručování dokumentů souvisejících s vymáháním nebo zajištěním finančních pohledávek.

Velmi důležitá je pak pro účely mezinárodního vymáhání úprava definice „finanční pohledávky“, která je obsažena v rámci pozitivního vymezení v odstavci 3 a v rámci negativního vymezení v odstavci 4 § 1 zákona č. 471/2011 Sb.

Za finanční pohledávky se tak dle pozitivního vymezení považují pohledávky:

- a) veřejných rozpočtů z peněžitých plnění včetně jejich příslušenství ukládaných
 1. Českou republikou,
 2. územním samosprávným celkem České republiky,
 3. tuzemským orgánem veřejné moci,
 4. orgánem Evropské unie,
- b) z daní, poplatků a cel jakéhokoli druhu včetně jejich příslušenství ukládaných
 1. členským státem Evropské unie jiným než Česká republika,
 2. nižším územním nebo správním celkem jiného členského státu,
 3. orgánem veřejné moci jiného členského státu,
 4. orgánem Evropské unie,
- c) z náhrad, intervencí a dalších opatření včetně jejich příslušenství, které jsou součástí systému částečného nebo úplného financování Evropského zemědělského záručního fondu nebo Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova,
- d) z dávek a jiných poplatků včetně jejich příslušenství stanovených v rámci společné organizace trhů v odvětví cukru,

⁵⁰ Směrnice Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření.

e) stanovené mezinárodní smlouvou o provádění mezinárodní pomoci, která je součástí právního řádu.

Za finanční pohledávky se pro účely tohoto zákona dle negativní definice naopak nepovažují pohledávky:

a) z povinných příspěvků na sociální pojištění,

b) ze smluvních vztahů,

c) z peněžitých trestů (dle úpravy Evropské unie – trestních sankcí)

d) z pokut, z jiných správních sankcí nebo z nákladů řízení, s výjimkou těch, které jsou ukládány jako příslušenství peněžitých plnění uvedených v odstavci 3 písm. a) až d).

3.2 Kontaktní orgány

Aby byla pomoc v rámci mezinárodního vymáhání efektivní a co možná nejvíce hospodárná, je nutné v rámci právní úpravy, ať již evropské či vnitrostátní, stanovit, které orgány jsou oprávněny tuto činnost vykonávat. Úprava je opět odlišně upravena ve směrnici a v zákoně. Zde je ovšem tato odlišná úprava zcela pochopitelná, neboť v rámci evropské úpravy ve směrnici je nutné rozlišovat, kdo o mezinárodní pomoc žádá, a kdo je o mezinárodní pomoc naopak požádán, kdežto v rámci úpravy vnitrostátní, už je přímo zákonem stanovena určitá hierarchie jednotlivých orgánů, oprávněných tuto činnost vykonávat, a jsou stanoveny určité postupy a vazby mezi těmito orgány.

3.2.1 Kontaktní orgány dle směrnice 2010/24/EU

Vymezení kontaktních orgánů, zde možná v trochu širším pojetí, upravuje směrnice v článku 3, kde je obsažena definice orgánů, dle toho, v jaké pozici, resp. na jaké straně se tyto orgány v rámci mezinárodního vymáhání nachází.

Směrnice rozděluje orgány na dožadující a dožádaný. „Dožadujícím orgánem“ je ústřední kontaktní orgán, kontaktní orgán nebo kontaktní útvar členského státu, který podává žádost o pomoc v souvislosti s pohledávkou, tak jak je specifikována výše. Jde tedy o orgán, který o pomoc v rámci mezinárodního vymáhání žádá a naopak „dožádaným orgánem“ je ten ústřední kontaktní orgán, kontaktní orgán nebo kontaktní útvar, jemuž je žádost o pomoc podána. Tedy dožádaným orgánem je takový orgán, který je o pomoc v rámci mezinárodního vymáhání požádán. Na vnitrostátní právní úpravě pak zůstává jakási povinnost podrobněji definovat úpravu jednotlivých „druhů“ orgánů, o kterých se článek 3 zmiňuje a stanovit určitá pravidla mezi těmito orgány tak, jak to požaduje článek 4 směrnice⁵¹.

⁵¹ Článek 4 směrnice – Organizace.

3.2.2 Kontaktní orgány dle zákona 471/2011Sb.

V rámci zákonné úpravy, je úpravě týkající se kontaktních orgánů, věnována celá část druhá, nazvaná Organizační zabezpečení. Oproti předchozí právní úpravě, tak tato organizační úprava, doznala podstatných změn. Pro účely této práce není nutné tuto celou část zákona podrobně rozepisovat a považujeme za dostatečné vyjmenování jednolitých orgánů přímo ve vazbě ke konkrétní specifikaci orgánu, který danou činnost v současné době v rámci České republiky vykonává.

Orgánem odpovědným za kontakty s Evropskou komisí ohledně provádění mezinárodní pomoci je Ministerstvo financí. Výkonem ústředního kontaktního orgánu Ministerstvo financí pověřilo Generální finanční ředitelství, a o této skutečnosti byla informována Evropská komise. Dále byl pověřen dílčí kontaktní orgán pro oblast cel, už dle uvedení názvu pohledávek je zřejmé, že k výkonu mezinárodního vymáhání v této oblasti bylo pověřeno Generální ředitelství cel. A působnost pro oblast týkající se náhrad, intervencí a dalších opatření ve vztahu k financování Evropským zemědělským záručním fondem a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova byla svěřena Ministerstvu zemědělství, stejně tak jako oblast týkající se pohledávek z dávek a jiných poplatků v rámci společné organizace trhů v odvětví cukru. Jak ústřední kontaktní orgán, kontaktní orgán, tak i dílčí kontaktní útvar jsou v zákoně zahrnuti pod pojem kontaktní orgán.⁵²

Samotný výkon v rámci mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek vykonávají na základě pověření kontaktním orgánem správci daně či celní úřady. Tyto jednotlivě pověření správci daně a celní úřady pak v rámci procesních úkonů postupují dle vnitrostátních právních předpisů.⁵³

⁵² Každý členský stát oznámí Komisi do 20. května 2010 svůj příslušný orgán nebo své příslušné orgány (dále jen "příslušný orgán") pro účely této směrnice a neprodleně oznámí Komisi jakékoli změny týkající se příslušného orgánu. Příslušný orgán určí ústřední kontaktní orgán, který ponese hlavní odpovědnost za kontakty s jinými členskými státy v oblasti vzájemné pomoci podle této směrnice. Ústřední kontaktní orgán může být rovněž určen jako odpovědný za kontakty s Komisí.

Příslušný orgán každého členského státu může určit kontaktní orgány, které odpovídají za kontakty s jinými členskými státy týkající se vzájemné pomoci s ohledem na jeden či více konkrétních druhů nebo kategorií daní a poplatků uvedených v článku 2.

Příslušný orgán každého členského státu může určit jako kontaktní útvary jiné úřady než ústřední kontaktní orgán nebo kontaktní orgány. Kontaktní útvary žádají o vzájemnou pomoc podle této směrnice nebo ji poskytují ve vztahu ke své konkrétní místní nebo funkční působnosti.

Příslušný orgán každého členského státu informuje Komisi o svém ústředním kontaktním orgánu a o jakýchkoli kontaktních orgánech nebo kontaktních útvarech, které ustanovil. Komise zpřístupní obdržené informace členským státům.

Každé sdělení je zasíláno ústředním kontaktním orgánem nebo jeho jménem nebo v každém jednotlivém případě s jeho souhlasem, přičemž tento ústřední kontaktní orgán zajistí účinnost komunikace

⁵³ Zákon č. 185/2004 Sb. o celní správě České republiky, zákon č. 280/2009 Sb., ze dne 22. července 2009, daňový řád, jak vyplývá ze změn provedených zákony č. 30/2011 Sb., 167/2012 Sb., 458/2011 Sb.

Ústřední kontaktní orgán, v tomto případě tedy Generální finanční ředitelství, má celostátní působnost a je oprávněn vyřídit jakoukoliv žádost o poskytnutí mezinárodní pomoci ve své působnosti. Dále rozhoduje v případě pochybností ohledně příslušnosti k vyřízení jednotlivých žádostí a příp. o postoupení určité žádosti příslušnému tuzemskému kontaktnímu orgánu.

Komunikaci s ostatními členskými státy v rámci mezinárodního vymáhání pak zajišťuje prostřednictvím CCN schránek Generální finanční ředitelství pro oblast daní a Generální ředitelství cel pro oblast cel.

3.3 Proti komu vymáhání směřuje

Otázka proti komu vymáhání směřuje je upravena ve směrnici, v zákonné úpravě ji však nenalezneme. Toto „vynechání“ je pravděpodobně způsobené důsledkem přímé účinnosti nařízení č. 1189/20113 na území České republiky. Z tohoto důvodu zřejmě zákonodárce nepovažoval za nutné znovu opakovat ustanovení nařízení v zákoně a ponechal tak hlavním pramenem, který upravuje otázku specifikace osob, proti nimž vymáhání směřuje, upravenou na úrovni evropského nařízení i pro vnitrostátní právo.

3.3.1 Definice dle směrnice 2010/24/EU

V rámci úpravy ve směrnici směřuje mezinárodní pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek proti „Osobě“, přičemž samotný termín osoba podrobněji směrnice definuje v článku 3 písmeno c).

Za osobu se dle tohoto článku považuje:

- a) fyzická osoba,
- b) právnická osoba,
- c) pokud tak stanoví platné právní předpisy, sdružení osob uznané jako způsobilé k právním úkonům, avšak bez právní subjektivity právnické osoby, nebo
- d) veškeré jiné právní uspořádání jakékoli povahy a formy, mající právní subjektivitu či nikoliv, vlastnící nebo spravující aktiva, včetně z nich pocházejícího příjmu, jež podléhají některé z daní, na které se vztahuje tato směrnice;

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že mezinárodní vymáhání některých finančních pohledávek mohou členské státy uplatňovat téměř vůči jakémukoliv seskupení, uspořádání či jinému spolku osob, ať již tyto osoby vystupují samostatně či ve skupině, v pozici fyzické či právnické osoby a taktéž bez ohledu na skutečnost, jestli tato seskupení mají právní subjektivitu či nikoliv.

3.3.2 Definice dle nařízení č. 1189/20113

V nařízení je otázka „Proti komu vymáhání směřuje“ upravena také v článku 3. Zde se však jedná o vymezení pozice určité osoby ve vztahu k vymáhané pohledávce či pohledávkám.

Nařízení tak ve svém ustanovení uvádí, že žádost o informace, vymáhání pohledávky nebo předběžná opatření se může týkat těchto osob:

a) hlavního dlužníka nebo spoludlužníka

b) jiné osoby než (spolu)dlužníka, která je podle právních předpisů platných v členském státě, v němž má sídlo dožadující orgán, povinna uhradit daně, poplatky, cla a na níž se vztahují jiná opatření, nebo která je povinna uspokojit jiné pohledávky vyplývající z těchto daní, poplatků, cel a jiných opatření;

c) jakékoli třetí osoby, která má v držbě aktiva náležející jedné z osob uvedených v písmenech a) nebo b) nebo má vůči jedné z těchto osob dluhy.

Zde jde tedy o vymezení osoby dlužníka, popř. jiných osob, které jsou k dlužníkovi určitým způsobem popř. z určitého důvodu vázány. Při poskytování pomoci při vymáhání tak nemusí směřovat žádost přímo proti hlavnímu dlužníku, ale je možné podat žádost o pomoc v rámci mezinárodního vymáhání také proti jiným osobám, od hlavního dlužníka se odlišujících. Těmi pak mohou být spoludlužníci – toto bývá typické zejména v rámci úpravy společného jmění manželů, kdy lze žádost podat proti oběma manželům – jednomu jako hlavnímu dlužníkovi a druhému jako spoludlužníkovi. Také je možné podat žádost proti třetí osobě, která však musí být k hlavnímu dlužníkovi nějak majetkově, závazkově či právně vázána.

3.4 Náklady vynaložené v souvislosti s poskytnutím mezinárodní pomoci

Tuto oblast upravuje směrnice 2010/24/EU ve svém článku 20 a zákon č. 471/2011 Sb. v ustanovení § 29. Úprava nákladů je v obou právních předpisech upravena obdobně, v rámci vnitrostátní úpravy, pak z pohledu tuzemského kontaktního úřadu.

V zásadě platí pravidlo, že členské státy se vzdávají všech vzájemných nároků na náhradu nákladů vzniklých při poskytování vzájemné pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek, tedy i Česká republika.

V rámci směrnice je dále stanoveno článkem 20 odst. 1, že členský stát, který pohledávku vymáhá, usiluje o to, aby od dotyčné osoby vymohl a ponechal si náklady, které mu v souvislosti s vymáháním vznikly. Platí tak tedy pravidlo, v rámci kterého si při převodu

vymozžené částky, členské státy nejprve odečtou částku nákladů řízení určenou dle vnitrostátních právních předpisů, a až následně zbylou částku zasílají na úhradu pohledávky v zahraničí.⁵⁴

Speciální úpravu ohledně nákladů pak stanoví článek 20 směrnice ve svém odstavci 3 a § 29 odst. 2 zákona 471/2011 Sb., kdy v případech, že by bylo vymáhání zvlášť obtížné, způsobovalo by vysoké náklady nebo by se týkalo boje proti organizovaného zločinu, mohou členské státy (dožadující a dožádaný) mezi sebou dohodnout zvláštní úpravu náhrady nákladů.

Pokud je v průběhu vymáhání zjištěno, že je toto vymáhání neodůvodněné co do oprávněnosti pohledávky nebo dokladu o vymahatelnosti pohledávky nebo dokladu umožňujícího přijetí předběžných opatření vydaného dožadujícím orgánem, ručí dožadující členských stát dožádanému za všechny náklady a ztráty vzniklé s tímto vymáháním. Takto je to stanoveno ve směrnici 2010/24/EU. V rámci vnitrostátní úpravy se toto ustanovení rozděluje do dvou odstavců, kdy v prvním je stanovena povinnost České republiky jakožto dožadujícího státu, hradit dožádanému státu na jeho žádost náklady spojené s odstraněním následků neoprávněného vymáhání a v druhém odstavci se Česká republika nachází v pozici dožádaného státu a uplatňuje vůči dožadujícímu státu nárok na náhradu nákladů spojených s odstraněním následků neoprávněného vymáhání či zajištění pohledávky.

Určitá nákladová a funkční nerovnováha mezi dožadujícím a dožádaným kontaktním orgánem ohledně jednotlivé žádosti by měla být vyvažována v rámci celku provádění mezinárodní pomoci, kdy dožádaný kontaktní orgán by měl být ve zhruba stejném počtu případů v pozici orgánu dožadujícího. Této rovnováhy je přibližně v České republice dosaženo u žádostí o informace, na jednu tuzemskou žádost o vymáhání pak připadají přibližně dvě zahraniční. V tomto případě by tedy bylo vhodné zvýšit počet žádostí o vymáhání zasílaných ostatním členským státům. Žádosti o doručení pak tvoří okrajovou oblast a jejich celkový podíl na všech žádostech týkajících se mezinárodního vymáhání tvoří přibližně jedno procento. Řešení otázky nákladů v této oblasti je tak ve srovnání s ostatními druhy žádostí bezpředmětné.

3.5 Odmítnutí komunikace (možnost vs povinnost)

Pod výraz odmítnutí lze zařadit v rámci této podkapitoly vícero termínů (neposkytnutí pomoci, omezení povinnosti atd.), navíc, v některých ustanoveních směrnice i zákona lze

⁵⁴ Viz obrázek vysvětlující úhradu nákladů, který tvoří Přílohu č. 2: Převod vymozžených částek ve vztahu k nákladům řízení

nalézt přímé zákazy a v některých ustanoveních je ponecháno na vůli členského státu Evropské unie, zda poskytnout mezinárodní pomoc odmítne či nikoli. Je zde tak dána benevolence v rámci vnitrostátní úpravy stanovit, kdy odmítnutí je povinné a kdy závisí na úsudku dožádaného státu.

Dle článku 18 směrnice 2010/24/EU není povinen členský stát poskytnout pomoc týkající se mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek v případech, kdy by vymáhání pohledávky v důsledku situace dlužníka způsobilo vážné hospodářské nebo sociální obtíže v dožádaném státě, pokud však vnitrostátní právní předpisy povolují takovouto výjimku.

Dále není členský stát povinen poskytnout pomoc v případě, že pohledávka, které se vymáhání týká je starší pěti let, počítáno ode dne splatnosti pohledávky do dne podání žádosti o pomoc. V případě napadení pohledávky, počíná lhůta běžet dnem, kdy dožadující členský stát zjistí, že pohledávku nebo doklad o vymahatelnosti již nelze napadnout. V případě, že byly dohodnuty splátky, odklad platby (posečkání platby) se pak tato lhůta počítá ode dne, kdy uplynula lhůta pro splacení celé pohledávky. V těchto případech se pak lhůta ke zvážení, ve které není povinen dožádaný členský stát poskytnout pomoc, prodlužuje a vztahuje se na pohledávky starší deset let.

Pomoc dle čl. 18 odst. 3 směrnice pak také není povinen členský stát poskytnout, pokud celková částka pohledávek, ohledně kterých je pomoc požadována nedosahuje tzv. „prahové hodnoty“ a to částky 1500 EUR. Toto ustanovení obsahující prahovou hodnotu se několikrát v průběhu historického vývoje změnilo, bylo střídavě upraveno v prováděcích směrnících či nařízeních Komise, byla měněna výše prahové hodnoty a také byla měněna úprava co do možnosti žádosti s prahovou hodnotou odmítat či nikoliv.⁵⁵

Ve všech shora uvedených ustanoveních je tedy ponechána benevolence k odmítnutí, avšak toto odmítnutí závisí na úvaze orgánu dožádaného členského státu, který má pomoc poskytnout.

Zákon č. 471/2011 Sb. tuto problematiku ve svém § 31 doplňuje ještě o tzv. „povinné“ odmítnutí. Dochází k němu v případě, že žádost o poskytnutí mezinárodní pomoci nesplňuje náležitosti nutné pro poskytnutí mezinárodní pomoci a dožadující kontaktní orgán na žádost o nápravu od dožádaného státu tuto nápravu nezjedná. Jedná se o logické ustanovení, neboť s vadnou žádostí, kde by byla špatně definována osoba, proti níž vymáhání směřuje, by mohla nastat situace, kdy by bylo zahájeno vymáhací řízení proti nesprávné osobě. K těmto povinným odmítnutím zpravidla nedochází, neboť členské státy mají zájem na mezinárodní spolupráci, a tak vady v podaných žádostech zpravidla opraví. Nestane se tak v případě, kdy i

⁵⁵ Podrobněji o této problematice viz. podkapitola 4.3.1. této práce nazvaná „Podmínka – de minimis“.

dožadující členský stát má nedostatečné nebo špatné údaje týkající se osoby, proti níž vymáhání směřuje, poté však samozřejmě není-li žádost úplná či bezvadná vezme dožadující stát žádost zpět.

3.6 Způsob komunikace

Komunikaci v rámci mezinárodního vymáhání lze provádět vícero způsoby. V zákoně 471/2011 Sb. se hovoří o tzv. komunikační síti Evropské unie, pouze okrajově, a to v rámci vymezení, které osoby mají oprávnění mít do této sítě přístup, ale použití této sítě a její specifikace v tomto předpisu, není nijak dále upravena. Ve směrnici 2010/24/EU jsou komunikační prostředky a dále také standardní formuláře žádostí o mezinárodní pomoc obsaženy v článku 21 nazvaném obecná pravidla, jimiž se řídí všechny druhy žádostí o pomoc. Zde je vymezeno, že je komunikace uskutečňována elektronickými prostředky a v odstavci 3 je pak uvedeno, že pokud nejsou pro komunikaci použity elektronické prostředky nebo standardní formuláře, není tím dotčena platnost získaných informací nebo opatření přijatých při vyřizování žádostí o pomoc. Více se o komunikaci v těchto, dá se říci ústředních dokumentech, upravujících mezinárodní vymáhání, nehovoří.

Za účelem podrobnější úpravy otázky komunikace mezi členskými státy, je komunikace řešena podrobněji v prováděcích předpisech směrnice, kterými jsou nařízení 1189/2011 a rozhodnutí Komise.

V nařízení 1189/2011 se o komunikační síti hovoří ihned v obecných ustanoveních, kde se dozvídáme, že všechny žádosti o informace, doručení, vymáhání pohledávky nebo předběžná opatření podle směrnice a veškeré příložené doklady, formuláře a jiné dokumenty a jiné informace sdělené s ohledem na tyto žádosti se zasílají prostřednictvím sítě CCN, ledaže to není z technických důvodů proveditelné. Dokumenty zasílané v elektronické formě nebo jejich výtisky mají stejný právní účinek jako doklady zasílané poštou. Pokud není možné zasílání v elektronické formě, zasílají se dokumenty a žádosti poštou. Pak však musí splňovat nařízením uvedené podrobnosti – musí být podepsány úřední osobou, orazítkovány, obsahovat slova „ověřená kopie“ atd. Evropská unie má zájem na tom, aby k těmto situacím docházelo minimálně, a proto je síti CCN věnována nepřetržitá péče.

Rozhodnutí Komise, o kterém se hovoří již v 1. kapitole této práce, stanoví prováděcí pravidla k článkům směrnice ohledně náležitostí žádostí, respektive jejich formulářů, a způsobu jejich zasílání mezi členskými státy. Rozhodnutí Komise je tak dokumentem věnujícím se podrobně obsahové stránce formulářů jednotlivých žádostí a jejich zasílání konkrétními poštovními schránkami v rámci sítě CCN mezi dožadujícím státem a státem

dožádaným. Poštovní schránky CCN jsou v rozhodnutí rozděleny od písmene a) až m) a dle druhů pohledávek tak existují schránky pro:

- a) cla
- b) daně z přidané hodnoty
- c) spotřební daně
- d) daně z příjmu nebo majetku
- e) daně z pojistného
- f) dědické a darovací daně
- g) jiné vnitrostátní daně a poplatky týkající se nemovitostí
- h) daně a poplatky z užívání nebo vlastnictví dopravních prostředků
- i) ostatní daně, poplatky a cla ukládané dožadujícím státem či jeho jménem
- j) daně, poplatky a cla ukládané v rámci moci výkonné nižšími územními nebo správními celky dožadujícího státu nebo jejich jménem
- k) daně, poplatky a cla ukládané místními orgány nebo jejich jménem v rámci samosprávy
- l) jiné pohledávky vyplývající z daní
- m) náhrady, intervence a další opatření, jež jsou součástí systému částečného nebo úplného financování Evropského zemědělského záručního fondu a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, včetně částek, které mají být vybrány v souvislosti s těmito činnostmi, a dávky a jiné poplatky stanovené v rámci společné organizace trhů v odvětví cukru.

Přílohy I až III rozhodnutí Komise tvoří vzory formulářů žádostí o informace, doručení dokumentů a o vymáhání pohledávky nebo o předběžná opatření. Za použití těchto formulářů se mezinárodní pomoc poskytuje, a za tímto účelem byl také Evropskou komisí vytvořen program tzv: „e-forms“, v němž se jednotlivé žádosti do těchto formulářů vyplňují a následně ukládají do souborů s příponou .xml, jež je možné otevřít právě jen prostřednictvím shora uvedených e-forms.

Prostřednictvím sítě CCN a e-forms, je tak plně zajištěna bezpečnost zasílaných žádostí o mezinárodní pomoc.

3.7 Výměna informací

Výměna informací byla dříve řešena jen pro oblast zasílání žádostí o informace. Nově byly díky směrnici zaneseny i do vnitrostátní právní úpravy platné standardy OECD pro výměnu informací a administrativní spolupráci v daňové oblasti. Toto se promítlo do celkové úpravy výměny informací a také se tím podstatným způsobem přibližuje nejen vnitrostátní ale

těž evropská právní úprava v oblastech pomoci v rámci mezinárodního vymáhání a poskytování informací při správě daní.⁵⁶

V § 11 zákona 471/2011 Sb. je upravena otázka klasické výměny informací v rámci mezinárodního vymáhání. Lze tak získat prostřednictvím žádosti o informace, takové informace, o nichž se dožadující orgán domnívá, že mohou být potřebné k vymáhání nebo zajištění předmětné finanční pohledávky. Je možné žádat o informace uvedené ve standardním formuláři žádosti, ale navíc je možné i požádat o informace, které ve formuláři nejsou výslovně uvedeny.

Při získávání informací se uplatní obdobný postup jako v případě vnitrostátního dožádání dle daňového řádu,⁵⁷ tj. pověřený správce daně, případně sám kontaktní orgán, může získat (a poté také předat) pouze ty informace, které mohou být získány ohledně informací vztahujících se k obdobné české finanční pohledávce. Za tímto účelem uskuteční v případě potřeby úkony, ke kterým je oprávněn podle příslušné české právní úpravy.

Odstavec 3 zákona č. 471/2011 Sb. transponuje odstavec 2 písm. a) a odst. 3 článku 5 směrnice 2010/24/EU, podle kterého nelze poskytnout informace, které není možné získat v případě vymáhání obdobné pohledávky v České republice nebo jejich sdělení by mohlo ohrozit veřejný pořádek nebo bezpečnost České republiky. Specifikum mezinárodní pomoci představuje odstavec 4 zákona, který umožňuje České republice jakožto dožádanému orgánu neposkytnout informace, které by porušily ochranu obchodního tajemství nebo zákonem uloženou povinnost mlčenlivosti. Tato možnost je však omezena ustanovením odst. 5 zákona 471/2011 Sb., které říká, že důvodem neposkytnutí informací nemůže být skutečnost, že se na požadované informace vztahuje bankovní nebo jiné profesní tajemství. Český stát tak v pozici dožádaného orgánu vždy poskytne informace získané:

- a) od banky, zahraniční banky působící na území České republiky, spořitelního a úvěrního družstva nebo jiné platební nebo finanční instituce
- b) od osoby jednající jménem nebo na účet osoby, které se poskytnutí informací týká,
- c) týkající se vlastnických podílů

K získávání informací na základě žádosti jiného státu přistupuje příslušný tuzemský orgán stejně, jako by se jednalo o informace vztahující se k české finanční pohledávce, tzn. uplatňuje se zde zásada rovnosti zacházení.

Okruh poskytovaných informací se týká především úplné identifikace nebo adresy dlužníka a jeho majetkových poměrů v České republice.

⁵⁶ Podrobněji srovnává tyto dvě oblasti kapitola šestá této práce nazvaná Vztah mezinárodního vymáhání ke správě daní.

⁵⁷ Daňový řád je právním předpisem, jehož prostřednictvím se postupuje při provádění mezinárodní pomoci, nestanoví-li zákon 471/2011 Sb. jinak.

Bližší úpravu poskytování informací především ve vztahu k časovým lhůtám a náležitostem standardního formuláře, na kterém je žádost podávána, obsahuje pak nařízení 1189/2011.

Zvláštní úpravu poskytování informací, která se v předchozí právní úpravě nenacházela, obsahují §§ 12 a 13 zákona č. 471/2011 Sb., které upravují otázku poskytování informací o vratitelném přeplatku a spolupráci úředních osob.

3.7.1 Poskytování informací o vratitelném přeplatku

V případě výměny informací o vratitelném přeplatku, se jedná o tzv. spontánní výměnu informací s jinými státy. V tomto se zákon č. 471/2011 Sb. a směrnice 2010/24/EU shodnou, zbytek úpravy už je pak upraven odlišně.

Zatímco směrnice v článku 6 říká: „Pokud se vratky daní nebo poplatků jiných než daně z případné hodnoty týká osoby usazené nebo osoby s bydlištěm v jiném členském státě, může členský stát, který má daně nebo poplatky vrátit, uvědomit členský stát usazení nebo bydliště, do něhož mají vrácené daně nebo poplatky plynout.“, zákon ve svém § 12 uvádí: „Má-li být osobě se sídlem nebo bydlištěm na území jiného státu vrácen vratitelný přeplatek ve výši nejméně 250 000 Kč, správce daně o této skutečnosti bezodkladně informuje příslušný tuzemský kontaktní orgán, který následně informuje kontaktní orgán jiného státu, ve kterém má tato osoba bydliště nebo sídlo. (tento postup se nepoužije pro vratitelný přeplatek na dani z přidané hodnoty).“

Jak je zřejmé z textu obou těchto ustanoví, již na první pohled se podstatně odlišují. Zatímco směrnice stanoví možnost informovat jiný členský stát o vratitelném přeplatku, zákon přímo stanoví povinnost o vratitelném přeplatku informovat jiný členský stát za předpokladu, že tento přeplatek dosáhne výše minimálně 250.000,- Kč. Povinnost je tak omezena s ohledem na hospodárnost co do výše finanční hodnoty vratitelného přeplatku. Výše této částky zohledňuje na jedné straně zvýšení administrativních nákladů státu, který takové informace poskytuje, a na druhé straně přínos státu, která takovou informaci obdrží.

V rámci diskusí doprovázejících přijetí finálního textu článku o vratitelném přeplatku transponované směrnice se většina členských států shodla na částce 10.000,- EUR. Lze tedy očekávat, že obdobná výše limitní částky bude zavedena i u ostatních členských států.

Cílem zavedení tohoto instrumentu je informovat o finančních prostředcích dlužníka, které jsou k dispozici pro uhrazení případné finanční pohledávky v zahraničí. Využívání

tohoto ustanovení umožní České republice očekávat poskytování těchto informací také od jiných států, což přispěje k větší efektivitě a dobytosti vymáhání.⁵⁸

Ohledně poskytování informací o vratitelném přeplatku probíhají v současné době jednání mezi členskými státy, kdy je předpoklad, že bude možné v budoucnu poskytovat informace o vratitelném přeplatku i ohledně nižších částek, než stanovených vnitrostátními předpisy, u nás zákonem 471/2011Sb., a tyto informace budou poskytovány na základě principu reciprocity. V praxi by pak toto mělo fungovat tím způsobem, že si členské státy budou na základě dohody vyměňovat i informace o vratitelných přeplatcích nižších než je částka 250.000,- Kč.

3.7.2 Spolupráce úředních osob

Na základě dohody mezi dožadujícím a dožádaným orgánem v souladu s podmínkami stanovenými dožádaným orgánem mohou úředníci zmocnění dožadujícím orgánem za účelem podpory vzájemné pomoci podle směrnice 2010/24/EU:

- a) být přítomni v prostorách, kde správní orgány dožádaného členského státu plní své úkoly;
- b) být přítomni při správních šetřeních prováděných na území dožádaného členského státu;
- c) napomáhat příslušným úředníkům dožádaného členského státu v rámci soudního řízení v tomto členském státě.

Pokud to dohoda členských států umožňuje mohou zmocnění úředníci ještě:

- d) jednotlivým osobám pokládat otázky
- e) nahlížet do záznamů

Takto jsou upraveny podmínky, předmět a náležitosti přímé spolupráce úředních osob při provádění mezinárodní pomoci. Cílem tohoto ustanovení je umožnit efektivnější formu výměny informací pomocí fyzické přítomnosti pověřené úřední osoby mající v rámci své odbornosti nebo úřední působnosti vztah k finanční pohledávce, která je předmětem mezinárodní pomoci. Pověřená úřední osoba orgánu jiného státu získává v rámci této spolupráce na území České republiky postavení úřední osoby tuzemského správce daně.

Pokud oba státy nenaleznou dohodu naplňující podmínky spolupráce plynoucí ze zákonné úpravy ve státě, na jehož území se spolupráce má uskutečňovat, spolupráce úředních osob se na území tohoto státu neuskuteční. Případná dohoda o podmínkách spolupráce může platit i pro více žádosti o spolupráci a nemusí být proto vázána na konkrétní žádost.

⁵⁸ Podrobněji viz k § 12 dle důvodové zprávy k zákonu č. 471/2011 Sb.

K tomu, aby úřední osoba mohla provádět shora uvedené činnosti a úkony na území České republiky, musí splňovat určité náležitosti. Musí se prokazovat pověřením od kontaktního orgánu, které musí obsahovat zákonné náležitosti a mít písemnou formu. Dále musí splňovat podmínky konkretizované v dohodě o spolupráci podmiňující účast úředních osob na území jiného státu.

V České republice dosud tato spolupráce úředních osob nebyla využita, ale v rámci vývoje mezinárodního vymáhání lze očekávat, že tento institut bude v budoucnu využíván.

3.7.3 Použití získaných informací k jiným účelům

V dřívější úpravě byla absolutně zakázána možnost použít údaje získané v rámci mezinárodního vymáhání k jinému účelu, než bylo samotné vymáhání. Dnes se tento striktní postoj opouští, a stanovují se podmínky, na základě kterých je možné informace získané v rámci mezinárodního vymáhání použít i v jiných oblastech či v rámci jiných správních či soudních řízení.

Zákon 471/2011 Sb. i směrnice 2010/24/EU přímo uvádí, že informace získané v souvislosti s prováděním mezinárodní pomoci lze použít pro stanovení nebo vymáhání povinných příspěvků sociálního pojištění bez nutnosti předchozího povolení kontaktního orgánu státu, ze kterého tyto informace pocházejí.

V jiných případech (k jiným účelům) mohou být tyto informace použity za předpokladu, že podle práva členského státu poskytujícího informace, mohou být tyto informace použity pro obdobné účely. K takovému použití informací již však musí být udělen souhlas členského státu, který tyto informace poskytuje. Za obdobných podmínek mohou být získané informace použité též jako důkaz.

Informace navíc mohou být poskytnuté se souhlasem poskytujícího státu i státu třetímu, u kterého se dožadující nebo dožádaný stát mohou domnívat, že by mu mohly být užitečné.

K tomu, aby se členský stát poskytující informaci mohl vyjádřit k možnosti předání informace třetímu státu popř. k použití informace k jiným účelům, je zákonem stanovena prekluzivní lhůta deseti pracovních dnů. Pokud členský stát poskytující informaci v této lhůtě nezašle nesouhlasné stanovisko k žádosti o použití informace, k jiným účelům či pro jiný orgán (vnitrostátní či zahraniční), má se za to, že členský stát s žádostí souhlasí.

3.8 Řešení sporů

V minulosti se ukázalo důležité vyřešit otázku, který orgán vnitrostátní či zahraniční, je oprávněný řešit jaký spor. Tímto problémem se zabýval také ESD, jak je uvedeno již výše v rámci řešení předběžné otázky⁵⁹ ve věci *Kyrian*. Rozhodnutím ESD se tak nastavila základní pravidla, která se v rámci evropské úpravy nyní promítla do znění nové směrnice 2010/24/EU a tím i do zákona č. 471/2011 Sb.

Principy řešení sporů jsou následující. Spory ohledně pohledávky, původního dokladu o vymahatelnosti pohledávky v dožadujícím členském státě nebo jednotného dokladu o vymahatelnosti pohledávky v dožádaném členském státě a spory týkající se platnosti doručení učiněného příslušným orgánem dožadujícího členského státu spadají do pravomoci příslušných orgánů dožadujícího členského stát. Naopak spory týkající se opatření k vymáhání pohledávek přijatých v dožádaném členském státě nebo spory týkající se platnosti doručení učiněného příslušným orgánem dožádaného členského státu musí být předloženy příslušnému orgánu dožádaného členského státu v souladu s jeho právními předpisy.⁶⁰

Napadne – li zúčastněná osoba v průběhu vymáhání pohledávky pohledávku, původní doklad o vymahatelnosti pohledávky nebo jednotný doklad o vymahatelnosti pohledávky v dožádaném členském státě, dožádaný orgán tuto osobu informuje, že musí podat žalobu k příslušnému orgánu dožadujícího členského státu v souladu s jeho platnými právními předpisy.

Je-li příslušnému orgánu dožadujícího členského státu podána žaloba ohledně shora uvedených dokladů či úkonů, dožadující orgán o tom informuje dožádaný orgán a uvede rozsah, v jakém nebyla pohledávka napadena. O napadení může dožádaný členský stát informovat též zúčastněná osoba, tedy osoba, která pohledávku či její právní titul napadla. Jakmile dožádaný členský stát tyto informace obdrží, pozastaví vymáhání pohledávky co do výše její napadené části a to až do doby, kdy bude vydáno rozhodnutí v dané věci.

I za předpokladu, že je napadena pohledávka či její právní titul, může dožadující členský stát na základě odůvodněné žádosti požádat dožádaný členský stát, aby ve vymáhání napadené pohledávky nebo její části pokračoval, pokud to dovolují platné právní předpisy a správní praxe dožádaného členského státu. Jestliže výsledek sporu poté vyzní ve prospěch

⁵⁹ Řízení o předběžné otázce je řízení nesporné, díky němuž se národní soudy mohou – a někdy i musejí – obrátit na ESD s otázkami o platnosti nebo výkladu evropského práva, které jsou nutné pro rozhodnutí konkrétního sporu u takového soudu. Tento mechanismus má preventivně odstraňovat rozdíly mezi výkladem evropského práva jednotlivými soudy členských států, přičemž ovšem sama aplikace evropského práva v rámci příslušných sporů jim zůstává vyhrazena. Podrobněji: SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xx, 304 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-4003-134.

⁶⁰ Základní obrázek vysvětlující způsob řešení sporů v rámci mezinárodního vymáhání tvoří přílohu č. 3 této práce.

dlužníka, je dožadující členský stát povinen nahradit všechny vymožené částky a všechny případně splatné náhrady podle vnitrostátních právních předpisů dožádaného státu.⁶¹

Úprava sporů je upravena ve směrnici 2010/24/EU (článek 14) i v zákoně 471/2011 Sb. (§ 28) obdobně. Jak je zřejmé, dle předchozích ustanovení, příslušnost k posouzení zákonnosti nebo správnosti je založena na zásadě garance zákonnosti nebo správnosti úkonů nebo dokumentů státem, jehož orgán je uskutečnil nebo vyhotovil. Zásada garance, kterou si státy v rámci mezinárodní pomoci poskytují, je základem možné efektivity jednotného systému mezinárodní pomoci při vymáhání finanční pohledávek. K posouzení zákonnosti nebo správnosti úkonů nebo dokumentů je tedy příslušný vždy stát, resp. jeho příslušné orgány, ve kterém byl úkon uskutečněn nebo dokumenty vyhotoveny. Nemělo by tak docházet k situaci, kdy zákonnost nebo správnost úkonu nebo dokumentu uskutečněného nebo vyhotoveného podle právního řádu jednoho státu bude posuzována i podle právní řádu státu jiného.

Pod pojmem zákonnost nebo správnost se zde rozumí vše, co může být předmětem jakéhokoliv přezkumu iniciovaného prostředky ochrany daňového subjektu. Tento pojem je zde tedy nutno chápat široce vzhledem k uplatnění výše uvedeného principu garance úkonů.

V případě, že příslušný soud či správní orgán vyhoví částečně námitce či odvolání dlužníka (jiné povinné osoby), mohou nastat dvě situace:

- a) Celá částka přestane být vymahatelná a dožadující orgán vezme svou žádost zpět
- b) Částka je nadále vymahatelná, avšak její výše se změní. V tomto případě se poté musí přepracovat žádost, je vyhotoven upravený jednotný doklad o vymahatelnosti a spolu s rozhodnutím (které změnu výše odůvodňuje) se tento doklad zašle pověřenému správci daně, aby pokračoval ve vymáhání dle tohoto upraveného jednotného dokladu o vymahatelnosti. Tento upravený jednotný doklad o vymahatelnosti se pak stává jediným dokladem, na základě něhož se pokračuje ve vymáhání.⁶²

3.9 Informační povinnost Komisi

Povinnost členských států informovat Komisi existovala od samého počátku vzniku evropské právní úpravy v oblasti mezinárodní pomoci při vymáhání, vyskytovala se u různých institutů a v průběhu let se měnila. Zpravidla by se dala tato povinnost rozdělit na čtyři druhy.

⁶¹ S tímto úzce souvisí otázka převodu vymožených částek dle článku 23 směrnice 2010/24/EU, která je upravena v podkapitole 4.3.8 této práce nazvané Převod vymožených částek.

⁶² Obrázek vysvětlující tuto situaci tvoří přílohu č. 4 této práce.

1) První povinnost, kterou stanovila směrnice 76/308/EHS a která se zachovala dodnes i v úpravě směrnice 2010/24/EU je povinnost členských států informovat komisi o opatřeních přijatých v rámci vnitrostátní úpravy, která byla přijata k provedení směrnice. Zde měly a mají členské státy povinnost informovat Komisi o právních předpisech, které byly přijaty na vnitrostátní úrovni k provedení aktuální směrnice o mezinárodním vymáhání.

2) V minulosti existovala informační povinnost Komisi v případech, kdy dožádaný orgán odmítl přijetí žádosti o pomoc. Důvody odmítnutí žádosti se tedy zasílaly nejen dožadujícímu státu, ale též Komisi. Toto ustanovení se vyskytovalo ještě ve směrnici 2008/55/ES, jejím článku 14 posledním odstavci. S novou právní úpravou dle směrnice 2010/24/EU, na základě níž jsou důvody pro odmítnutí žádosti zpravidla ponechány na benevolenci dožádaného státu, zda žádost přijme či nikoliv, toto ustanovení zmizelo.

3) Další informační povinností, kterou v současné právní úpravě nalezneme, a která se vyskytovala i v předchozích úpravách, je povinnost uvedená v článku 24 směrnice 2010/24/EU. Dle tohoto ustanovení každý členský stát informuje každoročně Komisi o počtu žádostí o informace, oznámení a vymáhání zaslaných a přijatých každý rok, o výši pohledávek, jichž se týkají, a o vymožených částkách. Informace o uplatňování těchto ustanovení a o dosažených výsledcích pak předá Komise každé dva roky Evropskému parlamentu a Radě.

4) Poslední povinností je dle směrnice 2010/24/EU povinnost sdělit Komisi příslušný orgán pro účely směrnice. Ačkoliv toto ustanovení například v předchozí směrnici 2008/55/ES nenalezneme, i přesto členské státy sdělovaly orgán příslušný v dané zemi ke komunikaci ohledně mezinárodního vymáhání. Na území České republiky je tímto příslušným orgánem od počátku Ministerstvo financí, což vyplývá z ustanovení § 3 zákona č. 471/2011 Sb., a toto pověřuje ohledně provádění mezinárodní pomoci výkonem ústředního kontaktního orgánu Generální finanční ředitelství.

4. Druhy žádostí o mezinárodní pomoc

V rámci mezinárodního vymáhání jsou rozlišovány v užším pojetí, dle formulářů, tři druhy žádostí. V širším pojetí však rozlišujeme čtyři typy žádostí. V přílohách rozhodnutí Komise se nachází formuláře, v rámci nichž je možné podat žádost o informace, žádost o doručení dokumentů a žádost o vymáhání pohledávky nebo o předběžná opatření. Tuto poslední žádost je však vždy nutné rozdělit a v rámci ní rozlišit, zda se bude podávat za účelem, aby dožádaný stát přijal určitá předběžná opatření v případě, že ještě pohledávka není předmětem vymahatelnosti (tedy není stanovená či splatná), nebo už je pohledávka předmětem vymahatelnosti, avšak je napadená, nebo není napadená a dožadující stát požaduje její vymáhání.

V praxi se tedy v konečném důsledku vyskytují tyto čtyři žádosti:

- a) žádost o informace
- b) žádost o doručení dokumentů
- c) žádost o vymáhání pohledávky
- d) žádost o předběžná opatření

4.1 Žádost o informace

Základní a nejjednodušší žádostí je žádost o informace. Dožadující stát ji zasílá státu dožádanému zpravidla aby se dozvěděl informace týkající se úplné identifikace dlužníka nebo jeho adresy a jeho majetkových poměrů v České republice. Lze ji však podat i v případě, že dožadující stát již adresu i majetkové poměry dlužníka zná, avšak zajímá jej pouze nějaká doplňující otázka. Je tak možné získat informace i o případných spoludlužnících, poddlužnících, o majetku dlužníka v rámci společného jmění manželů, o bankovním účtu dlužníka a jeho zůstatku, nebo tak může dojít i ke zjištění majetku, který je v současné době v držbě jiné osoby atd.

Žádost o informace se tak především podává tehdy, kdy si dožadující orgán potřebuje ujasnit některé informace, na základě kterých následně podá žádost o vymáhání, popřípadě na základě zjištěné či potvrzené adresy odešle dlužníkovi exekuční titul k vymáhání a to formou dopisu s mezinárodní doručenkou či formou podání žádosti o doručení. Jedná se tedy o jakýsi přípravný institut, na základě kterého se dožadující orgán dozví více informací a může tak činit následné kroky a přijímat příslušná opatření.

Jak již bylo řečeno výše, není možné poskytnou v rámci mezinárodního vymáhání ty informace, které není možné získat ani v případě vymáhání obdobné pohledávky v České republice, popřípadě, jejichž sdělení by mohlo ohrozit veřejný pořádek nebo bezpečnost

České republiky. Navíc není tuzemský orgán povinen poskytnout ty informace, které by porušily ochranu obchodního, průmyslového či profesního tajemství nebo zákonem uloženou či uznanou povinností mlčenlivosti.

4.2 Žádost o doručení

Žádost o doručení není v praxi často využívána, neboť k ní členské státy mohou přistoupit až tehdy, nelze-li doručit exekuční titul (doklad o vymahatelnosti) dlužníkovi za použití vnitrostátních prostředků pro doručování, popřípadě by z takového doručení vyplývaly nepřiměřené těžkosti. Uplatňuje se zde tak opět zásada hospodárnosti.

Pokud poté využije dožadující orgán tento institut, na jeho žádost dožádaný orgán doručí příjemci veškeré dokumenty vydané v dožadujícím členském státě, včetně dokumentů soudního charakteru, vztahující se k některé z pohledávek obsahem specifikované ve směrnici 2010/24/EU či k jejímu vymáhání.

4.2.1 Jednotný doklad pro doručení dokumentů (UNF)

Jednotný doklad pro doručení dokumentů je výsledkem několika desítek let praxe získané s doručováním dokumentů do členských států Evropské unie s jiným úředním jazykem. Dříve se dle směrnice Komise 77/794/EHS zasílaly při doručování dvě kopie doručovaného dokumentu ve znění originálu označené oficiálním razítkem. Jedna s těchto kopií se následně spolu s překladem doručovala adresátovy, na druhé se vyznačilo datum doručení, ihned jakmile bylo provedeno doručení, a vracela se dožadujícímu státu spolu s certifikátem potvrzujícím doručení na zadní straně tohoto dokumentu. Následně dle směrnice Komise 2002/94/ES se opět žádost o doručení podávala se dvěma písemnými vyhotoveními s úředními razítky a podepsanými řádně zplnomocněným úředníkem.

Až v nařízení Komise (ES) č. 1179/2008 došlo k drobné změně neboť byl už natolik vyvinutý formulář žádosti pro doručení, že bylo možné zaslat pouze žádost a s ní originál nebo ověřenou kopii aktu nebo rozhodnutí, o jehož doručení byl příslušný orgán požádán. Jakmile došlo k doručení, vyplnilo se datum doručení ve formuláři žádosti, který se zpětně zasílal dožadujícímu orgánu. Nicméně u doručovaného dokumentu se opět vyžadoval jeho překlad.

Vzhledem ke značným administrativním obtížím, které tato možnost doručení přinášela, nutnosti překladů dokumentů, jejich oficiální podepisování a razítkování, zaslání ve dvojím vyhotovení byl přijat v rámci Evropské unie další instrument, který toto doručování má ve všech směrech ulehčit.

K žádosti musí být dle evropských i vnitrostátních právních předpisů platných od 1. 1. 2012 připojen takzvaný jednotný doklad pro doručení dokumentů. Tento doklad je novinkou obsaženou až v poslední směrnici upravující mezinárodní vymáhání a to ve směrnici 2010/24/EU, která jej upravuje ve svém článku 8. Jednotný doklady pro doručení dokumentů, ve zkratce UNF (z anglického uniform notification form), je nedílnou součástí žádosti o doručení a musí obsahovat tyto náležitosti:

- a) jméno, adresu a jiné údaje důležité pro identifikaci příjemce;
- b) účel doručení dokumentů a lhůtu, v níž by doručení mělo být provedeno;
- c) popis přiložených dokumentů a povahu a výši částky dotyčné pohledávky;
- d) název, adresu a další kontaktní údaje týkající se
 - i) úřadu odpovědného za připojené dokumenty, a pokud jde o jiný úřad,
 - ii) úřadu, kde lze získat další informace týkající se doručovaného dokumentu nebo možnosti napadnout platební povinnost.

Jednotný doklad pro doručení umožňuje adresátovi seznámit se s informacemi potřebnými k účinné ochraně jeho práv. Orgány Evropské unie byl ve spolupráci s členskými státy zakotven ve směrnici a následně vyvinut za účelem ochrany práv adresáta a současném vyhnutí se vzniku značných administrativních nákladů dožádané státu, které by ohrožily smysluplnost tohoto druhu mezinárodní pomoci (pokud by nebylo využito dožádání, dožadující stát by byl nucen doručovat přímo ve svém jazyce, popř. fikcí; obě situace však nezlepšují ochranu práv adresáta).⁶³

Jednotný doklad pro doručení je reakcí členských států a Evropské unie na případ *M. Kyrian versus Celní úřad Tábor*. Argumentace soudů vzata důsledně by mohla vést k vážnému narušení efektivního provádění mezinárodní pomoci (požadavek doručování v jazyce, které adresát prohlašuje za jemu srozumitelný, by mohla vyústit i v situaci, kdy tuzemský správce daně je povinen překládat rozsáhlé části spisu do rodného jazyka adresáta).⁶⁴

Pokud součástí doručovaného dokumentu není jednotný doklad pro doručení dokumentů, jedná se o neúplnou žádost a v případě, že dožadující stát tento doklad k žádosti o doručení nedoplní, musí jej Česká republika, v pozici dožádaného státu, odmítnout.

4.2.2 Úprava jazykové otázky

Jednotný doklad pro doručení dokumentů se doručuje v jednacím jazyce státu, ve kterém je doručován. V případě potřeby je jednotný doklad pro doručení dokumentů

⁶³ Obrázek vysvětlující podání žádosti o doručení včetně UNF tvoří přílohu č. 5 této práce.

⁶⁴ podrobněji viz. důvodová zpráva k návrhu zákona č. 471/2011 Sb. § 14 a 15.

k dispozici ve všech jazycích členských států Evropské unie a osoba, které jsou dokumenty včetně jednotného dokladu doručovány, má právo do sedmi dnů od doručení dokumentů požadovat předložení jiné jazykové verze jednotného dokladu pro doručení. Žádost o předložení jiné jazykové verze jednotného dokladu pro doručení musí být adresována úřadu, který tento jednotný formulář pro doručování dokumentů doručil. Toto pozdější předání dalšího překladu jednotného formuláře pro doručování dokumentů nepředstavuje nové doručení a nemá vliv na datum prvního doručení jednotného formuláře pro doručování dokumentů.

4.3 Žádost o vymáhání

Druhou nejvíce využívanou formou žádostí, jsou po žádostech o informace, žádosti o vymáhání. Na žádost dožadujícího orgánu vymáhá dožádaný orgán pohledávky, na něž se vztahuje doklad o vymahatelnosti pohledávky v dožadujícím členském státě. V případě dožádání mezinárodní pomoci České republiky do jiného členského státu Evropské unie je třeba také splnit obecné podmínky pro dožádání mezinárodní pomoci spočívající ve vymáhání finanční pohledávky. Podmínkami jsou bezvadnost podané žádosti, pohledávky pokud možno kratší pěti let a částka k vymáhání vyšší jak 1.500,- EUR. Tyto podmínky sami o sobě však nenahrazují splnění podmínek pro vymáhání, které jsou obsaženy v tuzemském právní řádu. Teprve pokud jsou splněny podmínky umožňující vymáhání podle tuzemského právního řádu, může správce daně zvažovat použití instrumentu mezinárodního vymáhání. Jinými slovy na základě tuzemského právního řádu teprve vzniká potřeba tuzemského správce daně požádat o určitý druh mezinárodní pomoci. Teprve pokud tato potřeba vzniká podle tuzemského práva – například pohledávka je vymahatelná, tuzemský správce daně může o mezinárodní pomoc požádat a následně posuzuje splnění podmínek pro dožádání mezinárodní pomoci.

O vymáhání pohledávky však není možné požádat pokud:

- a) tuto pohledávku nelze vymáhat podle tuzemských právních předpisů,
- b) je finanční pohledávka nebo původní titul pro vymáhání v České republice napaden, s výjimkou případů, kdy tuzemský kontaktní orgán požádá o vymáhání na základě napadeného titulu pro vymáhání a tuto svou žádost odůvodní,
- c) nebyly využity všechny postupy určené tuzemskými právními předpisy pro vymáhání finanční pohledávky, s výjimkou případu, kdy
 1. je zřejmé, že v České republice neexistují aktiva k vymáhání nebo že takové postupy nepovedou k úplnému uhrazení finanční pohledávky, a tuzemský kontaktní orgán má konkrétní informace uvádějící, že dotyčná osoba má aktiva v dožádaném státu, nebo

2. by uplatnění těchto postupů vedlo k nepřiměřeným obtížím.

Napadením finanční pohledávky se rozumí napadení opravným prostředkem, či jiným prostředkem ochrany (např. žaloba, návrh na povolení obnovy řízení atd.) uplatněným před příslušným orgánem veřejné moci (např. správce daně či soud,), které může mít vliv na její existenci nebo výši. V případě napadené finanční pohledávky může dožadující kontaktní orgán také požádat o její zajištění.⁶⁵

Původním titulem pro vymáhání se rozumí titul pro vymáhání v dožadujícím státu, na základě kterého dožadující stát vystavil jednotný doklad o vymahatelnosti finanční pohledávky v dožádaném státu. Jinými slovy, původní titul je důvod (základ) pro vymáhání v dožadujícím státu. Jednotný doklad o vymahatelnosti tak reflektuje obsah původního titulu.⁶⁶

Otázka hospodárnosti pak jednoznačně vyplývá z ustanovení, v němž je uvedeno, že mezinárodní pomoc by měla být dožádána až po vyčerpání všech prostředků dožadujícího státu daných jeho právní úpravou.

4.3.1 Podmínka – de minimis

Podmínka de minimis je v tomto smyslu chápána co do výše limitní částky, v rámci níž nemůže, nebo by neměla být, poskytována pomoc v rámci mezinárodního vymáhání pohledávek. Úprava limitní částky se s vývojem mezinárodního vymáhání měnila, nejen co do své výše, ale také co do povinnosti či možnosti ji členskými státy odmítat.

První výše limitní částky byla stanovena již ve směrnici Komise 77/797/EHS ze dne 4. listopadu 1977, která stanovila prováděcí pravidla pro směrnici 76/308/EHS. Zde článek 20 stanovil, že členské státy nesmějí podávat žádosti o pomoci při vymáhání, jestliže částka odpovídající pohledávce je nižší než 750 EUR. Byl zde tedy stanoven zákaz podávat takovéto podlimitní žádosti a pakliže k jejich podání došlo, musely být v rámci postupů u dožádaného státu odmítnuty.

Změna výše limitní částky přišla s novou právní úpravou a následně i novým prováděcím předpisem, směrnicí komise 2002/94/ES ze dne 9. prosince 2002, která opět prováděla směrnici Rady 76/308/EHS. Tato prováděcí směrnice ve svém článku 25 stanovila, že žádost nelze podat, pokud celková částka příslušné pohledávky nebo pohledávek činí méně než 1.500,- EUR. Tím došlo ke srovnání nominální hodnoty vymáhané minimální částky do výše, jak ji známe dnes. Opět zde byl stanoven jednoznačný zákaz, žádosti s podlimitní

⁶⁵ Více o zajištění viz. podkapitola 4.4 této práce nazvaná Žádost o předběžná opatření.

⁶⁶ Obrázek vysvětlující postup dožadujícího orgánu při podání žádosti o mezinárodní pomoc při vymáhání pohledávek tvoří přílohu č. 6 této práce.

částkou 1.500,- EUR podávat, a v případě pokud k jejich podání již došlo, okamžitě je zamítnat.

Ani v dalším období tomu nebylo jinak, nařízení komise (ES) č. 1179/2008 ze dne 28. listopadu 2008, které stanovilo prováděcí pravidla ke směrnici Rady 2008/55/ES, opět ve svém článku 25 obsahuje ustanovení, v rámci kterého je opět zakázáno podávat žádosti o vymáhání pokud celková částka příslušné pohledávky nebo pohledávek činí méně než 1.500,- EUR.

Zlom v rámci evropské právní úpravy co do možnosti odmítnat podlimitní žádosti tak nastal až v rámci současné právní úpravy. Nejen, že se údaje o limitní částce přemístili přímo do ustanovení směrnice, konkrétně článku 18 odst. 3, ale navíc je ponecháno na benevolenci dožadovaného státu, zda takovouto podlimitní žádost přijme či nikoliv.

Podmínky pro zaslání žádosti neobsahují tak jednoznačně závazně stanovenou minimální částku finanční pohledávky, ke které se žádost vztahuje, nicméně vzhledem k existenci omezení povinnosti žádost přijmou limitní částkou 1.500,- EUR, je třeba i zde postupovat v souladu se základními principy správy daní a především zásady efektivity. Pokud finanční pohledávka, která je předmětem žádosti nedosahuje této částky, je vhodné ji pro její přijetí kontaktním orgánem jiného státu zdůvodnit.

Navíc v článku 23 odst. 2 prováděcího nařízení 1189/2011 je upravena možnost, v rámci níž se mohou členské státy ohledně částek nedosahujících při jejich převodu 1.500,- EUR dohodnout jinak.

V rámci přijímání žádostí, kdy výše vymáhané pohledávky je nižší než 1.500,- EUR, se v současné době postupuje dle principu reciprocity. Pokud členský stát do něhož jsou Českou republikou zasílány žádosti s podlimitními částkami, tyto žádosti akceptuje, Česká republika pak na oplátku akceptuje zase žádosti s podlimitními částkami zasílané z tohoto státu na území České republiky. Princip reciprocity začíná být členskými státy v rámci mezinárodního vymáhání značně využíván a v současné době se s ním lze setkat nejen u limitní částky, ale též u řešení otázky vratitelného přeplatku, pětileté lhůty atd.

4.3.2 Doklad pro vymáhání (IPE – historický vývoj)

Tak jako se vyvíjela oblast mezinárodního vymáhání co do limitní částky, měnila se právní úprava i ve vztahu k dokumentu, na základě kterého měla být mezinárodní pomoc v rámci vymáhání poskytnuta, respektive, který měl být právním podkladem pro vymáhání.

Dle ustanovení článku 7 směrnice Rady 76/308/EHS musí být k žádosti o vymáhání pohledávky, kterou dožadující orgán zašle dožadovanému, přiloženo úřední vyhotovení nebo

ověřená kopie dokladu o její vymahatelnosti vydaného v členském státě, ve kterém má sídlo, pohledávky, pro které byl vydán doklad o vymahatelnosti. Za tímto účelem je s každou pohledávkou, která je předmětem žádosti o vymáhání, zacházeno jako s pohledávkou členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán.

Směrnice 2001/44/ES, v rámci novely směrnice Rady 76/308/EHS nově stanovila v článku 8 pojem „doklad o vymahatelnosti pohledávky“ tzv. IPE z anglického „instrument permitting enforcement“ (dříve se tento termín podrobněji nepoužíval) a stanovila, že tento doklad se přímo uzná a bez dalšího se považuje za doklad o vymahatelnosti pohledávky členského státu, ve kterém má dožádaný orgán sídlo.

Členské státy měly však možnost obdržet doklad o vymahatelnosti pohledávky pro účely vnitrostátního vymáhání, tento doklad potvrdit, uznat, doplnit nebo nahradit, v souladu s předpisy platnými v členském státě dožádaného orgánu.

Tato praxe se zachovala i v právní úpravě dalších novel směrnice 76/308/EHS a následně i v kodifikovaném znění směrnice Rady 2008/55/ES.

Podstatný zlom přišel až s úpravou ve směrnici 2010/24/EU, která zavádí nový pojem tzv. jednotný doklad pro vymáhání (UIPE – uniform instrument permitting enforcement). Vedle sebe tak začínají existovat dva druhy dokumentů. Jedním je doklad pro vymáhání (vnitrostátní exekuční titul, tzv. IPE – initial instrument permitting enforcement – tzv. původní titul pro vymáhání) a na základě tohoto dokladu vyhotovený druhý doklad – UIPE (jednotný doklad pro vymáhání).

4.3.3 Jednotný doklad pro vymáhání (UIPE)

Jednotný titul pro vymáhání finančních pohledávek, tj. formulář jednotného dokladu o vymahatelnosti s předepsanými obsahovými náležitostmi, je nedílnou součástí každé žádosti o vymáhání. Jednotný doklad o vymahatelnosti pak musí být dožádanému orgánu zaslán v jednom z úředních jazyků tohoto dožádaného členského státu.⁶⁷

Jednotný doklad o vymahatelnosti finanční pohledávky je ode dne obdržení žádosti o vymáhání finanční pohledávky dožádaným státem jediným titulem pro vymáhání finanční pohledávky na území tohoto státu.

Jednotný doklad o vymahatelnosti musí být vyhotoven na standardním formuláři a musí obsahovat tyto náležitosti:

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení a bydliště, obchodní firmu nebo název a sídlo dlužníka a další údaje potřebné k jeho identifikaci,

⁶⁷ Obrázek vysvětlující pozici UIPE v žádosti tvoří přílohu č. 7 této práce.

- b) druh a výši finanční pohledávky,
- c) složky finanční pohledávky, jako jsou například jistina nebo úrok,
- d) zdaňovací nebo jiné období, jehož se finanční pohledávka týká,
- e) určení původního titulu pro vymáhání finanční pohledávky v dožadujícím státu,
- f) název, adresu a popřípadě další kontaktní údaje orgánu veřejné moci,
 1. do jehož působnosti spadá stanovení předmětné finanční pohledávky,
 2. u kterého lze získat další informace týkající se finanční pohledávky nebo možnosti jejího napadení, pokud jde o jiný orgán než orgán uvedený v bodě 1,
- g) časové údaje důležité pro vymáhání finanční pohledávky,
- h) další náležitosti jednotného dokladu o vymahatelnosti finanční pohledávky.

Jednotný doklad o vymahatelnosti odráží základní obsah původního titulu pro vymáhání finanční pohledávky v dožadujícím státě a je jediným (výlučným) titulem pro vymáhání v rámci poskytování mezinárodní pomoci, který tak nepodléhá žádnému uznání nebo nahrazení ze strany tuzemských orgánů. Pokud součástí žádosti není jednotný doklad o vymahatelnosti, jedná se o neúplnou žádost a Česká republika, ji v případě, že ji dožadující kontaktní orgán nedoplní, odmítne.

Dnem obdržení žádosti se jednotný doklad stává titulem pro vymáhání v dožádaném státu. Tento den je současně dnem, kdy je pohledávka v dožádaném státu splatná a dnem, od kterého vznikají v dožádaném státu úroky z prodlení.

Každá žádost o vymáhání se vztahuje pouze na jednoho dlužníka.⁶⁸ Součástí žádosti je jeden nebo více jednotných dokladů o vymahatelnosti v závislosti na právní úpravě a správní praxi v dožadujícím státu. Jednotný doklad o vymahatelnosti odráží jeden nebo více původních titulů pro vymáhání v dožadujícím státu, nebo je možné z původního titulu přenést do jednotného dokladu o vymahatelnosti pouze část pohledávek obsažených v původním titulu pro vymáhání. Jeden jednotný doklad o vymahatelnosti může být součástí více žádostí.⁶⁹

4.3.4 Otázka úroků z prodlení a 4 časové úseky úročení žádostí

Stejně jako stanovení minimální výše pohledávky, tak i úprava úroků prošla v rámci historie mezinárodního vymáhání svým vývojem.

⁶⁸ Vazba pouze na jednoho dlužníka se stala v rámci Evropské unie velmi diskutována zejména ve vazbě na společné jmění manželů, kdy česká vnitrostátní právní úprava neumožňuje vydávat vůči manželům exekuční titul společný. Musí se tak vydat dva exekuční tituly proti oběma manželům ohledně téže pohledávky, za předpokladu že dluh vznikl oběma manželům za trvání jejich manželství.

⁶⁹ Obrázek vysvětlující změnu původního dokladu o vymahatelnosti na UIPE tvoří přílohu č. 8 této práce.

Úroky z prodlení poprvé upravuje až směrnice Rady 2001/44/ES ze dne 15. června 2001, kterou se mění směrnice 76/308/EHS. Dle ustanovení článku 9 se ode dne, kdy je doklad o vymahatelnosti pohledávky přímo uznán, potvrzen, doplněn nebo nahrazen účtuje úrok z prodlení podle právních a správních předpisů platných v členském státě, ve kterém má sídlo dožádaný orgán, a rovněž se poukáží členského státu, ve kterém má sídlo dožadující orgán. Stejně tak i v kodifikovaném znění směrnice 2008/55/ES se objevuje obdobná úprava úroků z prodlení.

Změnu přináší až směrnice 2010/24/EU, která ve svém článku 12 odstavci 3 říká: „Ode dne obdržení žádosti o vymáhání pohledávky účtuje dožádaný orgán úroky z prodlení podle platných právních a správních předpisů v dožádaném členské státě.“ Dle tohoto ustanovení již díky existenci jednotného dokladu o vymáhání, dochází k úročení již ode dne samotného obdržení žádosti, aniž by bylo nutné doklad o vymahatelnosti jakkoliv uznat, potvrdit, doplnit či nahradit. Úroky z prodlení se tak účtují automaticky ode dne doručení žádosti o vymáhání, aniž by bylo nutné učinit jakýkoliv právní či správní úkon k jejich vymáhání.

Jelikož se úroky mají účtovat podle právních a správních předpisů platných v členském státě, a jelikož i na území České republiky docházelo v průběhu vývoje mezinárodního vymáhání ke změnám v rámci legislativy ohledně otázky úročení finančních pohledávek, vznikla 4 časová období, v rámci nichž se odlišně účtují úroky z prodlení.

- 1) V rámci prvního období v případě, že byla dožádaným státem Česká republika, se pro úročení u žádostí došlých do 31. 12. 2006 uplatnilo a pro otevřené případy z této doby ještě uplatní penále dle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Dle § 63 odst. 4 tohoto zákona ve znění platném do 31. 12. 2006 bylo penále splatné dnem, kdy byly splněny zákonem stanovené podmínky pro jeho uplatnění. Přitom bylo stanoveno, že předpis penále sdělí správce daně daňovému dlužníku platebním výměrem. Bez sdělení tohoto platebního výměru nemohlo být penále následně evidováno jako předepsané a splatné a nemohlo být na daňovém dlužníku vymáháno. S ohledem na tuto skutečnost, aby tedy bylo možné účtovat penále (tehdy dle Zákona o správě daní a poplatků, nikoliv úroky z prodlení), bylo nutné daňovému dlužníkovi doručit předpis penále platebním výměrem a až poté bylo možné toto penále vymáhat.
- 2) V rámci druhého období v případě, že byla dožádaným státem Česká republika, se pro úročení u žádostí došlých po 1. 1. 2007 a před 31. 12. 2011 uplatnily a pro otevřené případy z této doby ještě stále uplatní nikoli znovu penále, ale již úroky

z prodlení dle § 63 odst. 3 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Navíc v tomto druhém období, již novela tohoto zákona v rámci právní úpravy zrušila povinnost správce daně daňovému dlužníku sdělit předpis úroků z prodlení, ale zakotvila v § 63 odst. 7 pouze možnost správce daně vyrozumět daňového dlužníka o předpisu úroků z prodlení platebním výměrem kdykoliv, vyžaduje-li to stav osobního účtu. Díky tomuto ustanovení tak správce daně již neměl povinnost sdělit daňovému dlužníku předpis úroků a mohl je tak účtovat dle ustanovení § 63 odst. 2 zákona o správě daní a poplatků.

Daňovému dlužníku vzniká povinnost uhradit úrok z prodlení za každý den prodlení, počínaje dnem následujícím po dni splatnosti až do dne platby včetně, a to ode dne původního dne splatnosti. Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o 14 procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Úrok z prodlení se uplatní nejdéle za 5 let prodlení.

- 3) V rámci třetího období v případě, že byla dožádaným státem Česká republika, se pro úročení u žádostí došlých po 1. 1. 2011 a před 31. 12. 2012 uplatnily a pro otevřené případy z této doby ještě stále uplatní úroky z prodlení dle § 252 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu (dále v textu jen jako daňový řád).⁷⁰ V tomto paragrafu daňový řád stanoví, že úrok z prodlení je splatný dnem, ve kterém jsou splněny zákonné podmínky pro jeho vznik, a na osobním daňovém účtu se předepisuje nejpozději do desátého dne po skončení měsíce následujícího po měsíci, ve kterém uplynul den jeho splatnosti. Před tímto dnem se předepíše na osobním daňovém účtu zejména v případě, že je nedoplatek, že kterého vzniká úrok z prodlení, vymáhán, nebo pokud byl tento úrok uhrazen, nebo pro zjištění vratitelnosti přeplatku. Dle § 252 odst. 2 daňového řádu „Daňovému subjektu vzniká povinnost uhradit úrok z prodlení za každý den prodlení, počínaje pátým pracovním dnem následujícím po dni splatnosti až do dne platby včetně. Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o 14 procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Úrok z prodlení se uplatní nejdéle za 5 let prodlení. Pokud je pro daň stanoven náhradní den splatnosti, běží úrok z prodlení počínaje pátým pracovním dnem následujícím po původním dni její splatnosti.“

⁷⁰ Od 1. 1. 2011 nabyt účinnosti úplně nový zákon, zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, který nahradil zákon o správě daní a poplatků a podstatně změnil celou právní úpravu postupů a úkonů v rámci daňového procesu.

Dle § 252 odst. 6 daňového řádu správce daně může daňový subjekt vyrozumět o předpisu úroků z prodlení platebním výměrem kdykoliv, vyžaduje-li to stav osobního daňového účtu daňového subjektu. Není zde tedy zákonná povinnost sdělit daňovému dlužníku předpis úroku z prodlení platebním výměrem.

Úroky z prodlení je povinen daňový dlužník platit počínaje pátým dnem, ode dne, kdy je doklad o vymahatelnosti pohledávky přímo uznán na území České republiky.

- 4) V rámci čtvrtého období v případě, že byla a je dožádaným státem Česká republika, se pro úročení u žádostí došlých po 1. 1. 2012 uplatnily a pro otevřené případy z této doby a nové případy se uplatní úroky z prodlení dle speciální úpravy v rámci § 22 zákona č. 471/2011 Sb. Tento zákon je v pozici *lex specialis*⁷¹ ve vztahu k daňovému řádu a proto se pro počátek stanovení lhůty pro vymáhání úroků z prodlení užije jeho ustanovení oproti ustanovení upravujícímu otázku úroků z prodlení v daňovém řádu.

§ 22 zákona 471/2011 Sb. říká, že po dobu vymáhání finanční pohledávky v rámci poskytování mezinárodní pomoci v tuzemsku vzniká dlužníkovi povinnost uhradit úrok z prodlení za každý den prodlení ode dne obdržení žádosti o vymáhání finanční pohledávky. § 252 odst. 6 daňového řádu zde zůstává zachován, jelikož *lex specialis* nestanoví odlišnou úpravu, a dle tohoto paragrafu, správce daně může daňový subjekt vyrozumět o předpisu úroků z prodlení platebním výměrem kdykoliv, vyžaduje-li to stav osobního daňového účtu daňového subjektu. Není zde tedy stále zákonná povinnost sdělit daňovému dlužníku předpis úroku z prodlení platebním výměrem.

Na základě těchto dvou ustanovení se tedy použije část ustanovení ze zákona 471/2011 Sb. jakožto zákona *lex specialis* a část úpravy se použije z daňového řádu jakožto zákona *lex generalis*. Úroky z prodlení je tak povinen daňový dlužník platit ode dne obdržení žádosti o vymáhání správcem daně, neboť den obdržení žádosti o vymáhání finanční pohledávky z jiného státu se pro účely správy daní v České republice považuje za den splatnosti této finanční pohledávky.⁷²

Jak je tedy zřejmé, účtují se úroky v rámci těchto čtyř období podstatně odlišně a je proto nutné věnovat dostatečnou pozornost jejich vyměřování a následnému vymáhání.

⁷¹ Vztah zákona č. 471/2011Sb. vůči daňovému řádu, tedy jeho pozice *Lex specialis* vůči daňovému předpisu, vyplývá z ustanovení § 2 zákona 471/2011Sb., který stanoví, že při provádění mezinárodní pomoci se postupuje podle daňového řádu, pokud tento zákon nestanoví jinak. V případě úroků z prodlení tento zákon stanoví jinak a proto se použije ustanovení tohoto zákona nikoliv daňového řádu.

⁷² Viz § 17 odst. 4 zákona č. 471/2011 Sb.

Platební výměr na vzniklé penále či úrok z prodlení by měl být správce daně vydán vždy, je-li důvodný předpoklad, že při vymáhání dojde alespoň k částečné úhradě vzniklého penále či úroku z prodlení.

Je-li daňový subjekt kontaktní a dojde-li k úplné úhradě dožádané pohledávky, správce daně předepíše výši naběhlého penále či úroků z prodlení ode dne obdržení žádosti (termín den obdržení se musí vykládat v souvislosti s předchozími čtyřmi body) až do dne platby včetně. Vymoženou částku finanční pohledávky včetně úroků z prodlení nebo úroku z posečkané částky převede správce daně dle § 27 zákona č. 471/2011 Sb. na účet určený dožadujícím kontaktním orgánem ve 2 měsíční lhůtě stanovené článkem 23 nařízení 1189/2011.

4.3.5 Posečkání a splátky

Možnost posečkání popř. platby ve splátkách byla poprvé upravena ve směrnice 2001/44/7S, čímž ve směrnici 76/308/EHS byl vložen článek 9, který zní: „Dožádaný orgán může, umožňují-li to právní a správní předpisy platné v členském státě, ve kterém má sídlo, po poradě s dožadujícím orgánem poskytnout dlužníkovi lhůtu k zaplacení nebo mu povolit placení ve splátkách. Úroky, které dožádaný orgán vybere na základě odložení platby, poukáže členskému státu, ve kterém má sídlo dožadující orgán.“

Toto ustanovení se zachovalo a ve stejném znění se vyskytovalo též v kodifikované směrnici 2008/55/ES, jejím článku 9.

S novou právní úpravou přišla změna, v rámci které je otázka posečkání a splátek upravena v článku 13 odst. 4 směrnice 2010/24/EU. V této úpravě je ponecháno na dožádaném orgánu, zda poskytne dlužníkovi lhůtu k zaplacení nebo povolí placení ve splátkách, avšak musí mu to umožňovat vnitrostátní právní předpisy. O tomto rozhodnutí pak musí dožádaný členský stát informovat dožadující. Není již tedy nutný souhlas dožadujícího státu, při sjednávání podmínek úhrady dluhu s dlužníkem, ale je ponecháno na benevolenci dožadujícího státu, zda k těmto institutům přistoupí a pakliže ano, musí o této skutečnosti informovat dožadující stát.

V rámci české právní úpravy je tato otázka zpracována v § 23 zákona č. 471/2011 Sb., a tato úprava doslovně kopíruje ustanovení směrnice.

Odlíšnou úpravu v tomto směru můžeme nalézt například ve slovenském vnitrostátním právním předpisu, zákoně č. 466/2009 Z. z. o medzinárodnej pomoci pri vymáhaní niektorých finančných pohľadávok a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných zákonom č. 531/2011 Z.z., kde v § 9 odstavce 7 je zachována možnosť

„vymáhajícího orgánu povolit dlužníkovi, nebo dalšímu dlužníkovi odklad platení pohľadávky, alebo jej platenie v splátkach len so súhlasom príslušného orgánu členského štátu.“ Vzniká zde tak otázka, zda tato úprava je v rámci slovenské vnitrostátní úpravy úmyslná, nebo zda zákonodárce pouze zapomněl reagovat na novou právní úpravu ve směrnici 2010/24/EU?

Ať již je úprava ve členských státech odlišná, bývají možnost placení ve splátkách a možnost ponechání lhůty k placení v praxi často využívány. V případě realizace těchto institutů se pak na území České republiky postupuje v souladu s ustanovením § 2 zákona 471/2011Sb.⁷³ a realizace se provádí dle § 156 daňového řádu.

V rámci úpravy v daňovém řádu lze povolit posečkání úhrady daně, popřípadě rozložení její úhrady na splátky na žádost daňového subjektu, nebo i z moci úřední a to na základě splnění minimálně jedné za následujících podmínek:

- a) pokud by neprodlená úhrada znamenala pro daňový subjekt vážnou újmu,
- b) pokud by byla ohrožena výživa daňového subjektu nebo osob na jeho výživu odkázaných,
- c) pokud by neprodlená úhrada vedla k zániku podnikání daňového subjektu, přičemž výnos z ukončení podnikání by byl pravděpodobně nižší než jím vytvořená daň v příštím zdaňovacím období,
- d) není-li možné vybrat daň od daňového subjektu najednou, nebo
- e) při důvodném očekávání částečného nebo úplného zániku povinnosti uhradit daň.

Správce daně rozhodne o žádosti o posečkání do 30 dnů ode dne jejího podání, přičemž v rozhodnutí, kterým bylo vyhověno žádosti o posečkání, se stanoví doba posečkání a posečkání může být vázáno i na další podmínky.

Posečkání lze povolit nejdříve ode dne splatnosti, a to i zpětně, avšak nesmí být povoleno na dobu delší, než je lhůta pro placení daně.

Po dobu povoleného posečkání nevzniká daňovému subjektu povinnost uhradit úrok z prodlení, avšak vzniká mu povinnost uhradit úrok z posečkané částky, který odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o 7 procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Je tedy nižší, než zákonem stanovený úrok z prodlení, kde se repo sazba zvyšuje o 14 procentních bodů. O předpisu úroku z posečkané částky za dobu posečkání vydá správce daně platební výměr bezodkladně po skončení posečkání. Úrok z posečkané částky se nepředepíše, nepřesahuje-li 100 Kč a je splatný do 30 dnů ode dne doručení platebního výměru.

⁷³ § 2 zákona č. 471/2011Sb. „Při provádění mezinárodní pomoci se postupuje podle daňového řádu, pokud tento zákon nestanoví jinak.“

Není-li dodržena některá z podmínek rozhodnutí o posečkání, pozbývá toto rozhodnutí účinnosti dnem jejího nedodržení, o čemž správce daně vydá rozhodnutí. Rozhodnutí o posečkání pozbývá účinnosti rovněž zahájením likvidace nebo dnem účinnosti rozhodnutí o úpadku.

Od předepsání úroku z posečkání může správce daně upustit pokud by ekonomické nebo sociální poměry daňového subjektu zakládaly tvrdost uplatněného úroku.

4.3.6 Lhůty k vymáhání

Okrajově byla tato otázka řešena už v rámci kapitoly 2.1 Směrnice rady. Nyní bude následovat podrobný výklad, týkající se právní úpravy dle směrnice, § 26 zákona č. 471/2011Sb a § 160 daňového řádu.

Lhůtou, v níž lze finanční pohledávku vymáhat nebo zajišťovat, se podle české právní úpravy obsažené v daňovém řádu rozumí lhůta pro placení daně.⁷⁴

Obecná pravidla obsažená ve směrnici 2010/24/EU stanoví, že pro vymahatelnost pohledávky (tj. pro její vymáhání nebo zajištění na základě této směrnice) je rozhodující stav lhůty, v níž lze pohledávku vymáhat nebo zajišťovat, ve státě, který o pomoc při vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky požádal. Pokud tato lhůta v dožadujícím státě uplynula, je dožadující orgán povinen bezodkladně informovat o této skutečnosti dožádaný orgán, který na základě této informace vymáhání nebo zajištění zastaví.

Běh lhůty, v níž lze pohledávku vymáhat nebo zajišťovat, je však také určován úkony, které v rámci vymáhání nebo zajištění pohledávky provedl orgán dožádaného státu. Odstavec 2 článku 19 směrnice 2010/24/EU upravuje základní postup při posuzování účinku úkonu na běh lhůty, v níž lze pohledávku vymáhat nebo zajišťovat, přičemž jak již bylo řečeno v předešlém odstavci, rozhodující je účinek, který úkon způsobuje na běh lhůty v dožadujícím státě. Úkon má účinek na běh lhůty (tj. stavění, přerušování nebo prodloužení lhůty), pokud právní úprava v dožadujícím státě obsahuje institut takového účinku na běh lhůty, který vyvolal úkon v dožádaném státě. To znamená, úkon provedený orgánem dožádaného státu má účinek na běh lhůty v dožadujícím státě, pokud účinek, který úkon vyvolal v dožádaném státě, je možný i podle právních předpisů v dožadujícím státě. Při tomto posouzení tedy není rozhodující, zda-li v dožadujícím státě je tento účinek vázán na stejný úkon. Podmínkou účinku na běh lhůty v dožadujícím státě je možnost takového účinku obsažená v příslušné

⁷⁴ § 160 daňového řádu

právní úpravě, nikoli již vázanost tohoto účinku na stejný úkon. Vše tedy závisí pouze na účinku, nikoliv na konkrétním úkonu.⁷⁵

Pokud úkon provedený dožádaným státem nemá účinek na běh lhůty podle prvního pododstavce druhého odstavce článku 19 směrnice 2010/24/EU, což je specifikováno v předchozím odstavci této práce, postupuje se při posouzení účinku provedeného úkonu podle druhého pododstavce. Při posouzení účinku úkonu na běh lhůty podle druhého pododstavce je účinek úkonu provedeného v dožádaném státě určen tak, jako by byl stejný úkon proveden v dožadujícím státě. Při posouzení způsobilosti úkonu vyvolat účinek na běh lhůty se nebere v úvahu konkrétní způsob provedení tohoto úkonu, který je určován platnou právní úpravou dožádaného státu. Rozhodující je, zda-li je tento úkon (např. zahájení exekučního řízení) titulem pro účinek na běh lhůty podle právní úpravy dožadujícího státu platné v momentě provedení předmětného úkonu orgánem dožádaného státu.

Podle druhého pododstavce článku 19 směrnice o vymáhání se tedy bude postupovat pouze v případě, že dožadující stát nemá institut účinku, který vyvolává úkon v dožádaném státě nebo pokud v dožádaném státě úkon nemá žádný účinek na běh lhůty. Vzhledem k tomu, že česká právní úprava v daňovém řádu připouští prodloužení i stavění běhu lhůty, lze předpokládat, že běh lhůty bude především určován účinky úkonů podle právní úpravy dožádaného státu.

Třetí pododstavec článku 19 směrnice 2010/24/EU výslovně potvrzuje účinek úkonů provedených správcem daně v dožadujícím státě po podání žádosti o pomoc při vymáhání nebo zajištění pohledávky na běh lhůty pro vymahatelnost pohledávky v dožádaném státě.

Tato unijní pravidla jsou transponována do českého právního řádu v odstavcích 1 až 3 § 26 zákona 471/2011 Sb. Odstavec 1 stanoví základní pravidlo, podle kterého je pro vymahatelnost finanční pohledávky rozhodující běh lhůty v dožadujícím státě. To znamená, že rozhodující je vždy stav lhůty v dožadujícím státě. Tím je také transponován pododstavec 3 druhého odstavce článku 19 směrnice. Právní skutečnosti, které nastanou v České republice jako dožadujícím státu po podání žádosti o mezinárodní pomoc, mají svůj účinek na běh lhůty pro placení daně stanovený daňovým řádem.

Odstavec 2 transponuje první pododstavec druhého odstavce článku 19 směrnice 2010/24/EU. Česká právní úprava umožňuje ve vztahu k lhůtě pro placení daně pouze přerušení nebo stavění. Podle § 160 odst. 4 písm. d) daňového řádu je lhůta pro placení daně

⁷⁵ Pokud tedy úkon provedený dožádaným orgánem má dle právní úpravy dožádaného členského státu za následek přerušení lhůty, je pro naplnění daného pravidla rozhodné pouze to, zda dožadující členský stát zná institut přerušení lhůty, a nikoli už to, zda konkrétní úkon provedený dožádaným orgánem přerušuje dle právní úpravy dožadujícího státu lhůtu či nikoliv.

vždy zastavena po dobu dožádání mezinárodní pomoci při vymáhání nedoplatku. Jediný účinek, který by tak úkon dožádaného orgánu mohl na běh lhůty pro vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky mít, je její přerušení. Z obecného pravidla obsaženého v prvním pododstavci druhého odstavce článku 19 tak vyplývá, že úkonem majícím účinek na běh lhůty pro placení daně tak může být pouze úkon, který lhůtu přerušuje.⁷⁶ Na základě informace o uskutečnění příslušného úkonu dožádaným orgánem je běh lhůty přerušen a nová lhůta pro placení daně poběží znovu ode dne ukončení mezinárodní pomoci, tj. dnem potvrzení o přijetí souhlasu tuzemského kontaktního orgánu s ukončením vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky dožádaným kontaktním orgánem.

Odstavec 3 transponuje pravidlo obsažené v druhém pododstavci druhého odstavce článku 19. Pokud úkon dožádaného orgánu nemá v České republice účinek na běh lhůty pro placení daně podle odstavce 2, tj. úkon v dožádaném státě nepřerušuje běh lhůty pro vymahatelnost pohledávky podle tamní úpravy, postupuje se podle pravidla odstavce 3. Podle tohoto pravidla se úkon uskutečněný dožádaným orgánem považuje z hlediska běhu lhůty pro placení daně za provedený příslušným tuzemským správcem daně. Takovými úkony, které by mohly přerušovat běh lhůty pro placení daně v České republice, aniž by měly tento účinek v dožádaném státě, jsou úkony vymezené v § 160 odst. 3 daňového řádu. Úkonem přerušujícím běh lhůty pro placení daně je

- a) zahájení exekučního řízení podle tohoto nebo jiného zákona,
- b) zřízení zástavního práva, nebo
- c) oznámení rozhodnutí o posečkání.

Pravidlo odstavce 3 se vztahuje (pokud úkon nemá účinek podle odstavce 2) také na úkon uskutečněný dožádaným orgánem, který však česká právní úprava nezná. Úkon, který česká právní úprava nezná, tedy v České republice nebude mít účinek na lhůtu pro vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky.

Pro určení běhu lhůty pro vymáhání je klíčovou vzájemná a včasná informovanost příslušných orgánů obou států.

Odstavec 4 upravuje postup tuzemských orgánů, tj. tuzemského kontaktního orgánu a případně pověřeného správce daně, pokud jsou dožádání kontaktním orgánem jiného státu o vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky. Dle tohoto odstavce tuzemský kontaktní orgán

⁷⁶ V souladu s ustanovením § 160 odst. 4 písm. d) zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu platí, že lhůta pro placení daní se vždy staví po dobu mezinárodní pomoci při vymáhání nedoplatku. Je-li tedy Česká republika v pozici dožadujícího orgánu, lhůta pro vymáhání (lhůta pro placení daně) po dobu mezinárodní pomoci ex lege nikdy neběží, bez ohledu na to, jaké úkony učiní dožádaný zahraniční orgán. Aplikace popsaného pravidla tak v případě žádosti z České republiky připadá v úvahu pouze v případě přerušení lhůty – pokud by tedy dožádaný orgán provedl úkon, který dle právní úpravy v dožádaném státě má za následek přerušení lhůty, došlo by k přerušení lhůty i v tuzemsku (neboť česká právní úprava institut přerušení lhůty pro placení daně zná – viz ustanovení § 160 daňového řádu).

informuje dožadující kontaktní orgán o veškerých skutečnostech, které ode dne obdržení žádosti nastaly a které mají účinek na běh lhůty pro placení daně podle daňového řádu. Těmito skutečnostmi se rozumí nejen uskutečněné úkony, ale také nastalé události, na které je příslušný účinek vázán.

Odstavec 5 upravuje postup tuzemských orgánů v pozici dožadujícího. Tuzemský kontaktní orgán informuje dožádaný kontaktní orgán o běhu lhůty a veškerých jejích změnách způsobených skutečnostmi majícími účinek na běh této lhůty. Tuzemský kontaktní orgán tak informuje:

- a) o počátečním stavu lhůty pro placení, tj. jejím počátku a konci
- b) o skutečnostech nastalých v průběhu vymáhání nebo zajištění majících účinek na běh lhůty a těchto účincích vzhledem ke zbývajícím délkám této lhůty
- c) o případném hrozícím uplynutí této lhůty

Obecně lze tak konstatovat, že dožadující kontaktní orgán udržuje dožádaný kontaktní orgán informovaný o běhu lhůty pro placení daně, tak aby k vymožení nebo zajištění finanční pohledávky mohlo dojít před jejím uplynutím.⁷⁷

S ohledem na vše co bylo uvedeno v této podkapitole tedy platí pravidlo, že lhůty jsou zpravidla určovány právními předpisy dožadujícího státu, a teprve tehdy, když provedené úkony nemají v rámci těchto předpisů vliv na běh lhůty, začne se postupovat podle vnitrostátních předpisů dožádaného státu.

4.3.7 Zpětvzetí nebo změna žádosti o vymáhání

Změna a zpětvzetí žádosti jsou upraveny jak ve směrnici 2010/24/EU článku 15, tak též v zákoně v § 21 zákona č. 471/2011 Sb. V rámci prvního odstavce evropské právní úpravy obsažené směrnice je dožadující orgán povinen neprodleně informovat dožádaný orgán o případné následné změně své žádosti o vymáhání pohledávky nebo o stažení své žádosti s uvedením důvodů změny nebo stažení (zpětvzetí).

Pokud dojde ke změně žádosti z důvodu, že v dožadujícím státě bylo vydáno opravné rozhodnutí příslušného orgánu, na základě kterého byla změna zapříčiněna, zasílá se toto rozhodnutí spolu s revidovaným jednotným dokladem o vymahatelnosti pohledávky v dožádaném členském státě. Další vymáhání pohledávky pak dožádaný orgán provádí dle revidovaného dokladu. V již započatých opatřeních k vymáhání lze pokračovat na základě revidovaného dokladu pouze pokud není nutné žádost změnit v důsledku neplatnosti původního dokladu o vymahatelnosti v dožadujícím členském státě nebo původního

⁷⁷ Podrobněji viz důvodová zpráva k zákonu č. 471/2011 Sb.

jednotného dokladu o vymahatelnosti v dožádaném členském státě. Takto zpětvzetí a změnu žádosti o vymáhání upravuje směrnice, v zákoně se namísto neplatnosti užívá termín nicotnost.

V odstavci 1 § 21 zákona č. 471/2011Sb. se stanoví podmínky, za kterých tuzemský kontaktní orgán žádost o vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky stáhne. Žádost má být vzata zpět, pokud dojde k zániku dožádané finanční pohledávky, zejména jejím úplným splněním.

Odstavec 2 § 21 zákona č. 471/2011Sb. stanoví podmínky, za kterých tuzemský kontaktní orgán změní žádost o vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky. Žádost o vymáhání je tuzemským kontaktním orgánem změněna vždy, pokud došlo ke změně částky předmětné vymáhané finanční pohledávky, aniž by současně vznikla povinnost zpětvzetí žádosti, resp. zastavení řízení v dožádaném státě. Změnou finanční pohledávky mající za důsledek povinnost změnit žádost o vymáhání může být například její částečné splnění dlužníkem v tuzemsku nebo její odlišné stanovení. Se zasláním změny nebo zpětvzetí žádosti o vymáhání nebo zajištění pohledávky musí dožadující orgán zaslat též odůvodnění, proč k této změně či zpětvzetí došlo.

Povinnost změny žádosti o vymáhání je třeba chápat s přihlédnutím k zásadě hospodárnosti. Žádost o vymáhání tak není nutné měnit v případě každého částečného splnění nebo jiné změny finanční pohledávky, ale pouze v případech, které mají trvalý vliv na její vymáhání. Ke změně žádosti o vymáhání by tak nemělo docházet při každé opakované splátce nebo při nepravidelných úhradách drobných částek, ale pouze v případech, kdy dojde ke změně částky na základě rozhodnutí či úkonů, které podstatně ovlivní tuto pohledávku, popř. ji od počátku změní.

Odstavec 4 § 21 zákona č. 471/2011Sb. upravuje kontinuitu řízení při změně žádosti o vymáhání nebo zajištění finanční pohledávky.⁷⁸ Účinky úkonů provedených na základě jednotného dokladu o vymahatelnosti jsou zachovány a v řízení lze pokračovat, pokud původní titul pro vymáhání nebo zajištění v dožadujícím státu nebo jednotný doklad o vymahatelnosti finanční pohledávky, na jehož základě byly úkony provedeny, nebyl shledán nicotným. Účinky úkonů, které nebyly provedeny specificky na základě tohoto nicotného původního titulu, zůstávají zachovány. Nicotným titulem pro vymáhání nebo zajištění se zde rozumí jak původní titul pro vymáhání nebo zajištění v dožadujícím státu, tak jednotný doklad o vymahatelnosti finanční pohledávky v dožádaném státu.

⁷⁸ Toto ustanovení zákona je obdobou ustanovení směrnice 2010/24/EU článku 15 druhého pododstavce 2, navíc se zde však hovoří o nicotném titulu pro vymáhání a vlivu tohoto titulu na již provedené úkony ve věci.

Pokud dojde ke změně finanční pohledávky, která bude mít za následek změnu nebo nahrazení původního titulu pro vymáhání nebo zajištění v České republice, vyvolá změna nebo nahrazení původního titulu také nutnost vystavit upravený jednotný doklad o vymahatelnosti pohledávky, který bude změnu nebo nahrazení původního titulu reflektovat. Jako odůvodnění této změny zašle spolu se změnou žádosti a upraveným jednotným dokladem o vymahatelnosti tuzemský kontaktní orgán dožádanému kontaktnímu orgánu rozhodnutí, které vedlo k nutnosti změnit nebo nahradit původní titul v České republice. Částečné splnění finanční pohledávky, která je předmětem dožádání, není důvodem pro vytvoření upraveného jednotného dokladu.

Upravený jednotný doklad se v České republice stává jediným možným (výlučným) titulem pro vymáhání nebo zajištění předmětné finanční pohledávky a plně tak nahrazuje původní jednotný doklad o vymahatelnosti finanční pohledávky. V dalším vymáhání se tak pokračuje pouze podle revidovaného jednotného dokladu a tento doklad je jediným podkladem pro vymáhání dané pohledávky v budoucnu.

4.3.8 Převod vymožených částek a užitý směnný kurz

Otázku, jaký mají členské státy použít kurz při vymáhání bylo nutné řešit v evropské právní úpravě již od samotného počátku poskytování pomoci v rámci mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek. Bylo nutné stanovit, jaký směnný kurz má být použit při vymáhání mezinárodních pohledávek a jejich následném převodu dožadujícímu členskému státu.

Překvapivě nebyl směnný kurz řešen v rámci úpravy ve směrnici, ale jeho úprava byla ponechána prováděcím právním předpisům. První úpravu směnného kurzu tak nacházíme v článku 13 směrnice Komise 77/794/EHS, která stanoví, že jako směnný kurz pro účely mezinárodního vymáhání se použije poslední prodejní kurz zaznamenaný na nejreprezentativnějším devizovém trhu nebo trzích členského státu dožadujícího orgánu v den podpisu žádosti o vymáhání pohledávky. Tento způsob výpočtu jednotlivých měn se přenášel z jednoho prováděcího předpisu do dalšího a byl tak stejně upraven i v nařízení Komise (ES) č. 1179/2008. S tímto předpisem však tento způsob úpravy výpočtu skončil, z čehož vyplývá, že se způsob použití směnného kurzu dle nejreprezentativnějších devizových trhů členských států užíval až do konce roku 2011. V České republice byl s ohledem na toto ustanovení používán směnný kurz stanovený Českou národní bankou ke dni podpisu žádosti o vymáhání pohledávky.

S novou úpravou ve směrnici 2010/24/EU přišla i nová úprava prováděcího předpisu a došlo také k nové úpravě použití směnného kurzu. Dle článku 18 prováděcího nařízení č. 1189/2011 se jako směnný kurz pro účely pomoci při vymáhání pohledávek použije poslední směnný kurz zveřejněný v Úředním věstníku Evropské unie přede dnem zaslání žádosti. Směnný kurz už tedy není upraven odlišně dle jednotlivých vnitrostátních devizových trhů, ale jednotně v rámci celé Evropské unie dle Úředního věstníku Evropské unie.

Odlišnou úpravu směnného kurzu oproti směrnici 2010/24/EU stanoví slovenský zákon č. 466/2009 Z. z. o medzinárodnej pomoci pri vymáhaní niektorých finančných pohľadávok a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných zákonom č. 531/2011 Z.z. Zde se v § 8 odst. 5 setkáváme s jiným způsobem přepočtu měny. Tento odstavec stanoví: „Príslušný orgán Slovenskej republiky v žiadosti o vymáhanie pohľadávky podľa odseku 4 použije na prepočet sumy pohľadávky Slovenskej republiky na menu členského štátu, ktorá je iná ako mena euro, referenčný výmenný kurz určený a vyhlásený Európskou centrálnou bankou v deň podpísania žiadosti o vymáhanie pohľadávky.“ Z uvedeného tedy vyplývá, že Slovenská republika nepoužívá pro přepočet směnný kurz uvedený v Úředním věstníku Evropské unie, ale stanoví jej dle směnného kurzu vyhlášeného Evropskou centrální bankou.

Poté co dojde alespoň k částečnému vymožení částky, posílají se vymožené částky dožadujícímu orgánu.

Veškerá vymožená částka včetně úroku z prodlení nebo z posečkané částky vzniklá v dožádaném státě, s výjimkou exekučních nákladů a případných jiných nákladů, které by správce daně vymohl na dlužníkovi podle čl. 20 odst. 1 transponované směrnice, náleží dožadujícímu státu. Pověřený správce daně převede tuto vymoženou částku na účet určený kontaktním orgánem jiného státu, který o vymáhání předmětné finanční pohledávky požádal. Kontaktní orgán, který jej pověřil, mu k tomu poskytne nutnou součinnost. Jako i v předchozím případě, kdy bylo pojednáváno o směnném kurzu, jsou detailní prováděcí pravidla (především lhůty) upravena v příslušném nařízení Komise. Dle článku 23 nařízení Komise č. 1189/2011 je nutno převést vymoženou částku do dvou měsíců od jejího vymožení.⁷⁹ Nicméně toto pravidlo by mělo být doplněno vzhledem k případům vracení již vymožených a převedených částek v důsledku neoprávněného vymáhání v dožádaném státu.

Co se týká převodu vymožených částek, mělo by být zachováno pravidlo hospodárnosti, a tak i dle ustanovení v článku 23 odst. 2 nařízení si mohou členské státy dohodnout jinou lhůtu k převodu vymožené částky, za předpokladu, že vymožená částka

⁷⁹ Zde se jedná o novinku, neboť všechna předchozí prováděcí nařízení obsahovala časovou lhůtu k převodu vymožených částek jeden měsíc. Lhůta tedy bylo o jeden měsíc prodloužena.

nedosahuje prahové hodnoty 1500 EUR. Zpravidla tak bývá zaslána až částka přesahující 1500 EUR.

4.4 Žádost o předběžná opatření

Žádost o předběžná opatření využije tuzemský kontaktní orgán zpravidla v případech, kdy vymáhaná pohledávka není dosud splatná, popř. není dosud stanovena, nebo v případě, že jsou pohledávka či původní titul napadeny a nelze-li pohledávku nadále zajistit či vymáhat podle vnitrostátních právních předpisů.

Tuzemský kontaktní orgán může podat žádost o zajištění finanční pohledávky kontaktnímu orgánu jiného státu, pokud jeho žádost splňuje podmínky stanovené v §§ 19 a 31 zákona č. 471/2011Sb. V případě potřeby zajištění finanční pohledávky a splnění podmínek pro žádost o zajištění zašle tuzemský kontaktní orgán žádost příslušnému kontaktnímu orgánu jiného státu. Způsob a možnost zajištění, které je předmětem žádosti, bude vyplývat z příslušné právní úpravy dožádaného státu. Právní úprava v některých členských státech může obsahovat způsoby zajištění, které česká právní úprava neumožňuje a bylo by proto z hlediska provádění mezinárodní pomoci zužující omezovat pojem zajištění pouze na konkrétní zajišťovací instrumenty. Typickým příkladem zajišťovacího instrumentu, který obsahuje i tuzemská právní úprava a u kterého lze využít mezinárodní pomoci při zajištění, je zástavní právo⁸⁰.

Funkce zástavního práva zajišťovací a uhrazovací (realizační), se zde uplatní bez výjimky.

Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas daňovým subjektem splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy. Zástavou může být věc movitá nebo nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví, obchodní podíl, cenný papír nebo předmět průmyslového vlastnictví. Pohledávka může být zajištěna zástavním právem na několika samostatných zástavách. Zástavní právo se vztahuje také na příslušenství této pohledávky.

Zajištěním pohledávky pomocí zástavního práva se majetek (daňového subjektu) zástavního dlužníka nesnižuje (nezmenšuje). Existence zástavního práva k majetku má však významný motivační charakter vůči dlužníkovi, aby svůj závazek včas a řádně uhradil. Po zřízení zástavního práva lze s dlužníkem jednat o posečkání úhrady daně a umožnit mu tak

⁸⁰ § 170 daňového řádu.

postupné splácení daňového nedoplatku. V opačném případě může totiž správce daně přistoupit ke zpeněžení zástavy.

Ke zpeněžení dochází většinou v rámci daňové exekuce, či jiného způsobu vymáhání, konkurz nevyjímaje, popřípadě prodejem zástavy. Existence zástavního práva pak má význam pro určení pořadí pohledávek v rozvrhovém řízení či uspokojování pohledávek v rámci insolvenčního řízení.

Provádění mezinárodní pomoci však není vázáno pouze na samotné provedení zajištění zástavním právem, nebo vymáhání, ale též na pomoc v rámci poskytování informací a doručování. Její využití tak dopadne i na další instrumenty sloužící k zajištění finančních pohledávek (např. ručení, bankovní záruka či zajišťovací příkaz). Tudíž i ve vztahu k těmto dalším zajišťovacím instrumentům jsou kontaktní orgány oprávněny dožadovat mezinárodní pomoc ve formě výměny informací nebo doručení dokumentů.

K žádosti mohou být přiloženy dokumenty, o kterých se tuzemský kontaktní orgán domnívá, že jsou potřebné k poskytnutí dožádané mezinárodní pomoci, např. doklad umožňující zajištění finanční pohledávky v dožadujícím státu.

Příslušný správce daně poskytne tuzemskému kontaktnímu orgánu (Generálnímu finančnímu ředitelství), jakožto dožadujícímu orgánu, veškeré potřebné doklady k přípravě a odeslání žádosti a případné následné komunikaci.

Přestože v zákoně chybí explicitní podmínka primárního využití tuzemských možností zajištění, lze ji dovodit z obecných zásad provádění mezinárodní pomoci. Dožádání mezinárodní pomoci je další možností tuzemského správce daně poté, co tuzemská opatření nevedla nebo by nevedla k uskutečnění jejich účelu.

Odstavec 1 § 18 zákona č. 471/2011Sb. stanoví situace, ve kterých lze finanční pohledávku zajišťovat. Je tak určeno i užití institutu zajištění v rámci provádění mezinárodní pomoci. Písmeno a) se vztahuje na situaci upravenou v § 16 písm. b), tj. kdy v době podání žádosti, resp. před dožádáním mezinárodní pomoci, je finanční pohledávka v dožadujícím státu napadena⁸¹. Zatímco podle § 16 písm. b) nelze s výjimkou odůvodněné žádosti vymáhat, je možno v této situaci při splnění podmínek §§ 19 a 31 požádat o zajištění. Písmeno b) upravuje možnost využití dožádání mezinárodní pomoci při zajištění finanční pohledávky v situaci, kdy pohledávka v dožadujícím státu není dosud splatná nebo stanovená.

Pokud tuzemský kontaktní orgán, resp. pověřený správce daně, vystupuje v pozici dožádaného orgánu, bude uplatněna taková forma zajištění, kterou umožňuje příslušná česká

⁸¹ Napadením finanční pohledávky se rozumí napadení opravným prostředkem či jiným prostředkem ochrany (např. žaloba, návrh na povolení obnovy řízení atd.) uplatněným před příslušným orgánem veřejné moci (např. správce daně či soud), které může mít vliv na její existenci nebo výši.

právní úprava. Podle současného znění daňového řádu tak bude moci být realizováno pouze zástavní právo, nicméně s ohledem na možný budoucí vývoj legislativy v této oblasti nelze vyloučit i budoucí uplatnění jiných zajišťovacích nástrojů, např. zajišťovací převod práva.

V určitých specifických případech by bylo pravděpodobně možné uplatnit i institut zajištění daně ručením. Zde by však musela být dodržena určitá pravidla. Zajištění daně písemným prohlášením ručitele nebo bankovní zárukou by tak bylo možné pro úhradu dožádané pohledávky podle žádosti o vymáhání využít pouze tehdy, byla-li by úhrada dožádané pohledávky tímto způsobem zajištěna u daňového subjektu označeného jako osoba povinná v žádosti o vymáhání a současně byla-li by taková úhrada i v souladu s podmínkami výslovně uvedenými v prohlášení ručitele nebo banky v bankovní záruce. V praxi však institut ručení či bankovní záruky nebyl za celou dobu existence mezinárodního vymáhání využit.

Odstavec 4 § 19 zákona č. 471/2011 Sb. upravuje situaci, kdy tuzemský kontaktní orgán zajistí vymáhání finanční pohledávky, aniž by byly posuzovány podmínky podle §§ 19 a 31. Taková situace nastane, pokud jsou splněny podmínky pro odložení vymáhání podle § 24. V případě, že by finanční pohledávka měla být nebo už je odložena, provede tuzemský kontaktní orgán opatření k zajištění vymáhání finanční pohledávky buď na žádost kontaktního orgánu jiného státu nebo považuje-li to za potřebné.

K žádosti o zajištění finanční pohledávky může být připojen doklad umožňující zajištění v dožadujícím státu. Tento doklad však není povinnou součástí žádosti a pokud není přiložen, nejedná se o neúplnou žádost. Podkladem pro zajištění dožádané finanční pohledávky tak může být buďto jednotný doklad o vymahatelnosti finanční pohledávky, pokud již existuje, tj. v případě napadení pohledávky, nebo samotná žádost o zajištění, popř. doprovázená dokumentem umožňujícím zajištění v dožadujícím státu.

4.4.1 Možnost realizace předběžných opatření versus zajišťovací příkaz

Dle současné vnitrostátní právní úpravy, kterou je zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, jsou předběžnými opatřeními

- a) zajištění úhrady na nesplatnou nebo dosud nestanovenou daň - § 167 daňového řádu
- b) zástavní právo - § 170 daňového řádu, a
- c) zajištění daně ručením nebo bankovní zárukou - § 173 daňového řádu.

Zatímco o zástavním právu a ručení s bankovní zárukou bylo pojednáno již výše, o institutu zajištění úhrady na nesplatnou nebo dosud nestanovenou daň, bude pojednáno v této podkapitole ve vztahu k zajišťovacímu příkazu.

Institut zajištění úhrady na nesplatnou nebo dosud nestanovenou daň se dle daňového řádu použije, je-li odůvodněná obava, že daň, u které dosud neuplynul den splatnosti, nebo daň, která nebyla dosud stanovena, bude v době její vymahatelnosti nedobytná, nebo že v této době bude vybrání daně spojeno se značnými obtížemi. V tomto případě, může správce daně vydat zajišťovací příkaz.

Pokud daňový subjekt nesplní povinnost uloženou v zajišťovacím příkazu, může správce daně:

- stanovenou částku jistoty vymáhat daňovou exekucí, tj. zajišťovací příkaz se v takovém případě stává exekučním titulem, popřípadě

- rozhodnout o zřízení zástavního práva k zajištění částky stanovené zajišťovacím příkazem, tj. zajišťovací příkaz se v tomto případě stává titulem zástavního práva.

Prostřednictvím zajišťovacího příkazu vydaným správcem daně v České republice nelze zajistit vymožení pohledávky dožádané k zajištění v rámci předběžného opatření daňovou správou jiného státu a nelze jej využít jako prostředek dožádaný k zajištění úhrady daně na základě žádosti o předběžná opatření, jelikož zajišťovací příkaz je již exekučním titulem, a pohledávka z titulu nesplnění povinnosti uložené zajišťovacím příkazem tak může být českou daňovou správou dožádána přímo k vymáhání a vykonatelný zajišťovací příkaz může být českou daňovou správou zaslán do zahraničí jako exekuční titul v příloze k žádosti o vymáhání, nikoli k žádosti o předběžná opatření.

5. Realizace a výkon mezinárodního vymáhání

Zatímco samotná pravidla týkající se mezinárodního vymáhání jsou upravena ve směrnici 2010/24/EU a implementována zákonem 471/2011 Sb. do vnitrostátní právní úpravy, samotný postup při vymáhání je upraven v zákoně č. 280/2009 Sb., ze dne 22. července 2009, ve znění novel 30/2011 Sb., 167/2012 Sb. a 458/2011 Sb., daňovém řádu. Děje se tak z důvodu ustanovení § 2 zákona 471/2011Sb., které stanoví, že při provádění mezinárodní pomoci se postupuje podle daňového řádu, pokud tento zákon nestanoví jinak. § 2 tím stanoví vztah zákona 471/2011 Sb. k tuzemské právní úpravě správy daní.

5.1 Zákon o mezinárodním vymáhání jako *lex specialis*

Mezi zákonem 471/2011 Sb. a tuzemskou právní úpravou správy daní je tak subsidiární vztah. Úprava mj. procesních postupů ochrany a poskytování informací, doručování, vymáhání nebo zajištění a dalších obsažená v daňovém řádu se použije pouze v případech, kdy zákon 471/2011 Sb. neobsahuje speciální úpravu.

Možnost subsidiárního užití právní úpravy upravující správu daní v České republice vyplývá ze smyslu úpravy provádění mezinárodní pomoci podle směrnice 2010/24/EU. Postup podle národní úpravy správy daní v případě, že ve směrnici není uvedeno jinak, je např. vyjádřen v článcích 5, 9, 13 a 16, které upravují postupy při provádění jednotlivých druhů mezinárodní pomoci. Subsidiární užití národní právní úpravy bylo již zakotveno v kodifikované směrnici 2008/55/ES upravující mezinárodní pomoc při vymáhání pohledávek a ji transponujícím zákoně č. 191/2004 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek, který současné právní úpravě předcházel.

Podle daňového řádu se především nebude postupovat při posuzování podmínek přijetí žádosti o poskytnutí mezinárodní pomoci, neboť, jak již bylo uvedeno výše v této práci, tuzemský orgán není oprávněn k přezkumu úkonů učiněných orgány jiného státu. Pokud je tuzemský kontaktní orgán požádán o vymáhání pohledávky a

a) podmínky přijetí žádosti podle návrhu jsou splněny a

b) dožadující kontaktní orgán deklaruje splnění podmínek vymahatelnosti pohledávky v dožadujícím státu (především doručení titulu),

tuzemský správce daně zahájí opatření nutná k vymáhání pohledávky, aniž by oprávněnost vymahatelnosti pohledávky posuzoval podle daňového řádu.

Dále se daňový řád neužije v případě úpravy úroků z prodlení, resp. zahájení jejich vymáhání, nebo v případě speciální úpravy vratitelného přeplatku v rámci mezinárodního vymáhání.

V případě realizace úkonů státní správy v rámci mezinárodního vymáhání se dále mohou využívat další právní předpisy, ať již v postavení *lex generalis* či *lex specialis*, na které odkazuje v rámci vnitrostátní právní úpravy daňový řád – tímto zákonem může být například Občanský soudní řád⁸² (dále jen „OSŘ“) a nebo právní předpisy, které s mezinárodním vymáháním souvisí, například díky speciální oblasti své působnosti – zákon o rozpočtových pravidlech.⁸³ Těchto zákonů a podpurných předpisů může být celá řada, avšak v rámci této práce plně postačí pro vysvětlení této problematiky podrobně definovat pouze na dva shora uvedené příklady.

Občanský soudní řád se v souladu s § 177 daňového řádu užije takto:

a) Nestanoví-li daňový řád jinak, postupuje se při daňové exekuci podle občanského soudního řádu.

b) Pravomoci správce daně, jakožto exekučního orgánu, upravuje výlučně tento zákon. Tam, kde vystupuje správce daně coby oprávněný z exekučního titulu, použijí se obdobně ustanovení občanského soudního řádu upravující postavení oprávněného.

Občanský soudní řád tedy vystupuje vůči daňovému řádu jako subsidiární právní předpis, a užije se tehdy, není-li určitá oblast upravena speciálně (a tím tedy i určitým způsobem odlišně) v daňovém řádu, který je v pozici *lex specialis* k OSŘ.⁸⁴

Co se týká užití jiného zákona, díky speciální úpravě určité oblasti v rámci mezinárodního vymáhání, lze odkázat například na zákon o rozpočtových pravidlech.

V tomto zákoně je upravena možnost vymáhat odvody a penále za porušení rozpočtové kázně, avšak vzniká zde otázka, zda je možné vymáhání těchto odvodů a penále i v rámci mezinárodního vymáhání.

Odvod za porušení rozpočtové kázně je diferencován podle toho, zda neoprávněné použití se dotýká prostředků Evropské unie či nikoliv. Zpravidla jde o vrácení neoprávněně použitých prostředků. Za prodlení s odvodem za porušení rozpočtové kázně se platí penále ve výši 1 promile z částky odvodu za každý den prodlení, nejvýše však do výše tohoto odvodu. Správa odvodů za porušení rozpočtové kázně a penále se řídí daňovým řádem.⁸⁵

§ 44a odst. 9 zákona o rozpočtových pravidlech stanoví, že správu odvodů za porušení rozpočtové kázně a penále vykonávají finanční úřady podle daňového řádu a porušitel

⁸² Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ze dne 4. prosince 1963, ve znění novel.

⁸³ 218/2000 Sb., zákon ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)

⁸⁴ Pro výkon daňové exekuce se subsidiárně použije občanský soudní řád v případě, že zákon nestanoví něco jiného. Z úpravy obsažené v o.s.ř. se použijí zejména ustanovení vztahující se na postup poddlužníků. Pravomoci exekučního správního orgánu jsou výlučně upraveny daňovým řádem a nelze tudíž použít o.s.ř. ani subsidiárně. Podrobněji: HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. Správní právo procesní. 4. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2012, 368 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-151.

⁸⁵ Podrobněji: BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxx, 519 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

rozpočtové kázně má tak při správě odvodů za porušení rozpočtové kázně postavení daňového subjektu. Zákon č. 471/2011 Sb. ve svém § 1 odst. 3 písm. a) stanoví, že za finanční pohledávky se pro účely tohoto zákona považují pohledávky veřejných rozpočtů z peněžitých plnění včetně jejich příslušenství ukládaných Českou republikou, což uvádí i důvodová zpráva k tomuto zákonu. Dále § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu uvádí, že daní se pro účely tohoto zákona rozumí peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle daňového řádu. Odvody za porušení rozpočtové kázně tak jsou peněžitým plněním dle § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu, které lze zahrnout pod pojem daň. S odkazem na shora uvedenou právní úpravu, lze tedy usoudit, že odvody a penále za porušení rozpočtové kázně lze považovat za nedoplatek na odvodech a penále za porušení rozpočtové kázně poskytnutých dle zákona o rozpočtových pravidlech, který lze vymáhat jako finanční pohledávku podle § 1 odst. 3 zákona č. 471/2011 v rámci mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek. V tomto případě je zde daňový řád použit pouze pokud na jeho užití zákon o rozpočtových pravidlech odkáže.⁸⁶ S ohledem k této skutečnosti jsou v zákoně o rozpočtových pravidlech obsaženy speciální právní normy, které upravují určité otázky odlišně od daňového řádu a při aplikaci práva jsou správci daně povinni postupovat dle těchto speciálních právních norem a tyto normy respektovat. Příkladem může být ustanovení § 44a odst. 9 zákona o rozpočtových pravidlech,⁸⁷ dle kterého nelze penále vymáhat po uplynutí deseti let počítaných od konce kalendářního roku, v němž došlo k porušení rozpočtové kázně. Jde o objektivní prekluzivní lhůtu, kterou nelze prodlužovat úkony dle daňového řádu, čímž se jedná o maximální lhůtu, kterou nelze překročit.

5.2 Přímý účinek prováděcího nařízení Komise (EU) č. 1189/2011

Dle všeobecných pravidel právních předpisů Evropské unie je nařízení jedním z aktů sekundárního práva. Jedná se o obecně závazný akt normativní povahy, tedy o pravidlo obecně závazné jak na úrovni Společenství, tak na úrovni jednotlivých členských států. Může

⁸⁶ Jedná se zde o tzv. „dělenou správu“, kdy se pro správu (vybírání, vymáhání, evidenci a s tím související úkony) určitého peněžitého plnění, které se ukládá podle jiného zákona, použijí ustanovení daňového řádu. Podrobněji: HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. Správní právo procesní. 4. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2012, 368 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-151.

⁸⁷ Zákon o rozpočtových pravidlech, § 44a odst. (9) Správu odvodů za porušení rozpočtové kázně a penále vykonávají územní finanční orgány podle daňového řádu. Porušitel rozpočtové kázně má při správě odvodů za porušení rozpočtové kázně postavení daňového subjektu. Územní finanční orgán poskytuje na vyžádání informace získané při správě odvodů správnímu orgánu, který rozhodl o poskytnutí prostředků ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, státního fondu nebo Národního fondu, a orgánu oprávněnému ke kontrole těchto poskytnutých prostředků, jakož i ke kontrole použití prostředků státního rozpočtu nebo jiných peněžních prostředků státu, jde-li o informace týkající se správy odvodu za porušení rozpočtové kázně; to platí i pro příslušný orgán Evropské unie a správní orgán, který se podílí na správě těchto prostředků poskytnutých ze zahraničí. Penále, které vzniklo v důsledku porušení rozpočtové kázně před vyměřením, je splatné do 30 dnů ode dne doručení platebního výměru. Odvod a penále lze vyměřit do 10 let od 1. ledna roku následujícího po roce, v němž došlo k porušení rozpočtové kázně.

tedy přímo zavazovat jak členské státy, tak i jejich vnitrostátní subjekty práva, občany Evropské unie, a samozřejmě i orgány Evropské unie. Nařízení je tak v rámci evropské právní úpravy vnímáno stejným způsobem, jakým je pro vnitrostátní právo vnímán zákon (je tedy jakýmsi unijním zákonem).

Forma nařízení se používá tam, kde je třeba vytvořit samostatnou unijní úpravu vedle úpravy vnitrostátní, tedy určenou k právní úpravě ryze unijních vztahů. Oblastmi, kde se uplatňují nařízení, jsou typicky např. ochrana hospodářské soutěže na jednotném vnitřním trhu ES (vedle ochrany soutěže na trhu národním), sociální zabezpečení osob využívajících svobody volného pohybu (vedle sociálního zabezpečení v národním měřítku), realizace zemědělské či měnové politiky ES (výlučná pravomoc ES) či například otázka mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek (oproti vnitrostátní právní úpravě vymáhání pohledávek na území České republiky).

Nařízení má zásadně přímý účinek. Znamená to, že nepřicházejí v úvahu žádná prováděcí opatření členského státu, na nichž by byla aplikace nařízení závislá, ledaže jde o výjimečný případ, s nímž samo nařízení počítá. Vázat účinky nařízení v členském státě na vnitrostátní implementační opatření je navíc přímo zakázáno judikaturou Soudního dvora.⁸⁸

Jak je tedy výše vysvětleno, má prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1189/2011 na území České republiky přímý účinek a neprovádí jej žádný vnitrostátní právní předpis. Již dle názvu je pak zřejmé, že cílem tohoto předpisu, je stanovit prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU. Je tedy zřejmé, že tento předpis upravuje případy, kdy je nutné u určitých ustavení směrnice stanovit určité časové vymezení či terminologické vysvětlení, či určit podrobnější pravidla dané problematiky. Konkrétně se nařízení 1189/2011 aplikuje zejména při vyřizování žádostí o mezinárodní vymáhání, neboť úkolem nařízení je, jak již bylo výše řečeno procesně zastřešit právní úpravu obsaženou ve směrnici Rady 2010/24/EU.

Nařízení zejména upravuje časové lhůty u jednotlivých žádostí. Stanoví, dokdy je dožádaný orgán povinen potvrdit přijetí žádosti, a také povinnost, po uplynutí šesti měsíců ode dne, kdy bylo potvrzeno přijetí žádosti, sdělit dožadujícímu orgánu v každém případě výsledek šetření, která byla provedena za účelem získání požadovaných informací či vymožení dlužní částky, popř. doručení požadovaných dokumentů. U žádosti o doručování je navíc ještě upravena povinnost, na základě které je dožádaný orgán povinen informovat dožadující o datu doručení požadovaných dokumentů.⁸⁹

⁸⁸ Rozsudek ESD 34/73 Variola: „členské státy nesmějí ...zmařit přímou použitelnost, která je vlastní nařízením. To jsou nepřijatelné praktiky, na základě kterých jsou adresáti právních norem ponecháni v nejistotě ohledně komunitárního charakteru právní normy.“

⁸⁹ Viz nařízení 1189/2011 a jeho články 8, 12 a 19.

Dále nařízení 1189/2011 stanoví spolu s rozhodnutím způsob komunikace mezi členskými státy včetně obsahové náplně formulářů jednotlivých druhů žádostí. Nařízení také stanoví doplňující náležitosti jednotného dokladu pro doručení a jednotného dokladu o vymahatelnosti pohledávky, které pokud nejsou v žádosti obsaženy popř. v dodatečně lhůtě doplněny či opraveny, mohou způsobit odmítnutí této žádosti.⁹⁰

Nařízení konkrétněji upravuje také problematiku vymáhání pohledávky. Stanoví jaký směnný kurz má být použit, jak postupovat v případě zvýšení či snížení vymáhané pohledávky popř. v případě jejího napadení, a pokud je pohledávka vymožená, určuje dvouměsíční lhůtu pro převod vymožené částky na účet příslušného orgánu dožadujícího státu.⁹¹

Aplikace nařízení se tedy používá automaticky bez ohledu na použití vnitrostátního zákona 471/2011 či směrnice Rady 2010/24/EU. Nedodržování právní úpravy obsažené v tomto předpisu může mít za následek nejen odmítnutí žádosti jako takové, ale jeho nerespektováním může dojít také k porušení procesního postupu, což může v důsledku vyvolat povinnost hradit náhradu škody, která díky vadnému jednání vznikla.

5.3 Postup při vyřizování žádostí o mezinárodní vymáhání

Postup při vyřizování žádostí o mezinárodní vymáhání je upravován nejen mezinárodními právními normami tj. směrnicí, nařízením a rozhodnutím, ale též zákonem 471/2011 Sb., a v souladu s ustanovením § 2 tohoto zákona také daňovým řádem a popř. dalšími právními předpisy, které na daňový řád navazují. Postup jednotlivých správců daně popř. dalších českých kontaktních orgánů se odlišuje podle toho, v jaké pozici se Česká republika nachází. Pokud je podávána žádost v rámci pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek do zahraničí, nachází se Česká republika v pozici dožadujícího státu. V případě, že Česká republika obdrží žádost v rámci pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek ze zahraničí, pak je v pozici státu dožádaného. Oba postupy mají svá specifika, proto o nich bude pojednáno samostatně.⁹²

5.3.1 Postup v případě podání žádosti do zahraničí

Postup podávání žádostí do zahraničí se použije v případě, že správce daně eviduje pohledávku za určitým dlužníkem, v rámci vnitrostátního vymáhání, toto vymáhání nevedlo

⁹⁰ Doplňující obsahové náležitosti jednotného dokladu pro doručení jsou uvedeny v článku 10, jednotného dokladu o vymahatelnosti pak v článku 16. Možnost odmítnutí žádosti pak upravuje § 31 odst. 5 zákona 471/2011 Sb.

⁹¹ Viz kapitola IV nařízení 1189/2011 zejména pak články 18, 21, 22 a 23.

⁹² Obrázek vysvětlující způsob odesílání žádostí a odpovědí prostřednictvím CCN schránek tvoří přílohu č. 9 této práce.

k žádnému výsledku, nebo nebylo vymoženo vše, a dlužník se v současné době zdržuje v některém členském státu Evropské unie.

V tomto případě správce daně vystaví dokument, zpravidla výkaz nedoplatků, nebo zajišťovací příkaz, podle tohoto dokumentu vyhotoví žádost dle přílohy nařízení, kde jsou stanoveny nové vzory jednotného dokladu pro doručení dokumentů a jednotného dokladu o vymahatelnosti pohledávky a v rámci e-forms, které nalezneme v příloze rozhodnutí jako standardní vzory formulářů o mezinárodní pomoc, tuto žádost přepoše na Generální finanční ředitelství.

§ 32 odst. 1 zákona č. 471/2011Sb. a čl. 21 směrnice stanoví pro členské státy povinnost elektronické komunikace. Z uvedených důvodů:

- a) komunikace žádostí o mezinárodní pomoc elektronickými prostředky prostřednictvím sítě CCN/CSI je prováděna Generálním finančním ředitelstvím v postavení kontaktního orgánu dle ust. § 4 odst. 1 zákona č. 471/2011 Sb. (*toto ustanovení se nepoužije pro komunikaci v rámci spolupráce úředních osob, jež speciálně upravuje § 13 zákona č. 471/2011 Sb.*). Nelze-li žádost zaslat prostřednictvím sítě CCN, je zaslána poštou. V tomto případě platí pravidla dle čl. 2 odst. 3 nařízení. Není-li pro komunikaci použita elektronická forma nebo standardní formulář, není tím dotčena platnost získaných informací nebo úkonů uskutečněných při provádění mezinárodní pomoci,⁹³
- b) zadávání kurzových přepočtů, kontrola přikládaných dokumentů a pracovní překlady sdělení příslušných orgánů provádí Generální finanční ředitelství při odeslání žádosti,
- c) při provádění mezinárodní pomoci postupuje podle daňového řádu podle § 2 zákona č. 471/2011 Sb. se (*zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů*), pokud tento zákon nestanoví jinak.

Pro žádosti o mezinárodní pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek je třeba, jak již bylo řečeno výše, použít nové vzory standardních formulářů uvedených v přílohách rozhodnutí. Standardní formuláře žádostí jsou připraveny s využitím zaškrtačacích políček. Pokud pro určitá sdělení existují samostatná okna, napíše finanční úřad informaci, zprávu, nebo sdělení do tohoto okna.

Doručované dokumenty (v případě žádosti o doručení), a exekuční tituly či jiné dokumenty (v případě žádosti o informace či o vymáhání vymáhání) jsou správcem daně naskenovány. Po vyplnění příslušného formuláře v českém jazyce jsou žádosti včetně přiložených dokumentů zaslány elektronicky Generálnímu finančnímu ředitelství.

⁹³ viz § 32 odst. 5 zákona č. 471/2011 Sb.

Zde jsou došlé žádosti přeloženy pracovním překladem do příslušného dohodnutého jazyka⁹⁴ a spolu s přílohami následně odeslány prostřednictvím sítě CCN/CSI příslušnému orgánu dožádaného státu.

V jednotlivých žádostech se vyplní alespoň tyto informace:

- a) stát dožadujícího orgánu včetně úřadu, který dal podnět k žádosti, a úřední osoby vyřizující žádost pro následnou komunikaci k případu,
- b) stát dožádaného orgánu,
- c) zda se podobná žádost zasílá také jinému příslušnému orgánu či příslušným orgánům státu dožádaného či dožadujícího,
- d) aby o žádosti dožádaný orgán neinformoval dotyčnou osobu,
- e) že se na informace, jež mají být obdrženy, budou vztahovat ustanovení o povinnosti mlčenlivosti.⁹⁵

Dále se vyplní informace týkající se dotčené osoby. Je nutné specifikovat, zda se jedná o fyzickou, právnickou osobu, či určitý svazek nebo spolek. U fyzické osoby musí být dále minimálně uvedeno jméno, příjmení a datum narození. U právnické osoby se musí uvést minimálně název společnosti a právní forma. Jsou-li k dispozici další údaje, je účelné uvést i tyto, protože čím více informací dožádaný orgán obdrží, tím lépe a rychleji bude moci na dožádanou pomoc reagovat a poskytnout požadované informace či zahájit úkony ve věci. Pokud dožadující orgán uvede ještě adresu dotčené osoby, je třeba označit, zda se jedná o adresu známou či předpokládanou, přičemž prioritou je uvedení adresy v zahraničí.

Následně správce daně uvede, zda je dotčená osoba

- a) hlavním dlužníkem
- b) spoludlužníkem
- c) jinou osobou, která je povinna uhradit daně, poplatky, cla a na níž se vztahují jiná opatření, nebo která je povinna uspokojit jiné pohledávky vyplývající z těchto daní, poplatků, cel a jiných opatření
- d) jinou osobou, která má v držbě aktiva náležející dlužníkovi, nebo spoludlužníkovi či jiné odpovědné osobě, nebo má vůči těmto osobám dluhy, nebo
- e) třetí osobou, která může být dotčena opatřeními k vymáhání pohledávek, jež se týkají jiných osob.

⁹⁴ Jazyk pro komunikaci si domluví dožadující a dožádaný členský stát mezi sebou, přičemž zpravidla se používá anglický či německý jazyk.

⁹⁵ Dle čl. 23 odst. 1 směrnice informace sdělené v jakékoli formě na základě této směrnice podléhají služebnímu tajemství a požívají stejné ochrany jako obdobné informace podle vnitrostátního práva členského státu, který je obdržel.

V dalším bodě je možné zmínit další důležité informace týkající se výše uvedené osoby, např. číslo bankovního účtu, informace o vozidle, odhadovanou nebo předběžnou výši pohledávek.

Dle těchto kritérií začínají všechny druhy žádostí, následně se žádosti odlišují a v závěrečných ustanoveních jsou opět shodné.

1) V případě žádostí o informace následuje výčet možných informací, které požaduje dožadující orgán zjistit právě na základě podané žádosti o informace. Těmi jsou:

- a) informace o totožnosti dotčené osoby
- b) informace o adrese
- c) informace o příjmech a aktivech k vymáhání
- d) informace o dědicích a/nebo právních nástupcích.

V případě, že bude chtít dožadující orgán zjistit jiné informace, zaškrtně políčko před možností „další informace“ a požadované informace zde vypíše.

2) U žádosti o doručení následuje otázka, co je účelem doručení. Zde musí finanční úřad zaškrtnutím příslušné kolonky vybrat, zda cílem doručení je:

- a) informovat adresáta o dokumentu připojeném / dokumentech připojených k tomuto sdělení
- b) přerušení běhu lhůty
- c) potvrzení adresátovi, že má povinnost uhradit příslušnou částku.

Následuje, popis doručovaného dokumentu či dokumentů. Zde správce daně identifikuje přiložený dokument, či přiložené dokumenty např. uvedením referenčního čísla, druhu doručovaného dokumentu, názvu apod. Tyto informace jsou automaticky nahrány programem e - forms do jednotného dokladu pro doručení dokumentů a slouží adresátovi jako popis doručovaných dokumentů.

Program e-forms má jednotný doklad pro doručení k dispozici ve všech jazykových mutacích členských států. Pokud příjemce nerozumí jazyku dožádaného orgánu, nebo jednomu z jeho oficiálních jazyků, může jedenkrát požádat o zaslání tohoto dokumentu v jednom z ostatních jazyků členských států. Tato žádost musí být učiněna do sedmi pracovních dnů po datu doručení jednotného dokladu pro doručení dokumentů. Žádost musí být adresována úřadu, který tento jednotný doklad pro doručení dokumentů doručil.⁹⁶ Pozdější předání dalšího překladu jednotného dokladu pro doručení dokumentů nepředstavuje nové doručení a nemá vliv na datum prvního doručení jednotného dokladu pro doručení

⁹⁶ Pokud je finanční úřad v pozici dožádaného orgánu, je povinen adresáta o této skutečnosti při doručování dokumentu informovat dle § 15 odst. 6 zákona 471/2011Sb.

dokumentů. Dokumenty, které jsou předmětem žádosti o doručení, mohou být dožadnému orgánu zaslány v úředním jazyce dožadujícího členského státu.

Dle čl. 22 odst. 3 směrnice 2010/24/EU jsou-li k žádosti připojeny i jiné dokumenty, než je uvedeno v čl. 22 odst. 1 a 2 směrnice (tedy jiné dokumenty než: žádosti o pomoc, standardní formuláře o doručení, jednotné doklady o vymahatelnosti pohledávky a dokumenty specifikovány v čl. 8 směrnice), může dožadovaný orgán v případě potřeby od dožadujícího orgánu vyžadovat překlad těchto dokumentů do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků dožadovaného členského státu či do jiného jazyka vzájemně dohodnutého mezi dotýcnými členskými státy.⁹⁷

3) U žádosti o vymáhání je dále potřeba, aby správce daně v příslušném řádku potvrdil zaškrtnutím příslušného políčka, že pohledávka je / pohledávky jsou předmětem dokladu o vymahatelnosti (exekučního titulu).

V této části žádosti je pak věnována pozornost napadení předmětné pohledávky a využití vhodných vymáhacích postupů v dožadujícím členském státě, které však nevedly k úplnému uhrazení pohledávky. Čl. 11 odst. 1 směrnice zakazuje možnost požádat o vymáhání pohledávky, pokud pohledávka nebo doklad o její vymahatelnosti byly v členském státě, ve kterém má sídlo, napadeny s výjimkou případů, kde se použije čl. 14 odst. 4, třetí pododstavec směrnice (v tomto případě dožadující orgán může v souladu se správními a právními předpisy platnými v členském státě, ve kterém má sídlo, požádat dožadovaný orgán, aby vymáhal napadenou pohledávku, pokud to dovolují právní a správní předpisy platné v členském státě, ve kterém má dožadovaný orgán sídlo); Čl. 11 odst. 2 směrnice umožňuje vymáhání za předpokladu, že v členském státě, ve kterém má dožadující orgán sídlo, využil příslušné postupy k vymáhání, které lze uplatnit na základě dokladu uvedeného v odstavci 1, a přijatá opatření nevedla k úplnému uhrazení pohledávky.“ Splnění těchto podmínek je nutné pro možnost vytvoření žádosti o vymáhání a pro její poslání do jiného členského státu. Žádost do jiného členského státu je možné zaslat i v případě, že je zřejmé, že neexistují v dožadujícím státě žádná aktiva k vymáhání popř. by jejich vymáhání vedlo k nepřiměřeným obtížím. Podmínky odložení vymáhání finanční pohledávky upravuje § 24 zákona č. 471/2011 Sb. Přičemž samotný postup finančního úřadu pak s odkazem na § 2 zákona č. 471/2011 Sb. upravuje ustanovení § 181 daňového řádu.⁹⁸

⁹⁷ Pokud je finanční úřad v pozici dožadovaného orgánu, použije se § 33 odst. 2 zákona 471/2011Sb.

⁹⁸ § 181 daňového řádu: Správce daně může daňovou exekuci na návrh dlužníka nebo z moci úřední částečně nebo zcela odložit, zejména šetří-li se skutečnosti rozhodné pro zastavení daňové exekuce, vyloučení předmětu exekuce ze soupisu věcí nebo podmínky pro posečkání úhrady nedoplatku. Nestanoví-li správce daně v rozhodnutí o odložení daňové exekuce jinak, právní účinky již provedených exekučních úkonů zůstávají

Následně se vyplní pokyny k provedení platby. Zde správce daně uvede všechny požadované informace, tedy číslo bankovního účtu ve formě IBAN, identifikační kód banky (BIC), název banky, adresu banky (pobočky), jméno majitele účtu, adresu majitele účtu (tedy název a adresu finančního úřadu) a referenční údaje o platbě, které je třeba použít při převodu vymožených peněz.

Poté žádost o vymáhání obsahuje ustanovení týkající se popisu pohledávky či pohledávek a jejich identifikaci. Správce daně zvolí, zda se jedná o původní či o upravenou pohledávku. Dále v případě, že se jedná o upravenou pohledávku, uvede datum vydání původního jednotného dokladu a důvod změny. V bodě nazvaném „měna státu, v němž je tento dokument vydán“ je prostor pro uvedení směnných kurzů. Tyto údaje vyplní Generální finanční ředitelství.⁹⁹

Následně správce daně uvede

- a) o jaký druh pohledávky se jedná (dle článku 2 odst. 1 a 2 směrnice)
- b) název dotčené daně v členském státě dožadujícího orgánu
- c) období, ke kterému se pohledávka vztahuje
- d) datum stanovení pohledávky
- e) datum, kdy lze začít s vymáháním
- f) poslední den lhůty pro placení daně.

Všechna tato data je třeba uvést ve tvaru rok/měsíc/den.

Následují údaje o výši dosud neuhrazené pohledávky a to vyčíslením základní částky a ostatních příslušenství se základní částkou souvisejících, kterými mohou být

- a) správní sankce a pokuty
- b) úroky do dne před datem zaslání žádosti
- c) náklady do dne před datem zaslání žádosti

Jako poslední údaj se automaticky vygeneruje součtem shora uvedených částek celková výše pohledávky.

Jelikož se zajišťovací příkaz v České republice stává uplynutím 3denní lhůty vykonatelným exekučním titulem,¹⁰⁰ postupuje finanční úřad stejně jako při vymáhání dle výkazu nedoplatků a vyhotovuje žádost o vymáhání, nikoliv o předběžná opatření. Z tohoto důvodu, není nutné zajišťovat překlad tohoto zajišťovacího příkazu, neboť jej finanční úřad

zachovány. Pominou-li důvody, které vedly k odkladu daňové exekuce, a nedojde-li k jejímu zastavení, rozhodne správce daně o pokračování v daňové exekuci.

⁹⁹ Způsob stanovení směnného kurzu je uveden v kapitole 4.3.8 této práce nazvané Převod vymožených částek a užitý směnný kurz.

¹⁰⁰ viz ust. § 167 a násl. daňového řádu.

zasílá zpracovaný ve formě jednotného dokladu o vymahatelnosti. Případný překlad je finanční úřad povinen zajistit až na základě žádosti dožádaného orgánu.

U všech tří druhů žádostí, tedy u žádosti o informace, o doručení i o vymáhání či zajištění, následuje sekce nazvaná „OPATŘENÍ PŘIJATÁ V NÁVAZNOSTI NA ŽÁDOST“. Tato část žádosti je v případě dožádání pomoci do jiného členského státu vyplněna dožádaným zahraničním orgánem. S výjimkou odstavce 7 bodu 7., kde se nabízí správci daně, jakožto dožadujícímu orgánu, možnost požadovat po dožádaném orgánu sdělení současného stavu vyřizování podané žádosti a v odstavci 11. stejného bodu je správce daně povinen sdělit dožádanému orgánu, zda se v důsledku provedení určitých opatření tímto orgánem, nezměnila lhůta pro placení daně popř. nedošlo k přerušení, pozastavení či prodloužení lhůty pro placení.¹⁰¹

5.3.2 Postup v případě obdržení žádosti ze zahraničí

V případě, že má jiný členský stát zájem využít pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek na území České republiky, může zaslat žádost o mezinárodní pomoc prostřednictvím schránek CCN/CSI mail a to na do schránky ústředního kontaktního orgánu, tedy Generálnímu finančnímu úřadu (v případě řešení pohledávek týkajících se daní) nebo dílčímu kontaktnímu orgánu - Generálnímu ředitelství cel (v případě žádosti ze zahraničí týkající se cla).

Kontaktní orgán následně u zahraniční žádosti zjistí, zda obsahuje všechny podstatné náležitosti, prověří zda je správně uveden směnný kurz, zajistí potřebný překlad, a v případě, že je žádost úplná a bezchybná, potvrdí nejpozději do 7 dní od obdržení žádosti její přijetí dožadujícímu zahraničnímu orgánu. Uskutečněním úkonů při poskytování mezinárodní pomoci následně pověří příslušný podřízený správní orgán.

Dle § 9 odst. 1 zákona č. 471/2011 Sb., Generální finanční ředitelství v postavení kontaktního orgánu pověřuje uskutečněním úkonů při poskytování mezinárodní pomoci podřízeného správce daně a dohlíží na jejich provedení. Pověřený správce daně je povinen dle ust. § 10 odst. 1 zákona č. 471/2011 Sb. bezodkladně informovat Generální finanční ředitelství o provedených úkonech a poskytnout mu nezbytné podklady, nejpozději však při uplynutí každé šestiměsíční lhůty po dni potvrzení přijetí žádosti.¹⁰²

¹⁰¹ Zde však je nutné přihlédnout k ustanovení § 2 zákona č. 471/2011 Sb. a k § 160 odst. 4 písm. d) daňového řádu, kde v případě dožádání mezinárodní pomoci při vymáhání lhůta neběží.

¹⁰² Tato lhůta byla v rámci směrnice Komise 77/794/EHS jednoletá, avšak v praxi se její délka neosvědčila a již ve směrnici Komise 2002/94/ES byla stanovena lhůta 6ti měsíční, která se v rámci pomoci při vymáhání uplatňuje dodnes.

Jak sedmidenní lhůta pro potvrzení přijetí žádosti, tak i šestiměsíční lhůta pro zasílání aktuálních informací týkajících se konkrétních případů, je stanovena stejně u žádostí o informace a o vymáhání. U žádosti o doručení se namísto 6ti měsíční lhůty zasílá dožadujícímu státu informace o datu doručení, které se vyznačí ve formuláři žádosti a zašle zpět dožadujícímu orgánu.

V případě žádosti ze zahraničí, vyplňuje část formuláře, jež je specifikována v předchozí podkapitole, dožadující zahraniční členský orgán a pověřený správce daně vyplňuje pouze určité body části žádosti nazvané „OPATŘENÍ PŘIJATÁ V NÁVAZNOSTI NA ŽÁDOST“.

Potvrzení přijetí¹⁰³ zasílá Generální finanční ředitelství spolu s žádostí o pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek pověřenému správci daně. Pověřený správce daně následně v odstavcích 2. až 6. a 8. až 10. této části doplní údaje, které odpovídají způsobu průběhu řízení či řešení konkrétního daného případu. V těchto odstavcích může správce daně požádat o doplnění údajů k vymáhání, sdělit jaké postupy byly již provedeny, popř. sdělit, z jakého důvodu nebude ze strany správce daně poskytnuta pomoc, popř. nebudou přijata požadovaná opatření. Správce daně zde dále uvádí v případě dohody s dlužníkem, že dluh bude hrazen ve splátkách, nebo s jeho placením bude posečkáno.

Tyto informace se v pravidelných šestiměsíčních intervalech automaticky zasílají prostřednictvím Generálního finančního ředitelství dožadujícímu státu a ten, na základě zaslaných informací o průběhu řízení, rozhoduje o dalším postupu ve věci. Žádost tak může být dožadujícím kontaktním orgánem vzata zpět, změněna, nebo může dožadující orgán požadovat, aby správce daně pokračoval ve vymáhání, v souladu s podmínkami, které byly s dlužníkem dohodnuty.

¹⁰³ Dožádaný orgán potvrdí přijetí žádosti o informace dle článku 7 nařízení 1189/2011, žádosti o doručení dle článku 12 nařízení 1189/2011 a dle článku 19 potvrdí přijetí žádosti o vymáhání. Potvrzení žádosti by mělo být uskutečněno co nejdříve, nejpozději však do sedmi kalendářních dnů od přijetí žádosti.

6. Vztah mezinárodního vymáhání ke správě daní

V průběhu rozvoje právní úpravy mezinárodního vymáhání došlo ke značným změnám a ačkoliv předchozí právní úprava včetně směrnice 2008/55/ES představovala první krok směrem k lepším postupům pro vymáhání pohledávek v Unii sblížením platných vnitrostátních předpisů, ukázala se jako nedostatečná ke splnění požadavků vnitřního trhu, tak jak se vyvinul za posledních třicet let. Z tohoto důvodu byly do nové směrnice 2010/24/EU mimo jiné začleněny některé instituty, na základě kterých došlo k podstatnému sblížení evropské právní úpravy upravující oblast správy daní a oblast pomoci v rámci mezinárodního vymáhání.

6.1 Směrnice Rady 2011/16/EU o správní spolupráci v oblasti daní

Oblast týkající se správní spolupráce v oblasti daní upravuje nově směrnice Rady 2011/16/EU,¹⁰⁴ která nahrazuje směrnicí 77/799/EHS, neboť předchozí směrnice i s následnými změnami byla vypracována za okolností odlišných od stávajících požadavků vnitřního trhu a v současnosti již nemůže vyhovovat novým požadavkům správní spolupráce.

Směrnice Rady 2011/16/EU staví na výsledcích směrnice 77/799/EHS, ale stanoví jasnější a přesnější pravidla správní spolupráce mezi členskými státy tam, kde je to nutné, aby byla rozšířena, zejména co do výměny informací. Jasnější pravidla by také měla umožnit zejména zahrnout do působnosti všechny právnické i fyzické osoby v Unii, při zohlednění neustále rostoucí rozmanitosti právních uspořádání, jako jsou nejen tradiční svěřenství, nadace a investiční fondy, ale i veškeré nové nástroje vytvořené daňovými poplatníky v členských státech.

Nová směrnice má poskytnout členským státům Evropské unie právní nástroj pro účinnou mezinárodní spolupráci, která by omezila nepříznivé důsledky rostoucí globalizace na výkon daňové správy v jednotlivých státech, k čemuž nejvíce přispěje automatická výměna informací. Bezpodmínečná povinná automatická výměna informací je nejúčinnější prostředek podpory správného výběru daní v přeshraničních situacích a boje proti daňovým podvodům.

Pro účinnost správní spolupráce je navíc důležité, aby členský stát, který obdrží informace a dokumenty na základě této směrnice, mohl s výhradou omezení stanovených v této směrnici tyto informace a dokumenty použít rovněž k jiným účelům. Je rovněž důležité, aby členské státy mohly tyto informace předat za určitých podmínek třetí zemi a pokud členský stát poskytuje třetí zemi širší spolupráci, než je stanoveno na základě této směrnice,

¹⁰⁴ Směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/799/EHS.

neměl by odmítnout poskytování takovéto širší spolupráce ostatním členským státům, kteří si přejí zúčastnit se této vzájemné širší spolupráce.¹⁰⁵

Směrnice 2011/16/EU stanoví pravidla a postupy, na jejichž základě členské státy vzájemně spolupracují za účelem výměny informací, u nichž lze přepokládat význam pro správu a vymáhání domácích právních předpisů týkajících se veškerých daní, jakéhokoliv druhu, vybíraných členským státem nebo jeho nižšími územními nebo správními celky, včetně místních orgánů, nebo na jejich účet. Do terminologického pojmu daň se za žádných okolností nesmí zahrnovat poplatky, například za osvědčení a jiné doklady vydávané veřejnými orgány, a platby smluvní povahy, jako například úhrada za veřejné služby.

Tato směrnice dále upravuje výměnu shora uvedených informací elektronickými prostředky a stanoví pravidla a postupy, na jejichž základě členské státy a Komise spolupracují v záležitostech koordinace a hodnocení.

Směrnice se nedotýká uplatňování pravidel, která upravují vzájemnou pomoc v trestních věcech v členských státech a plnění jakýchkoliv závazků členských států v rámci jejich širší správní spolupráce na základě jiných právních nástrojů, včetně dvoustranných a vícestranných smluv.

Směrnice 2011/16/EU se nepoužije na daň z přidané hodnoty a cla ani na spotřební daně, na něž se vztahují jiné právní předpisy Unie o správní spolupráci mezi členskými státy a dále se nevztahuje na povinné příspěvky na sociální zabezpečení.¹⁰⁶

Cílem směrnice je tedy posílení spolupráce při ochraně finančních zájmů členských států Evropské unie v oblasti správy daní reagující na rostoucí provázanost jednotného trhu Evropské unie a globální ekonomiky. Účinnou správu především přímých daní není již možné vykonávat bez spolupráce mezi jednotlivými státy.

Vzhledem k těmto skutečnostem směrnice usiluje o zvýšení účinnosti, četnosti a objemu provádění mezinárodní spolupráce.

Prostředkem k tomuto cíli má být především:

- rozšíření předmětu spolupráce (nově všechny daně včetně místních daní s výjimkou pouze DPH, spotřebních daní a cla),
- rozšíření a prohloubení forem spolupráce (zavedení souběžných daňových kontrol, úprava automatické výměny informací),
- zpřesnění podmínek vzájemné mezinárodní spolupráce včetně stanovení lhůt,
- možnost získat informace v držení bank pro účely výměny informací,

¹⁰⁵ Podrobněji viz. úvodní ustanovení směrnice 2011/16/EU odůvodňující nutnost přijetí nové evropské právní úpravy v oblasti správní spolupráce.

¹⁰⁶ Viz článek I směrnice 2011/16/EU.

- zjednodušení komunikace mezi kontaktními místy, mimo jiné prostřednictvím standardních formulářů.

- efektivní nastavení organizační struktury kontaktních míst;

V rámci směrnice 2011/16/EU, je tak každý členský stát v oblasti správní spolupráce povinen:

- a) sdělit veškeré informace týkající se daní s výjimkou těch, které jsou uvedeny výše;
- b) provést správní šetření nezbytná pro získání informací;
- c) jestliže o to dožadující orgán výslovně požádá, poskytnout originály dokumentů, je-li to v souladu s vnitrostátní právní úpravou;
- d) zajistit od 1. ledna 2014 automatickou výměnu informací ohledně určitých kategorií příjmu a majetku;
- e) umožnit přítomnost úředníků dožadujícího státu v prostorách správních úřadů a jejich účast na správních šetřeních, a v rámci těchto šetření pokládat otázky a nahlížet do záznamů;
- f) provádět souběžné kontroly týkající se jedné nebo více osob, o něž mají společný či doplňující se zájem, za účelem výměny získaných informací;
- g) ohledně poskytovaných informací zachovávat služební tajemství;
- h) umožnit použití informací pro účely vyměření a vymáhání jiných daní a cel, ale též příspěvků na sociální zabezpečení;
- i) umožnit použití informací v soudních a správních řízeních, či k jiným účelům;
- j) doručit příjemci veškeré akty a veškerá rozhodnutí, které byly vydány správními orgány dožadujícího členského státu a které se týkají používání právních předpisů v oblastech daní, na něž se vztahuje směrnice 2011/16/EU;
- k) požádat o zaslání zpětné vazby;¹⁰⁷
- l) zasílat informace ve standardních formulářích, prostřednictvím sítě CCN;
- m) uvést v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí od 1. ledna 2013.

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k § 16 návrhu zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, vysvětlující pojem zpětné vazby: „Pro budoucí vývoj výměny informací na žádost a výměny informací z vlastního podnětu je důležité její následné vyhodnocení. V současnosti je především u výměny z vlastního podnětu následně využívána možnost požádat o informaci, jak bylo s poskytnutými informacemi naloženo. Lhůty stanovené pro odpověď na takovou žádost jsou stanoveny tak, že v podstatě by mělo být odpovězeno bez zbytečných průtahů, maximálně však do tří měsíců. Taková lhůta se může zdát příliš dlouhá, ale pokud se čeká na výsledek využití informací, není účelné informovat o jejich využívání průběžně, dokud není znám konečný výsledek tohoto využití. Výsledkem využití informací získaných v rámci mezinárodní spolupráce může být např. výsledek kontrolního zjištění obsažený ve zprávě o daňové kontrole nebo protokol či úřední záznam uvádějící vyjádření nebo důkazní prostředky, na jejichž základě se považují pochybnosti o správnosti, průkaznosti nebo úplnosti podaného daňového tvrzení a dalších souvisejících písemností za odstraněné.“

6.2 Správní spolupráce v oblasti daní na území České republiky

Základní legislativní úprava mezinárodní spolupráce při správě daní je na území České republiky provedena zákonem č. 253/2000 Sb., o mezinárodní pomoci při správě daní a o změně zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 253/2000 Sb.“), s účinností od 11. srpna 2000.

Uvedený zákon transponuje směrnici Rady 77/799/EHS ze dne 19. prosince 1977, o vzájemné pomoci mezi příslušnými orgány členských států v oblasti přímých daní a daní z pojistného, ve znění směrnice Rady 79/1070/EHS, směrnice Rady 92/12/EHS, směrnice Rady 2003/93/ES, směrnice Rady 2004/56/ES a směrnice Rady 2004/106/ES. V důsledku několika doplňujících směrnic byla zveřejněna dne 1. 1. 2007 tzv. konsolidovaná verze pod celexovým číslem 1977L0799.

Původní směrnice Rady 77/799/EHS byla nahrazena dne 15. února novou směrnicí Rady 2011/16/EU, o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/799/EHS.

Návrh zákona je předkládán především v návaznosti na nutnost implementace směrnice, jejíž transpoziční lhůta je stanovena do 31. 12. 2012. Návrh zachovává koncepci zákona č. 253/2000 Sb., neboť představuje obecný procesní předpis upravující provádění mezinárodní spolupráce při správě daní. Tato mezinárodní spolupráce může být prováděna jak na základě směrnice, tak na základě mezinárodních smluv nebo unilaterálních dohod. V obou případech je nutno spolupráci upravit mnohem podrobněji v souladu s tím, jak se tato oblast vyvinula a jaké jsou dnešní požadavky na mezinárodní spolupráci.¹⁰⁸

V rámci české vnitrostátní právní úpravy je nyní návrh zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, kterým má být implementována směrnice 2011/16/EU, uveřejněn na stránkách poslanecké sněmovny jako sněmovní tisk 768 a v poslanecké sněmovně má být projednán v prosinci 2012.¹⁰⁹

Přijetím návrhu dojde k rozšíření a zpřesnění pravidel vzájemné mezinárodní spolupráce mezi správci daně, což povede k flexibilnější a účinnější spolupráci. Dle návrhu zákona se mezinárodní spolupráce při správě daní poskytuje nebo přijímá ve formě:

- a) výměny informací na žádost,
- b) automatické výměny informací,
- c) výměny informací z vlastního podnětu,
- d) doručování písemností,

¹⁰⁸ podrobněji viz důvodová zpráva k návrhu zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů.

¹⁰⁹ Aktuální stav projednávání návrhu zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů je možné sledovat na webových stránkách poslanecké sněmovny na webové adrese: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=768>.

- e) účasti při úkonech, dílčích řízeních nebo jiných postupech správce daně, nebo
- f) provádění souběžných daňových kontrol.

6.3 Shodné instituty v rámci mezinárodní spolupráce při vymáhání a správě daní

Vzhledem ke skutečnosti, že směrnice 2010/24/EU a 2011/16/EU byly přijaty v průběhu posledních dvou let, je pochopitelné, že některá jejich ustanovení, zejména v oblasti poskytování informací jsou shodná, nebo mají určité společné rysy.

V obou směrnicích se setkáváme s možností vzájemného poskytování informací, s výjimkou oblastí sociálního zabezpečení a vzájemné pomoci v trestních věcech.¹¹⁰

Obě směrnice zahrnují automatickou výměnu informací, sice v odlišných oblastech, nicméně se však jedná o nový způsob poskytování informací, kdy členský stát sám automaticky informuje ostatní členské státy o určitých skutečnostech, aniž by byl jakýmkoliv způsobem o tyto informace požádán.¹¹¹

Obě směrnice znají institut vzájemné spolupráce, spočívající v přítomnosti úředních osob jiných členských států v prostorách správních úřadů a jejich účasti při správních šetřeních, ať již za účelem získání určité informace důležité pro správu daní, nebo pro mezinárodní vymáhání.¹¹²

Doručování požadovaných dokumentů se provádí dle obou směrnic až tehdy, kdy není možné provést doručení v souladu s vnitrostátními pravidly, nebo by toto doručení představovalo nepřiměřené obtíže.¹¹³

Dle obou směrnic informace podléhají služebnímu tajemství a požívají stejné ochrany jako obdobné informace podle vnitrostátního práva členského státu, který je obdržel.¹¹⁴

V neposlední řadě je možné, v souladu s ustanoveními obou směrnic, získané informace poskytnout třetímu státu, za předpokladu, že mu tyto informace mohou být užitečné a členský stát, z něž informace pocházejí, s takovýmto poskytnutím souhlasí.¹¹⁵

Shodně obě směrnice povolují členským státům širší spolupráci s jinými členskými státy. Dle směrnice 2011/16/EU však směrnice ukládá členským státům, že pokud u nich existuje širší spolupráce, než jakou stanoví směrnice, nesmí odmítnout poskytnutí takovéto širší spolupráce kterémukoli jinému členskému státu, který si přeje takovou širší vzájemnou spolupráci navázat. V rámci směrnice 2010/24/EU je širší spolupráce respektována a její

¹¹⁰ Článek 2 směrnice 2010/24/EU a článek 2 směrnice 2011/16/EU.

¹¹¹ Článek 6 směrnice 2010/24/EU a článek 8 směrnice 2011/16/EU.

¹¹² Článek 7 směrnice 2010/24/EU a článek 11 směrnice 2011/16/EU.

¹¹³ Článek 8 odst. 2 směrnice 2010/24/EU a článek 13 odst. 4 směrnice 2011/16/EU.

¹¹⁴ Článek 23 odst. 1 směrnice 2010/24/EU a článek 16 odst. 1 směrnice 2011/16/EU.

¹¹⁵ Článek 23 odst. 3 až 6 směrnice 2010/24/EU a článek 16 odst. 3 směrnice 2011/16/EU.

rozsah je ponechán dle ustanovení bilaterálních či multilaterálních smluv, není tedy stanovena povinnost členských států poskytovat širší spolupráci jiným členským zemím, se kterými nemají uzavřenu mezinárodní smlouvu, takovouto širší spolupráci upravující. Navíc mají členské státy možnost při poskytování vzájemné pomoci v širším rozsahu využívat elektronickou komunikační síť a standardní formuláře přijaté za účelem provádění mezinárodního vymáhání.¹¹⁶

Některá shora uvedená ustanovení, zejména ta, jimiž se implementují platné standardy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pro výměnu informací a administrativní mezinárodní spolupráci v daňové oblasti, ke kterým se členské státy OECD zavázaly, se stávají jakýmsi právním standardem a lze tedy očekávat, že se nebudou vyskytovat pouze v těchto dvou směrnících, ale budou obsažena i v dalších předpisech Evropské unie, k jejichž přijetí dojde v průběhu následujících let.

¹¹⁶ Článek 24 směrnice 2010/24/EU a článek 19 směrnice 2011/16/EU

7. Mezinárodní vymáhání a jeho vztah k úpadkovému řízení

Otázka evropského úpadkového práva je řešena evropským právním předpisem, kterým je nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (dále jen nařízení č. 1346/2000). Oblasti pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek a úpadkového řízení se navzájem prolínají a ovlivňují, a je nutné stanovit určitá pravidla (spočívající zejména v nastavení určitých omezení či hranic), na základě nichž mohou tyto dvě oblasti vedle sebe fungovat, aniž by se navzájem vylučovaly.

7.1 Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení

Dne 29. května 2000 bylo přijato nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém řízení, které nabylo účinnosti dne 31. května 2002.¹¹⁷ Toto nařízení tvoří základní rámec právní úpravy, jež zajišťuje možnost uplatnění pohledávek věřitelů v úpadkovém řízení s evropským mezinárodním prvkem, vedeném v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska,¹¹⁸ které není nařízením vázáno. Nařízení je bezprostředně použitelné s přímým účinkem pro všechny členské státy, vnitrostátní subjekty soukromého práva (občany Evropské unie) i pro všechny subjekty práva veřejného.

Řízení dle nařízení má charakter řízení kolektivního, musí zahrnovat buď úplné nebo částečné zabavení majetku dlužníka a jmenování správce podstaty. Nařízení se nevztahuje na úpadková řízení ohledně majetku pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků poskytujících služby spočívající v držení finančních prostředků nebo cenných papírů pro třetí osoby a podniků kolektivního investování.

Režimu nařízení je podřízeno zejména určování mezinárodní příslušnosti k zahájení úpadkového řízení. Nařízení totiž určuje stát, jehož soudy nebo jiné příslušné orgány (dále jen „soud“), jsou oprávněny zahájit řízení, avšak místní a věcná příslušnost je vždy upravena ve vnitrostátním právním řádu a nelze ji vyloučit dohodou.

K zahájení úpadkového řízení dle čl. 3 odst. 1 nařízení jsou příslušné soudy tohoto členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. V daném čase a místě může existovat pouze jedno místo, kde jsou soustředěny dlužníkovy hlavní zájmy, a z tohoto důvodu existuje jen jeden soud příslušný zahájit hlavní úpadkové řízení ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení.¹¹⁹

¹¹⁷ V České republice na základě přistoupení k Evropské unii dnem 1. května 2004.

¹¹⁸ Dle úvodních ustanovení nařízení č. 1346/2000 odstavce (33) se Dánsko přijímání tohoto nařízení neúčastní, a proto pro ně není závazné ani použitelné.

¹¹⁹ Článek 3 odst. 1 nařízení 1346/2000: „Soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné k zahájení úpadkového řízení. V případě společnosti nebo právnické osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje sídlo, pokud není prokázán opak.“

V případě pozitivního kompetenčního sporu platí zásada priority, tedy že pravomoc vést úpadkové řízení má ten soud, který zahájí úpadkové řízení první, přičemž jiné soudy jsou oprávněny zkoumat svou příslušnost k zahájení úpadkového řízení teprve tehdy, odmítne-li tento soud svou příslušnost s odůvodněním, že se na jeho území místo hlavních zájmů dlužníka nenachází.

Pokud je v členském státě již zahájeno hlavní úpadkové řízení je nutné návrh na zahájení v jiném členském státě zamítnout, nejsou-li splněny podmínky pro zahájení vedlejšího úpadkového řízení. Vedlejší úpadkové řízení se pak v souladu s ustanovením článku 3 odst. 2 nařízení č. 1346/2000 zahajuje tehdy, má-li dlužník na území členského státu provozovnu¹²⁰ a řízení se omezuje pouze na majetek, který se nachází na území tohoto členského státu. Vedlejší úpadkové řízení musí mít vždy charakter řízení likvidačního.

Pouhá existence jednotlivých majetkových hodnot nebo bankovních účtů není důvodem k zahájení vedlejšího úpadkového řízení, a stejně tak nelze dovodit, že dlužník má v určitém státě provozovnu na základě skutečnosti, že je v tomto státě činný jako zástupce či jednatel určité společnosti.¹²¹

Jak v rámci hlavního, tak i v rámci vedlejšího úpadkového řízení je ustanoven správce podstaty. Vztah správců podstaty je řízen principem kooperace, který je založen zejména na výměně nezbytných informací. Nařízení předpokládá, že pravomoci správců podstaty vyplývají z práva státu, ve kterém byli tito správci ustaveni do funkce, přičemž v případě vedlejšího úpadkového řízení mohou existovat určité výjimky.¹²²

Nestanoví-li nařízení jinak, upravuje průběh úpadkového řízení a jeho účinky kolizní norma, na kterou nařízení odkazuje, a to zejména v čl. 4, pokud jde o určení pravidla pro jednotný insolvenční status. Insolvenční status zahrnuje podmínky pro zahájení řízení, vedení a ukončení řízení. Obecně platí, že právem rozhodným pro úpadkové řízení je právo toho členského státu, na jeho území bylo úpadkové řízení zahájeno (*lex fori concursus*). Tato úprava fakticky vylučuje aplikaci zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění novel.¹²³

Článek 16 nařízení 1346/2000 stanoví, že rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení učiněné soudem členské státu, který je příslušný dle čl. 3, je uznáváno ve všech ostatních členských státech, a to od okamžiku, kdy nabude účinnosti ve státě, který řízení zahájil. Vznik účinků spojených se zahájením úpadkového řízení není podmíněn aktem uznání a pro jejich

120 Provozovnou se dle čl. 2 písm. h) nařízení 1346/2000 rozumí jakékoliv provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů.

121 Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 29 Odo 164/2006 z 31.1.2008.

122 čl. 33 nařízení 1346/2000.

¹²³ 97/1963 Sb., zákon ze dne 4.prosince 1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění zákona č. 172/2012 Sb.

uznání se nevyžaduje vzájemnost. Podmínkou pro vznik účinků, jež jsou předvídaný v čl. 16, je však schopnost rozhodnutí vyvolat účinky na území státu, kde bylo takové rozhodnutí vydáno a toto rozhodnutí musí být v souladu s právem státu, který rozhodnutí vydal. Ostatní členské státy nemají oprávnění dané rozhodnutí přezkoumávat. Automatické uznávání rozhodnutí platí i v případě, že úpadkové řízení není možné proti dlužníku tohoto typu v jiném členském státě zahájit. Uznání úpadkového řízení dle čl. 3 odst. 1 nevyklučuje zahájení vedlejšího úpadkového řízení v jiném členském státě. Dle článku 17 nařízení 1346/2000 má rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení bez dalších formálních požadavků v kterémkoliv jiném členském státě stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil, pokud nařízení nestanoví jinak. To platí vždy, pokud nedojde v tomto jiném státě k zahájení vedlejšího úpadkového řízení. Dle článku 25 tohoto nařízení se uznávají i další rozhodnutí týkající se průběhu a ukončení úpadkového řízení vydaná soudem, jeho rozhodnutí se uznává dle článku 16.

Článek 21 odst. 2 nařízení dává členským státům Evropské unie právo požadovat, je-li tak stanoveno vnitrostátními předpisy,¹²⁴ zveřejnění rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení z jiného členského státu, přičemž povinným je insolvenční soud nebo insolvenční správce příslušného členského státu Evropské unie.

Věřitel, jemuž se po prohlášení úpadku podaří dosáhnout jakýmkoliv způsobem, zejména pak exekucí, plného nebo částečného uspokojení pohledávky na úkor majetku náležejícího do majetkové podstaty nacházejícího se na území jiného členského státu, musí vydat správci podstaty vše, co takto neoprávněně nabyt. Zahájením úpadkového řízení však nejsou dotčena věcná práva věřitelů nebo třetích osob, pokud jde o hmotný nebo nehmotný, movitý či nemovitý majetek, jednotlivě určené věci i jejich soubory, jejichž složení podléhá změnám, které patří dlužníkovi a nacházejí se v okamžiku zahájení řízení na území jiného členského státu. Zůstávají tak mimo jiné nedotčena práva na uspokojení ze zajištění, práva na vydání věci atd. Zahájením úpadkového řízení proti kupujícímu určité věci není dotčeno právo prodávajícího založené na výhradě vlastnictví, pokud se v okamžiku zahájení řízení věc nacházela na území jiného členského státu než státu, v němž došlo k zahájení řízení.

Každý věřitel, který má své bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě Evropské unie, má právo přihlásit své pohledávky v kterémkoliv z úpadkových řízení, která na území Evropské unie probíhají. Konkrétní okruh věřitelů, na které se vztahuje právní

¹²⁴ v rámci vnitrostátní právní úpravy je dle § 429 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění novel – tato povinnost zveřejňovat rozhodnutí výslovně stanovena.

úprava nařízení, určuje nikoliv nařízení samotné, nýbrž právo rozhodné, jež definuje, co se rozumí bydlištěm, obvyklým místem pobytu či sídlem věřitele.¹²⁵

O skutečnosti, že byl prohlášen úpadek v jednom členském státě, je dle čl. 40 nařízení 1346/2000 soud, který jej prohlásil, anebo správce podstaty, povinen neprodleně individuálně informovat známé věřitele, kteří mají místo pobytu, bydliště nebo sídlo v ostatních členských státech. Věřitelé musí být takto uvědomeni o:

- a) lhůtách¹²⁶, a důsledcích jejich nedodržení,
- b) o místě, kde je možno pohledávky přihlašovat
- c) o dalších opatřeních souvisejících s přihlašováním pohledávek.

Zásadní náležitostí oznámení musí být též informace o tom, zda jsou věřitelé přednostních pohledávek či pohledávek zajištěných věcnými právy povinni tyto pohledávky přihlásit k příslušnému orgánu.¹²⁷

Pravidla pro přihlašování, zjišťování a uznávání pohledávek jsou dle článku 4 odst. 2 písm h) nařízení 1346/2000 obsahem právního předpisu státu, na jehož území bylo úpadekové řízení zahájeno. Požadavky nařízení týkající se přihlášky pohledávky se omezují pouze na to, aby byla pohledávka přihlášena písemně a aby záhlaví přihlášky obsahovalo text „Přihlášení pohledávky“ v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků státu, který řízení zahájil. Zbytek přihlášky tedy může být zaslán v úředním jazyce státu, kde má věřitel bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo, to však nevylučuje skutečnost, že následně může být jmenovaným správcem vyzván, aby doložil překlad této přihlášky dle podmínek lex fori concursus, přičemž tento překlad je povinen učinit na své náklady. Pořízení dodatečného překladu nemá vliv na účinky spojené s podáním původní přihlášky.

V pohledávce je věřitel povinen vyplnit tyto informace:

- a) titul pohledávky,
- b) okamžik vzniku pohledávky,
- c) výši pohledávky,
- d) skutečnost, zda jde o pohledávku s právem přednostního uspokojení, s výhradou vlastnictví či o pohledávku zajištěno věcným právem a k jakému majetku se zajištění vztahuje.

Spolu s přihláškou zašle věřitel též kopie dokladů s pohledávkou souvisejících.

¹²⁵ Viz čl. 4 nařízení 1346/2000.

¹²⁶ zejména té, k přihlášení pohledávek

¹²⁷ Individuální oznámení se zpracovává v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků státu, který prohlásil úpadek.

7.2 Vliv insolvenčního řízení na mezinárodní vymáhání

Směrnice 2010/24/EU a nařízení č. 1346/2000 na sebe navzájem neodkazují a ani jeden z těchto předpisů neobsahuje povinnosti, které by měly být přímo aplikovány s ohledem na použití druhého právního předpisu. Aby však bylo možné činit úkony v rámci mezinárodního vymáhání, či určité úkony od jiného členského státu požadovat, a tak dosahovat cíle směrnice 2010/24/EU, je nutné pro účely mezinárodního vymáhání vymezit, za jakých okolností bude mezinárodní vymáhání členským státem z důvodu existence insolvenčního řízení zastaveno, popř. jaký postup členský stát v rámci insolvenčního řízení dle vnitrostátní právní úpravy ve vztahu k nařízení 1346/2000 o úpadkovém řízení, které je přímo aplikovatelné v členských státech, použije.

Mezi jednotlivými členskými státy je nutné zjistit jejich postoj v případě, kdy je mezinárodní vymáhání dotčeno insolvenčním řízením, a tím omezit situace, v rámci nichž by mohlo docházet k mezinárodnímu vymáhání pohledávek u subjektů, u kterých bylo zahájeno insolvenční řízení, nebo kteří se již po určitou dobu v procesu insolvenčního řízení nachází. Věřitelé mají být totiž za těchto okolností uspokojováni v rámci insolvenčního řízení, nikoliv v rámci samostatné exekuce prováděné dle předpisů o mezinárodním vymáhání. Povinností dožadujících členských států pak je přihlašovat své pohledávky do insolvenčních řízení, nikoliv je samostatně vymáhat prostřednictvím dožádaného členského státu.¹²⁸

7.2.1 ČR jako dožádaný orgán a insolvenční řízení v ČR

Při poskytování mezinárodní pomoci v České republice podle zákona č. 471/2011 Sb., na žádost o vymáhání finanční pohledávky z jiného státu může při souběhu s insolvenčním řízením dojít v zásadě ke dvěma základním situacím vyžadujícím odlišný postup pověřeného správce daně.

1) Insolvenční řízení v České republice bylo zahájeno dříve, než pověřený správce daně zahájil vymáhání zahraniční pohledávky, tedy v daném případě nebyl ještě vydán exekuční příkaz. V takovém případě správce daně postupuje v souladu s ustanovením § 109 odst. 1 písm c) insolvenčního zákona a ustanovení § 243 odst. 1 daňového řádu a neprodleně informuje o této skutečnosti v souladu s § 10 zákona č. 471/2001 Sb. Generální finanční ředitelství. S touto informací zašle též:

- a) sdělení, kdy bylo insolvenční řízení zahájeno,
- b) spisovou značku, pod kterou je insolvenční řízení vedeno,

¹²⁸ Věřitel, jemuž se po prohlášení úpadku podaří dosáhnout jakýmkoliv způsobem, zejména pak exekucí, plného nebo částečného uspokojení pohledávky na úkor majetku náležejícího do majetkové podstaty nacházejícího se na území jiného členského státu, musí vydat správci podstaty vše, co takto neoprávněně nabyl.

- c) označení insolvenčního soudu a insolvenčního správce,
- d) informaci o stavu řízení včetně odkazu na webové stránky insolvenčního rejstříku, týkající se daného případu,
- e) v souladu s ustanovením čl. 39 nařízení uvede, že dožadující členský stát je oprávněn přihlásit svou pohledávku do insolvenčního řízení.

V případě, že insolvenční soud osvědčil úpadek dlužníka, popř. rozhodl také o způsobu jeho řešení, požádá správce daně současně o ukončení případu mezinárodní pomoci.

Na Generálním finančním ředitelství je proveden překlad těchto informací, které jsou následně zaslány příslušnému zahraničnímu dožadujícímu orgánu.

Aby bylo zajištěno, že dožadující orgán zahraniční daňové správy bude insolvenčním soudem řádně a včas informován o zahájeném insolvenčním řízení v České republice, správce daně úředním sdělením upozorní příslušný insolvenční soud na to, že je mu známo, že dotčený daňový subjekt má splatné a neuhrazené závazky v zahraničí. Obsahem sdělení bude konkrétní adresa dožadujícího správce daně v zahraničí a v souladu s čl. 40 nařízení a dle ust. § 430 insolvenčního zákona také žádost, aby insolvenční soud vyrozuměl známého zahraničního věřitele o insolvenčním řízení a vyzval jej k přihlášení pohledávek.

2) Insolvenční řízení v České republice bylo zahájeno až poté, co správce daně vydal exekuční příkaz k vymožení zahraniční pohledávky. V takovém případě postupuje správce daně dle ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona¹²⁹ v návaznosti na ust. § 243 odst. 1 daňového řádu a ustanovení daňového řádu upravující daňovou exekuci a případ:

- a) odloží - podle ust. § 181 odst. 1 daňového řádu do doby, než soud rozhodne o insolvenčním návrhu. Soud buď rozhodne podle ust. § 142 insolvenčního zákona a návrh odmítne, zamítne či zastaví, nebo rozhodne dle ust. § 136 insolvenčního zákona a vydá rozhodnutí o úpadku.
- b) zastaví – podle ust. § 181 odst. 2 písm. j) daňového řádu v případě, kdy insolvenční soud o úpadku již rozhodl dle ustanovení § 136 insolvenčního zákona.

Pokud soud o insolvenčním návrhu rozhodne v režimu ust. § 142 insolvenčního zákona a tím dojde k ukončení insolvenčního řízení, lze v odložené exekuci pokračovat v režimu ustanovení § 181 odst. 1 daňového řádu. V zásadě se tak děje od okamžiku zveřejnění rozhodnutí insolvenčního soudu v insolvenčním rejstříku, s výjimkou případu, kdy soud v daném rozhodnutí posune zánik účinků spojených se zahájením úpadečného řízení až na právní moc daného rozhodnutí. V tomto případě správce daně pokračuje ve vymáhání až po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.

¹²⁹ Účinky s tím spojené nastávají od okamžiku zveřejnění vyhlášky v insolvenčním rejstříku.

Ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku nevzniká k daňové pohledávce, která není pohledávkou za majetkovou podstatou, úrok z prodlení.¹³⁰ Toto ustanovení platí s ohledem na ust. § 2 zákona 471/2011 i v případě mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek a správcem daně bude v takovém případě úrok z prodlení podle § 22 zákona č. 471/2011 Sb. stanoven ode dne obdržení žádosti o vymáhání do dne přede dnem účinnosti rozhodnutí o úpadku.

7.2.2 ČR jako dožadující orgán a insolvenční řízení v ČR

Pokud dožadující správce daně v České republice zjistí, že s dotčeným daňovým subjektem, který je předmětem dožádání mezinárodní pomoci při vymáhání finanční pohledávky v zahraničí, bylo na území České republiky zahájeno insolvenční řízení, postupuje v souladu s ust. § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona v návaznosti na ust. § 243 odst. 1 daňového řádu a neprodleně o této skutečnosti informuje Generální finanční ředitelství, které tuto zprávu přeloží a zašle dožádanému orgánu v jiném členském státě. Současně se zprávou o insolvenčním řízení požádá správce daně o přerušování vymáhání do doby, než soud projedná insolvenční návrh a rozhodne o něm.

V případě, kdy insolvenční soud rozhodne o tomto návrhu v režimu ust. § 136 insolvenčního zákona, tedy o úpadku, dožadující správce daně vezme svou žádost o vymáhání pohledávky zpět a tuto pohledávku uplatní standardním způsobem v insolvenčním řízení. Pokud však insolvenční soud rozhodne o insolvenčním návrhu jinak, v režimu ust. § 142 insolvenčního zákona, a následně dojde k ukončení insolvenčního řízení, dožadující správce daně sdělí prostřednictvím Generálního finančního ředitelství dožádanému orgánu, že již pominuly důvody k odložení vymáhání pohledávky a je tedy možné ve vymáhání dále pokračovat.

7.2.3 ČR jako dožadující orgán a insolvenční řízení v jiném členském státě

Také při dožádání mezinárodní pomoci při vymáhání tuzemské finanční pohledávky v jiném státě může nastat situace, kdy je vůči daňovému subjektu zahájeno insolvenční řízení, v tomto případě však nikoliv na území České republiky, ale v zahraničí.

V tomto případě je dožadující správce daně informován prostřednictvím Generálního finančního ředitelství příslušným dožádaným zahraničním správcem daně, že dožádanou finanční pohledávku není možné v současné době vymoci, neboť bylo s dotčeným daňovým subjektem zahájeno na území dožádaného členského státu Evropské unie úpadkové řízení a

¹³⁰ Viz. ust. § 243 odst. 3 daňového řádu

k pokračování v řízení zaujme jeden z postojů, uvedených v následující podkapitole. Správce daně poté dle konkrétní informace, jakým způsobem bude otázka insolvenční spolupráce vyřešena, vezme svou žádost zpět a za předpokladu, že již byla jeho pohledávka v zahraničí přihlášena pokračuje namísto dožádaného státu v insolvenčním řízení, popř. do tohoto insolvenčního řízení přihlásí ještě další pohledávky, které nebyly vymáhány za použití mezinárodní pomoci.

7.3 Postoj členských států EU k insolvenčnímu řízení v mezinárodním vymáhání

V rámci mezinárodního vymáhání vzniká potřeba zjistit, zda jednotlivé členské státy v rámci poskytování pomoci při mezinárodním vymáhání některých finančních pohledávek zajistí pro dožadující členský stát i úkony související s přihlášením pohledávky v insolvenčním řízení dle nařízení 1346/2000 a zda jsou ochotny poskytnout i další pomoc v průběhu zahájeného insolvenčního řízení. Toto je na jedné straně dáno vnitrostátními právními předpisy dožádaného státu, na straně druhé pak praxí, která se v jednotlivých členských státech při realizaci insolvenčního řízení uplatňuje.

Členské státy zaujímají v této věci pět různých postojů:

- a) Odmítnou poskytnout pomoc dožadujícímu členskému státu v rámci mezinárodního vymáhání v celém průběhu insolvenčního řízení, avšak sdělí dožadujícímu státu, že zde probíhá insolvenční řízení týkající se pohledávky, jež měla být mezinárodně vymáhána, a že je možné tuto pohledávku do insolvenčního řízení přihlásit. Za těchto okolností postupují dle ustanovení nařízení 1346/2000 a sdělí správci daně údaje potřebné pro přihlášení pohledávky. Tento postup zaujímá většina členských států Evropské unie, mezi které patří též Česká republika. Dále lze jmenovat v této kategorii například Bulharsko, Maďarsko, Itálii, Litvu, Polsko, Slovinsko, Slovensko nebo Švédsko.
- b) Zajistí v rámci mezinárodního vymáhání přihlášení pohledávky dožadujícího členského státu do insolvenčního řízení, ale nadále se nepodílí na průběhu insolvenčního řízení. Takto postupuje pouze úzká skupina států, mezi které patří, Malta, Kypr, Lucembursko, Portugalsko, Finsko, Velká Británie a Irsko. Německo a Francie se řadí do této kategorie pouze v případě, že insolvenční řízení je zahájeno až poté, kdy jejich dožádaný správce daně již žádost o vymáhání pohledávky přijal. Německo sem navíc spadá i tehdy, jestliže insolvenční řízení bylo zahájeno v důsledku mezinárodního dožádání pomoci při vymáhání, jinak se řadí do předchozí kategorie.

- c) Poskytují spolupráci v rámci insolvenčního řízení na základě zásady reciprocity, tedy, že si tuto službu vzájemně poskytují v každém jednotlivém případě za předpokladu, jsou-li o tuto spolupráci požádány. Do této kategorie spadá pouze Francie.
- d) Poskytují pomoc v insolvenčním řízení v konkrétních jednotlivých případech na základě výslovné žádosti dožadujícího státu, přičemž ohledně této pomoci musí být sepsána mezi členskými státy dvoustranná smlouva. Tento postoj zauímají pouze tři státy a to Belgie, Rakousko a Lotyšsko.
- e) Zajistí přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení a také účast v tomto řízení namísto příslušného orgánu dožadujícího státu. Takto vždy postupuje Španělsko, a Nizozemsko, a za předpokladu, že dožadující orgán je ochoten hradit náklady insolvenčního řízení, pokud jej bude zastupovat jiný členský stát, pak do této kategorie spadá též Finsko.

Jak je zřejmé z tohoto výčtu, existuje celá řada možností jakým způsobem se v rámci pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek mohou členské státy zachovat ve vztahu k paralelnímu insolvenčnímu řízení. Toto chování pak může být nejen důsledkem evropské či vnitrostátní právní úpravy, ale i dvoustranných či vícestranných mezinárodních smluv upravujících tuto oblast, a v neposlední řadě zde hraje svou roli též princip reciprocity a uplatňování určitých institutů a služeb v praxi.

8. Konvence o správní spolupráci versus mezinárodní vymáhání

Pomoc při mezinárodním vymáhání některých finančních pohledávek je částečně ovlivněna i Konvencí o správní spolupráci v daňové oblasti (dále jen „Konvence“). Tato konvence o správní spolupráci v daňové oblasti byla vyvinuta ve spolupráci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Evropské Rady a je otevřena pro členské státy obou organizací. Konvence byla podepsána dne 25. ledna 1988, ve Štrasburku a v účinnost vstoupila 1. dubna 1995. Vzhledem k masivnímu rozvoji pohybu osob, kapitálu, zboží a služeb na mezinárodní úrovni, vzrostla možnost vyhýbat se daňovým povinnostem a také počet daňových úniků. Z tohoto důvodu nastala doba pro další úpravu kooperace mezi daňovými úřady a Konvence byla doplněna pozměňovacím protokolem. Protokol byl podepsán 27. května 2010 v Paříži s účinky od 1. června 2011. Konvence upravuje výměnu informací mezi jejími státy a v oblasti daňových záležitostí. Ode dne účinnosti Konvence ve znění pozměňovacího protokolu je otevřena pro jakýkoliv stát, který je pozván některou z přítomných smluvních stran. V současné době je Konvence podepsána dvaceti třemi státy (dále jen „státy konvence“).¹³¹

Česká republika bude vázána účinky Konvence ode dne 1. ledna 2014, v souladu s ustanovením článku 27 odst. 6 Konvence, neboť dne 29. října 2012 podepsala spolu s Maltou a Novým Zélandem při příležitosti zasedání Světového fóra o daňové transparentnosti Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti, čímž následovala Rumunsko, jež podepsalo Konvenci na počátku tohoto měsíce.¹³²

Přistoupení ke Konvenci o vzájemné správní spolupráci v daňové oblasti představuje významný krok z pohledu České republiky v procesu vytváření mezinárodního systému transparentní správy daní, jehož cílem je především snižování daňových úniků a celosvětové zavádění principů řádné daňové správy zahrnující dostupnost informací a spravedlivou daňovou soutěž. Předpokládá se též, že přistoupení ke Konvenci bude mít též pozitivní dopad na příjmy státního rozpočtu. Výše tohoto dopadu je závislá jednak na aktivitě tuzemských správců daně a jednak na množině přistoupivších států a jimi uplatněných výhrad. Pozitivní dopad přistoupení nepředstavuje pouze skutečně doměřená daňová povinnost případně počet

¹³¹ Podrobněji tabulka: Státy Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti. In: STATUS OF THE CONVENTION ON MUTUAL ADMINISTRATIVE ASSISTANCE IN TAX MATTERS AND AMENDING PROTOCOL – 05 DECEMBER 2012 [online]. [cit. 2013-01-17]. Dostupné z: http://www.oecd.org/ctp/exchangeofinformation/Status_of_convention.pdf

¹³² Podrobněji online článek: Celosvětové fórum o daňové transparentnosti vítá nové členy a přezkoumává žádosti dalších dvanácti států. In: Global Forum on tax transparency welcomes new members and reviews 12 countries [online]. [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/globalforumontaxtransparencywelcomesnewmembersandreviews12countries.htm>

podaných trestních oznámení, ale také zvýšení daňové disciplíny obecně, tj. objem dobrovolně přiznaných daňových povinností.

8.1 Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti

Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti ve znění pozměňovacího protokolu, tak jak je uvedeno v předchozím odstavci, v sobě zahrnuje možnost států konvence navzájem si poskytovat správní pomoc v daňové oblasti, která spočívá:

- a) ve výměně informací (ať již na žádost či automatické), včetně simultánních daňových kontrol a účastech při daňových řízeních v zahraničí
- b) spolupráci při vymáhání pohledávek které nebyly napadeny
- c) provádění předběžných opatření ohledně pohledávek, které byly napadeny nebo u nich ještě nedošlo k jejich stanovení či splatnosti
- d) spolupráci a servisu v oblasti doručování a poskytování dokumentů

a vztahuje se na:

- a. daně z příjmu a majetku
- b. daně z kapitálových zisků, jež jsou ukládány samostatně od daně z příjmů či majetku
- c. daně z čistého jmění
- d. povinné sociální zabezpečení a veřejnoprávní zdravotní pojištění hrazené státem či institucí zřízené dle veřejného práva
- e. ostatní daně, s výjimkou cla, ukládané jménem státu konvence či v jeho prospěch, kterými jsou:
 - f. daně z majetku, dědické a darovací daně
 - g. daně z nemovitosti
 - h. základní daně týkající se spotřeby, jako jsou daně z přidané hodnoty či daně z prodeje
 - i. specifické daně týkající se zboží a služeb, kterými jsou spotřební daně
 - j. daně ukládané na základě vlastnictví či užívání motorových vozidel
 - k. daně ukládané na základě vlastnictví či užívání movitého majetku, jiného ne jsou motorová vozidla
 - l. jakékoliv další daně, ukládané státem konvence či v jeho prospěch.

Žádné ustanovení této Konvence by nemělo mít vliv na práva a osobní svobody zaručené vnitrostátní právní úpravou a administrativní praxí států konvence. Státy konvence navíc nejsou dle ustanovení článku 21 Konvence povinny poskytnout pomoc v případech, kdy:

- a) poskytnutí pomoci je v rozporu s vnitrostátním právem či administrativní praxí
- b) poskytnutí pomoci je v rozporu s veřejným pořádkem státu konvence
- c) informace není možné získat (obdržet) podle vnitrostátního práva a správní praxe
- d) by požadované informace porušily ochranu obchodního, profesního či průmyslového tajemství, nebo jejichž zveřejnění je v rozporu s veřejným pořádkem
- e) poskytnutí pomoci je v rozporu s obecně uznávanými zásadami zdanění, nebo s ustanovením úmluvy o zamezení dvojího zdanění, nebo jinou úmluvou, podepsanou s dožadujícím státem
- f) poskytnout správní pomoc v případech, kdy by takováto pomoc za stejných okolností diskriminovala dle vnitrostátního práva občany státu konvence,
- g) poskytnout pomoc v případě, kdy dožadující stát neprovedl všechna nezbytná opatření dle vnitrostátních právních předpisů a správní praxe, s výjimkou těch opatření, která by dožadujícímu státu způsobovala nepřiměřené těžkosti
- h) poskytnout pomoc při vymáhání těch případů, v rámci nichž je administrativní zátěž u dožádaného státu zjevně nepřiměřená prospěchu, který by získal na základě této pomoci dožadující stát.

8.2 Konvence a její odlišnosti od úpravy mezinárodního vymáhání

V rámci aplikace Konvence by nemělo docházet k významným rozdílům při poskytování mezinárodní pomoci členskému státu Evropské unie nebo zemi, jež přistoupila ke Konvenci. Některá ustanovení v rámci Konvence jsou však odlišná od ustanovení obsažených ve směrnici 2010/24/EU a je potřeba je v rámci poskytování pomoci dle této Konvence respektovat.

První odlišností je již samotný rozsah daní a poplatků na které se Konvence vztahuje. Správní pomoc je možné dle její úpravy poskytovat ohledně informací či vymáhání pohledávek týkajících se povinného sociálního zabezpečení a veřejnoprávního zdravotního pojištění, avšak proti tomu ji nelze poskytovat v oblasti cel. Směrnice 2010/24/EU tuto problematiku upravuje přesně opačným způsobem, tedy vztahuje se na cla a vylučuje pomoc při mezinárodním vymáhání některých finančních pohledávek v oblasti povinného sociálního zabezpečení.

Další odlišnosti shledáváme při porovnávání ustanovení ohledně vymáhání pohledávek dle Konvence a směrnice 2010/24/EU. Zatímco směrnice stanoví limitní částku 1500 EUR, pod níž by neměly být pohledávky vymáhány, žádné takovéto ustanovení v Konvenci nenalezneme. Není zde tedy stanoven žádný prahový limit částky, pod který by

neměla být pomoc při vymáhání poskytována. Odlišně je zde upraveno také stáří pohledávek, jež mají být vymáhány. Dle směrnice se vymáhají pohledávky, které nepřesáhnou svým stářím lhůtu pěti let (dnes již neexistuje striktní pokyn starší pohledávky odmítnout, avšak pětileté vymezení se ve směrnici nachází, včetně ponechání ustanovení, kdy je ponecháno na benevolenci dožádaného státu, zda takovouto pohledávku přijme), zatímco u Konvence se stanoví lhůta patnáctiletá, která se počítá ode dne vydání dokladu o vymáhání, a opět je ponecháno na benevolenci dožádaného státu, zda vymáhání pohledávky starší odmítne či nikoliv.

V Konvenci a směrnici jsou tedy zcela odlišně upraveny, dalo by se říci, stěžejní podmínky ohledně poskytování pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek, a do budoucna by bylo vhodné, za předpokladu, že se Česká republika stane státem konvence, v rámci vnitrostátní úpravy, tyto dvě odlišné úpravy synchronizovat popřípadě ohledně nich vydat dva zákony, které se však nebudou vzájemně vylučovat. Pokud by se měla úprava Konvence přenést do ustanovení zákona č. 471/2011 Sb., pak by bylo zcela jistě na místě, stáří pohledávek a tedy i lhůtu k vymáhání prodloužit podle Konvence, jakým způsobem se však bude přistupovat k limitní částce 1500 EUR zatím není jasné a bude ponecháno na zákonodárcích, jak se s touto otázkou při změně popř. tvorbě nového zákona vypořádají.

Na rozdíl od úpravy ve směrnici, jejíž veškerá ustanovení jsou pro všechny členské státy bez omezení závazná, obsahuje Konvence ve svém článku 30 nazvaném Výhrady, možnost států konvence vyhradit si právo, neposkytovat určitou formu pomoci dle této Konvence, či neposkytovat pomoc při vymáhání pohledávek, nebo při poskytování pomoci při doručování dokumentů.

Konvence ve svém článku 31 také umožňuje státům konvence vypovědět svou účast na této smlouvě, což je s ohledem na skutečnost, že se jedná o smlouvu, k níž jednotlivé státy přistupují dobrovolně, samozřejmé. Oproti tomu směrnice 2010/24/EU pochopitelně žádné takovéto ustanovení neobsahuje.

Vztah k unijnímu právu a jiným mezinárodním smlouvám v oblasti daní je výslovně zakotven v článku 27 Konvence. Konvence neomezuje a není omezována ustanovením jiných mezinárodních smluv v oblasti daní. Konvence tak správci daně poskytuje možnost volby právního nástroje spolupráce, která je pro něj z hlediska výkonu jeho působnosti a principů správy daní obsažených v daňovém řádu nejvýhodnější. V případě, kdy např. smlouva o zamezení dvojímu zdanění neumožňuje určitou formu výměny informací, lze vůči příslušnému státu postupovat na základě Konvence a naopak, tj. pokud Konvence na základě výhrad uplatněných smluvním státem neumožňuje určitou formu spolupráce, kterou např.

smlouva o zamezení dvojímu zdanění s příslušným státem obsahuje, bude správce daně moci využít ustanovení smlouvy o zamezení dvojímu zdanění.

Ve vztahu k unijnímu právu se Konvence aplikuje pouze v případě, kdy umožňuje širší možnosti spolupráce nežli je obsažena v unijní úpravě. Konvenci lze uplatnit pouze v rozsahu, v jakém stanovuje širší možnosti spolupráce, přičemž širšími možnostmi spolupráce se rozumí např. využití ustanovení čl. 14 odst. 3 Konvence omezující povinnost přijmout žádost 15ti lety od vydání dokladu umožňujícího vymáhání v dožadujícím státě. Takový případ musí být indikován již v samotné žádosti, která obsahuje identifikaci právního nástroje, na základě kterého je podávána. Nicméně tyto situace budou výjimečné a procesně se i v těchto případech bude postupovat podle tuzemského právního řádu, příp. přímo aplikovatelného unijního předpisu v souladu s podmínkami spolupráce dojednanými podle čl. 24 odst. 1 Konvence.

9. Norské království a jeho speciální úprava vymáhání

Jelikož Norsko není členským státem Evropské unie, neužije se v rámci pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek úprava směrnice 2010/24/EU. Ačkoliv Česká republika má uzavřeno mnoho dvoustranných a mnohostranných smluv se členskými i nečlenskými zeměmi o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému uniku v oboru daní, jediné Norsko má s Českou republikou uzavřenu dvoustrannou smlouvu, na jejímž základě nejsou poskytovány pouze informace týkající se smlouvou určených daní, ale na jejímž základě je též poskytována pomoc při vymáhání norských daňových pohledávek na území České republiky na základě principu reciprocity.

Smlouva mezi vládou České republiky a vládou Norského království o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu (dále jen „norská smlouva“) byla podepsána smluvními stranami 19. října 2004 v Praze. S norskou smlouvou následně vyslovil souhlas Parlament České republiky a prezident republiky ji ratifikoval. V platnost vstoupila dne 9. září 2005. Ve Sbírce mezinárodních smluv je evidována pod číslem 121/2005 Sb.m.s.¹³³

Kromě jiných ustanovení tato smlouva ve svém článku 26 obsahuje úpravu týkající se pomoci při vybírání daní, kde již první odstavec stanoví, že si smluvní strany vzájemně poskytnou pomoc při vybírání daňových pohledávek. Přičemž za daňovou pohledávku se dle druhého odstavce označuje dlužná částka v kontextu daní všeho druhu a pojmenování ukládaných jménem smluvních států nebo jejich nižších správních útvarů nebo místních úřadů, pokud předmětné zdanění není v rozporu s touto smlouvou nebo s jakýmkoliv jiným dokumentem, jímž jsou smluvní státy vázány, a rovněž úroky, správní pokuty a náklady spojené s vybíráním nebo zajištěním vztahujícím se k takové částce.

Odstavec 3 článku 26 norské smlouvy stanoví: „Jestliže daňová pohledávka jednoho smluvního státu je podle právních předpisů tohoto státu vymahatelná a dlužníkem je osoba, která v té době nemůže, podle právních předpisů tohoto státu, bránit jejímu vybírání, bude taková daňová pohledávka, na žádost příslušného úřadu tohoto státu, přijata pro účely vybírání příslušným úřadem druhého smluvního státu. Tato daňová pohledávka bude vybírána tímto druhým státem v souladu s ustanoveními jeho právních předpisů, která se vztahují na vymáhání a vybírání jeho vlastních daní, jako kdyby daňová pohledávka byla daňovou pohledávkou tohoto druhého státu, která splnila podmínky umožňující tomuto druhému státu

¹³³ Od okamžiku provádění norské smlouvy přestanou být platná a přestanou se provádět ustanovení Smlouvy mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Norského království o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému uniku v oboru daní z příjmu a z majetku, která byla podepsána v Oslu dne 27. 6. 1979 a vyhlášena pod č. 35/1980 Sb.

učinit žádost podle tohoto odstavce.“ V rámci naší vnitrostátní právní úpravy se dle tohoto odstavce použijí při realizaci vymáhání dle tohoto odstavce ustanovení daňového řádu, který je právním předpisem, na základě něhož jsou vymáhány vnitrostátní daňové pohledávky.

V případě, že daňová pohledávka jednoho smluvního státu je pohledávkou, ohledně níž může stát přijmout opatření k zajištění s cílem zajistit její vybrání, může být tato pohledávka na žádost prvního státu druhým smluvním státem přijata za účelem přijetí takového opatření k zajištění na jeho území. Tato opatření pak budou přijata druhým smluvním státem v souladu s jeho vnitrostátními právními předpisy, jako kdyby se jednalo o jeho pohledávku. Opatření k zajištění ve druhém státě mohou být podle norské smlouvy přijaty i ohledně pohledávek, které nejsou v prvním státě dosud vymahatelné nebo u nichž se ještě dlužník může bránit proti jejímu vybírání. Jako opatření k zajištění se bude pravděpodobně na území České republiky nejvíce aplikovat zástavní právo.

Bez ohledu, o jakou pohledávku se jedná u prvního smluvního státu, ve státě druhém nesmí být tato pohledávka podrobena časovým lhůtám, a ani jí nesmí být udělena jakákoliv přednost, která by se jí udělila dle vnitrostátního práva druhého státu na základě její povahy jako takové.

V případě, že bude pohledávka v druhém státě napadena z důvodu její existence, právoplatnosti nebo co do její výše, spory ohledně tohoto napadení vždy řeší soudy nebo správní úřady prvního státu, tedy ve státě, kde byl vydán doklad o její vymahatelnosti.

V případě že pohledávka přestane být po zahájení jejího vymáhání v druhém smluvním státě vymahatelná, nebo u níž nebudou moci být přijata z nějakého důvodu požadovaná opatření, musí o této skutečnosti první smluvní stát vyrozumět stát druhý. Na základě rozhodnutí druhého státu pak prvně zmíněný stát buď vymáhání odloží nebo žádost vezme zpět.

Dle odstavce 8 článku 26 nelze vymáhat či zajišťovat ty pohledávky, na základě nichž by druhému státu byla ukládána povinnost:

- a) provést správní opatření, která by porušovala právní předpisy a správní praxi druhého státu;
- b) provést opatření, která by byla v rozporu s veřejným pořádkem;
- c) poskytnout pomoc, jestliže první smluvní stát neučinil všechna přiměřená opatření pro vybírání nebo k zajištění, která jsou dostupná podle jeho vnitrostátních předpisů či správní praxe;
- d) poskytnout pomoc v případě, kdy je administrativní zatížení pro tento stát v jasném nepoměru vůči prospěchu, kterého by dosáhl vymožením pohledávky či jejím zajištěním první stát

Co se týká způsobu vymáhání norské pohledávky v České republice a naopak, není nikde stanoveno, zda se pro vymáhání používá určitý formulář. Neupravuje se ani jazyková otázka a neexistují ani žádná pravidla při zasílání žádosti.

Vymáhání se tak zpravidla provádí prostřednictvím písemné komunikace, nikoliv elektronické (neboť neexistuje žádná společná zabezpečená elektronická komunikační síť a není tak bezpečné používat elektronické prostředky na internetu běžně dostupné). Komunikace se tedy realizuje za použití doručovatelů poštovních zásilek. Dle stávající praxe je součástí žádosti průvodní dopis, kde je uveden odkaz na norskou smlouvu a použití článku 26 dle něhož se žádá o pomoc při vymáhání popř. o opatření k zajištění.

V případě žádosti zaslané Norskem do České republiky je u ní přiložen doklad o vymahatelnosti pohledávky a také souhrn dlužných částek, přičemž oba tyto dokumenty jsou vyhotoveny dle norských právních předpisů a správní praxe (dle českého vnitrostátního práva by byl tímto dokladem zasílaným vedle průvodního dopisu dle daňového řádu zpravidla výkaz nedoplatků, avšak mohl by být zasílán např. i zajišťovací příkaz či jiný dokument, umožňující dle české legislativy vymáhání pohledávky či její zajištění v zahraničí). Tento doklad je vyhotoven ve dvou jazycích, které se v něm nachází současně, a to anglickém a norském.

Podle norského práva je pohledávka vymahatelná 14 dní poté, kdy byla oznámena dlužníkovi, a tudíž součástí norské žádosti je i informace o datu, kdy byl dlužník o pohledávce informován. U vymáhání pohledávky současně Norsko uvádí, že využilo všechny dostupné způsoby vymáhání na svém území a že již pohledávka není vnitrostátně vymahatelná.

Aby bylo možné zahájit úkony související s vymáháním, musí žádost obsahovat identifikaci dlužníka, minimálně jeho jméno, příjmení a datum narození u fyzické osoby, nebo firma a právní forma u osoby právnické. Pro lepší specifikaci může být uvedena i adresa a další údaje, které jsou dožadujícímu státu dostupné. Musí být označena pohledávka, její výše, údaj jaké daně a jakého období se týká, datum dokdy je podle norského práva vymahatelná, jaký úřad požaduje její vymáhání, mohou být vyčísleny úroky z prodlení a závěrem se uvádí i informace o účtu, na který mají být převedeny vymožené částky. Pro převod vymožené částky do zahraničí musí být uveden údaj o účtu ve formě IBAN, musí být uveden majitel účtu, a aby byla částka připsána norským daňovým úřadem správně i variabilní symbol, který kopíruje číslo jednacích případů dlužníka v Norsku.

Za předpokladu, že jsou dostupné všechny tyto údaje a současně jsou doručeny dokumenty týkající se vymáhání, zahájí pověřený správce daně vymáhání norské pohledávky. Při vymáhání či zajištění norské pohledávky postupuje správce daně stejně, jako by se jednalo

o jeho pohledávku, a při provádění procesních úkonů se řídí vnitrostátními právními předpisy (zejména daňovým řádem).

10. Praktické komplikace v rámci mezinárodního vymáhání

V rámci realizace pomoci při mezinárodním vymáhání se setkáváme s praktickými komplikacemi, které proces mezinárodního vymáhání oslabují, mohou jej však i zcela paralyzovat, a bylo by vhodné je prostřednictvím budoucí právní úpravy eliminovat. Takto se v minulosti postupovalo již vydáním směrnice 2010/24/EU, která svými změnami reagovala nejen na rozvoj kooperace členských států a vnitřního trhu uvnitř Evropské unie, ale také na zkušenosti získané v rámci předchozí praxe.

10.1 Státy s neimplementovanou směrnicí Rady 2010/24/EU

Největší komplikace při poskytování mezinárodní pomoci v oblasti vymáhání některých finančních pohledávek je způsobena skutečností, že ještě existují některé členské státy, které dosud nezajistily implementaci směrnice 2010/24/EU v rámci transpoziční lhůty, která byla stanovena do 31. prosince 2011.

Mezi tyto státy patří Itálie, Lucembursko, Polsko a Portugalsko.¹³⁴ Při dožadování mezinárodní spolupráce u těchto zemí je tak požadována pomoc, kterou vnitrostátní právní úprava nezná. Pokud tedy dožadující členský stát má zájem spolupracovat s touto zemí, jež dosud nezajistila implementaci, je vhodné tuto členskou zemi oslovit, a zjistit její stanovisko k možnému vymáhání mezinárodních pohledávek v budoucnu.

Reakce těchto států může být různá, mohou sdělit, že mezinárodní pomoc při vymáhání poskytovat nebudou, nebo naopak mohou přislíbit pomoc v rámci mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek s odkazem na nařízení č. 1189/2011, které je přímo aplikovatelné pro členské státy a tudíž platné i na území členského státu bez ohledu na skutečnost, zda tento stát provedl implementaci směrnice 2010/24/EU či nikoliv. Pokud tedy nastane tato druhá situace, realizuje se pomoc při vymáhání některých finančních pohledávek dle nařízení č. 1189/2011. V případě komplikací (které by mohly vzniknout zejména v rámci vnitrostátních správních kontrol) může pak dožadující členský stát doložit prohlášení dožádaného členského státu, kde tento prohlašuje, že je ochoten poskytnout pomoc za podmínek stanovených přímo aplikovatelným nařízením, ačkoliv u něj dosud nedošlo k implementaci směrnice 2010/24/EU.

¹³⁴ Aktuální seznam států, které implementovaly Směrnicí 2010/24/EU nalezneme na webových stránkách: Národní prováděcí opatření ke směrnici Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření. EUR-LEX (přístup k právu Evropské unie) [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:72010L0024:CS:NOT>

Do současné doby se s touto situací od počátku účinnosti směrnice 2010/24/EU setkala Česká republika pouze ve vztahu k Polsku, které takovéto prohlášení České republice poskytlo a mezinárodní pomoc tak mezi těmito dvěma členskými státy probíhá na základě tohoto prohlášení ve spojení s nařízením č. 1189/2011.

10.2 Přepjatky z důvodu kurzových rozdílů

Komplikace v rámci poskytování mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek mohou způsobit také kurzové rozdíly. Komplikace zpravidla nastanou tehdy, když orgány dožádaného státu a státu dožadujícího mají odlišné měny (tedy nikoliv společnou měnu EUR) a orgán dožádaného státu převede na účet státu dožadujícího celou vymoženou částku odpovídající výši vymáhané pohledávky, avšak tento převod uskuteční ve své národní měně v souladu s ustanovením článku 18 odst. 2 směrnice 2010/24/EU. Při jejím přeshraničním převodu, je částka za použití směnného kurzu přepočítána na měnu státu dožadujícího a po jejím připsání na účet dožadujícího správce daně, je díky tomuto přepočtu odlišná od té, kterou dožadující stát dle jednotného dokladu pro vymáhání požadoval vymoci. Zpravidla tak mohou nastat dvě situace. Dožadující stát obdrží částku vyšší nebo nižší, než je ta uvedená v jednotném dokladu pro vymáhání.

Pokud je vymožená částka nižší, než požadovaná částka při vymáhání, existuje ještě stále u dožadujícího členského státu pohledávka. Pokud však její výše nepřevyšuje částku 1.500-EUR, je její vymáhání prostřednictvím mezinárodního vymáhání pravděpodobně nerealizovatelné.

Pokud je však vymožena částka vyšší, než požadovaná částka při vymáhání, vzniká otázka, jakým způsobem má být s tímto rozdílem naloženo. Článek 24 směrnice stanoví, že bez ohledu na částky na částky vybrané dožádaným orgánem, jako úroky uvedené v čl. 13 odst. 4 směrnice 2010/24/EU, se pohledávka považuje za vymoženou ve výši částky vyjádřené v národní měně členského státu dožádaného orgánu na základě směnného kurzu uvedeného v čl. 18 odst. 2 tohoto nařízení. Pokud se tedy orgán dožadujícího státu obrátí na orgán dožádaného státu s tím, že mu byla připsána na účet vyšší částka než požadoval vymáhat, setká se zpravidla s odpovědí, jež v sobě obsahuje právě ustanovení článku 24. Dožádaný stát považuje převedením celé vymožené částky případ za uzavřený (potvrzení o uzavření samozřejmě požaduje od dožadujícího státu), přičemž není v jeho zájmu a ani v souladu se směrnicí, aby mu byl rozdíl spočívající v připsané vyšší částce vrácen.

V rámci České republiky je tento rozdíl (mezi skutečně vymoženou částkou a částkou jež byla dožádána k vymožení) považován dle ustanovení § 185 odst. 2 daňového řádu za

vratitelný přeplatek, který je správce daně povinen vrátit daňovému subjektu do 15ti dnů od jeho vymožení a to i bez jeho žádosti.¹³⁵

10.3 Rozsudky týkající se mezinárodního vymáhání finančních pohledávek

Některé rozsudky soudů týkající se mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek se mohou stát svým vydáním a následně nabytím právní moci pramenem práva v této oblasti, tedy obecně uznávanou judikaturou.

Nejdůležitější roli v oblasti mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek mají rozsudky ESD. V této oblasti je stěžejní rozsudek, který byl zmíněn již několikrát v průběhu této práce, tedy rozsudek nazvaný ve zkratce „Kyrian“. Jde o rozsudek ESD evidovaný pod číslem C-233/08, který odpověděl na tři zásadní otázky:

- 1) otázku týkající se jazyka doručovaných dokumentů (tyto by měly být doručovány v jazyce, kterému subjekt jemuž je doručováno rozumí)
- 2) zda má dožádaný členský stát právo přezkoumávat platnost či správnost dokladu o vymahatelnosti (zde je nyní stanoveno, že tento doklad se přímo uzná a bez dalšího považuje za doklad o vymahatelnosti pohledávky dožádaného členského státu)
- 3) ohledně pravomoci soudů u jednotlivých sporů. (Sporu týkající se platnosti doručení náleží do pravomoci soudů členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán. Soud dožádaného státu je tedy oprávněn ověřit, zda byl exekuční titul dlužníkovi řádně doručen. Spory týkající se pohledávky, její výše, či původního nebo jednotného dokladu o vymahatelnosti a doručování v rámci dožadujícího státu řeší soudy dožadujícího státu.)

Dalším rozsudkem ESD, který ovlivňuje otázku pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek je rozsudek *Elliniko Dimosio v. Nikolaos Tsapalos a Konstantinos Diamantakis*¹³⁶. Tento rozsudek se řešil otázku nepravé retroaktivity. ESD v citovaném rozsudku uvedl, že účelem směrnice je odstranění překážek fungování společného trhu vyplývajících z obtíží spojených s přeshraničním vymáháním dotčených pohledávek a dále zamezení podvodným praktikám. Rozsudek mluví ve prospěch použitelnosti směrnice na pohledávky již vzniklé před vstupem směrnice v platnost v členském státě, kde má sídlo dožádaný orgán.

¹³⁵ Viz § 185 odst. (2) daňového řádu: „Převyšují-li peněžní prostředky získané daňovou exekucí částku vymáhaných nedoplatků, vznikne dlužníkovi vratitelný přeplatek, který správce daně vrátí i bez žádosti do 15 dnů.“

¹³⁶ Rozsudek ESD C-361/02 Sb.

Ze shora uvedeného vyplývá, že pokud pohledávka vznikla v některém ze členských států, v němž byla směrnice, týkající se mezinárodního vymáhání některých pohledávek závazná, a na základě dokladu o vymahatelnosti, který byl v tomto státě vydán, je vymahatelná, lze ji v budoucnu vymáhat i v jiném státě, který se stal členem Evropské unie až po datu vydání tohoto dokladu. Je tedy rozhodné, zda směrnice byla v době vydání dokladu o vymahatelnosti závazná ve státě dožadujícím, nikoli ve státě dožádaném.

V rámci vnitrostátní judikatury stojí za zmínku:

- 1) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 Afs 67/2009 – 67 – v rámci něhož je řešena otázka nepravé retroaktivity a je zde odkazováno na již shora uvedený rozsudek ESD Tsapalos a Diamantakis.
- 2) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 5 Afs 48/2007 – 173 – tento rozsudek řeší jazykovou otázku, otázku doručování a pravomoci soudů států dožadujícího i dožádaného, a ve svém obsahu absorbuje rozhodnutí dle rozsudku ESD Kyrian.
- 3) Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové (Rc) 26 Co 383/2009 – jeho právní věta zní: „Je-li Ministerstvo financí ČR požádáno příslušným daňovým orgánem státu Evropské Unie o vymáhání daňového nedoplatku v České republice, je povinno této žádosti vyhovět, jsou-li pro to splněny předpoklady, které stanoví zákon č. 191/2004 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých daňových pohledávek. Soud provádějící exekuci (výkon rozhodnutí) věcnou správnou exekučního titulu nezkoumá.
- 4) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 7 Afs 147/2006 – 68 – jeho právní věta zní: „Výzva k zaplacení daňového nedoplatku, o němž bylo již v minulosti pravomocně rozhodnuto, v určené náhradní lhůtě (§ 73 odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb., o správně daní a poplatku), není rozhodnutí naříkatelným správní žalobou podle § 65 soudního řádu správního (§70 písm a) s.ř.s). Nic na tom nemění, že platební výměr nedoplatku byl vydán orgánem cizího státu, pokud jsou splněny podmínky pro vymáhání (§ 6 odst. 1 zákona č. 191/2004 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.“

Závěr

Tato práce poskytuje náhled do problematiky mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek v rámci současné právní úpravy. S ohledem na skutečnost, že unijní právo, je právem neustále se rozvíjejícím, je nutné však poukázat na to, že předmětná rigorózní práce popisuje pouze aktuální situaci týkající se právní oblasti mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek. Do budoucna lze s jistotou očekávat, že právní úprava mezinárodního vymáhání bude novelizována a konkretizována s ohledem na vývoj Evropské unie a také v návaznosti na vývoj právních úprav jednotlivých členských států.

Obecně problematika mezinárodního vymáhání spadá svou povahou do odvětví veřejného práva, neboť se zde uplatňuje hierarchické postavení státu vůči fyzickým a právnickým osobám, specificky pak spadá do kategorie finančního práva. Nelze opomenout, že součástí mezinárodního vymáhání je právní úprava vůči zahraničí a to nejen ve vnitrostátním kontextu, v rámci Evropské unie, ale i v kontextu vůči státům, které se v Evropské unii nenachází. Tedy jedná se o odvětví, které je vedle právních předpisů vnitrostátních, upravené též právními předpisy Evropské unie, které jsou buď přímo aplikovatelné (v našem případě prováděcí Rozhodnutí či Nařízení Komise), a nebo je nutné tyto předpisy implementovat v rámci transpoziční lhůty do určitého data (dle Směrnice Rady). Co se týká vazby na jiné (nečlenské) státy, je tato problematika řešena formou bilaterálních či multilaterálních smluv uzavřených mezi jednotlivými státy. V této práci je uveden odkaz prozatím na smlouvu České republiky s Norským královstvím, do budoucna ovšem nelze vyloučit, že tímto způsobem bude řešena mezinárodní spolupráce při vymáhání finančních pohledávek i s jinými státy.

Navíc signací Konvence OECD o správní spolupráci v daňové oblasti Česká republika zahájila novou éru pomoci při vymáhání, a to nejen vůči státům Evropské unie, ale i vůči všem ostatním státům, které tuto smlouvu ratifikovaly, a smluvně se tak zavázaly poskytovat pomoc dle této konvence.

S ohledem na vše, co již bylo řečeno, je zřejmé, že dochází ke stále většímu propojování vazeb mezi Českou republikou a jinými státy, ať již jsou to státy spadající do Evropské unie či nikoliv, a díky tomu je nutné problematice práva mezinárodního vymáhání věnovat čím dál tím větší pozornost. Z tohoto důvodu je také nezbytné stále hledat soulad mezinárodního práva s vnitrostátním, tak aby si Česká republika zachovala svou suverenitu, avšak na druhou stranu toto právo měnit a dotvářet tak, aby mezinárodní spolupráce byla vůbec možná.

Vzhledem k teritoriálnímu umístění České republiky, jak se říká „v srdci Evropy“, by bylo vhodné do budoucna věnovat otázce mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek větší pozornost, neboť tato spolupráce může České republice přinášet prospěch, a to nejen díky skutečnosti, že tato pomoc upevňuje vazby mezi státy a jejich ochotu spolupracovat na základě zásady reciprocity, ale zejména díky finančnímu přínosu, který z mezinárodního vymáhání plyne a doplňuje tím státní rozpočet.

V rámci vnitrostátní právní úpravy by bylo vhodné některé sporné otázky týkající se aplikace práva mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek lépe vyspecifikovat či nově upravit, aby byly jasně dány hranice v mezích zákona, ve kterých se orgány provádějící mezinárodní pomoc mohou pohybovat.

U mezinárodního vymáhání je nutné lépe upravit různé oblasti vnitrostátního práva, tak aby mezinárodní právo mohlo být aplikováno co možná v nejširším rozsahu. Zejména upravit oblast kurzových přepočtů (respektive rozdílů), které vzniknou při přepočtu různých měn, a to stanovením, jak má být s těmito rozdíly naloženo. Dále je nutné určit, jakým způsobem bude poskytována pomoc při vymáhání pohledávek dle Konvence OECD, a v rámci této oblasti též stanovit, zda pro poskytování takovéto pomoci bude použit zákon 471/2011 Sb, resp. jeho novela reagující na ratifikaci Konvence OECD, nebo bude přijat úplně jiný zákon. Do budoucna jistě bude zapotřebí též lépe upravit vazby mezi právní úpravou mezinárodního vymáhání některých finančních pohledávek a právní úpravou insolvenčního řízení, kdy jsou tyto vazby dosud řešeny pouze na úrovni diskusí v rámci pracovních skupin Evropské unie. Zajisté dojde také k harmonizaci, a následně možná též splynutí práva mezinárodního vymáhání, se směrnicí 2011/16/EU o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, neboť tyto dvě oblasti úpravy se k sobě stále více přibližují. Bude též vhodné se zabývat otázkou vratitelného přeplatku a jeho zaznamenávání ve formulářích e-forms, která je již na programu řešení na úrovni Evropské unie. A v neposlední řadě by bylo vhodné do budoucna upravit též některé instituty v rámci vnitrostátního práva tak, aby mezinárodní právo mohlo být aplikováno v plném rozsahu. Zde je nutné poukázat například na oblast realizace předběžných opatření, kdy na území České republiky není zatím možné zadržet finanční prostředky na účtu dlužníka. V této oblasti by bylo vhodné nechat se motivovat právní úpravou Slovenské republiky, která tento institut již upravuje, a v obdobné podobě tuto úpravu zavést i do vnitrostátní legislativy České republiky. Toto vše by mělo do budoucna přispět k vyrovnání nepoměru, který je v současné době mezi žádostmi zaslanými do zahraničí a žádostmi zasílanými ze zahraničí na území České republiky.

Ve vazbě k ostatním zemím, jež se také účastní mezinárodní pomoci při vymáhání, převyšuje zatím počet podaných žádostí ze zahraničí oproti žádostem zasílaným z České republiky v poměru dva ku jedné. Pro Českou republiku zůstává tedy jakousi výzvou do budoucna zvýšit rozsah a efektivitu vzájemné pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek a ve vztahu k zahraničí vyrovnat nepoměr žádostí či dokonce obrátit stávající stav ve prospěch České republiky, a tím dosáhnout vyšších finančních přínosů do státního rozpočtu.

Seznam zkratk

směrnice 2010/24/EU - směrnice Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření

směrnice 76/308/EHS - směrnice Rady 76/308/EHS ze dne 15. 3. 1976 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel

zákon 471/2011Sb - zákon č. 471/2011 ze dne 20. prosince 2011 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních

zákon 191/2004 Sb - Zákon č. 191/2004 Sb. ze dne 1. dubna 2004 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek

daňový řád - zákon č. 280/2009 Sb., ze dne 22. července 2009, daňový řád, jak vyplývá ze změn provedených zákony č. 30/2011 Sb, 167/2012 Sb., 458/2011 Sb.

konvence OECD - konvence OECD o správní spolupráci v daňové oblasti, ve znění pozměňovacího protokolu s účinností 1. 6. 2011

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

nařízení č. 1189/2011 - Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1189/2011 ze dne 18. listopadu 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek z daní, poplatků, cel a jiných opatření

rozhodnutí Komise - Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 18. 11. 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření

ESD - Evropský soudní dvůr

Norská smlouva - Smlouva mezi vládou České republiky a vládou Norského království o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu ze dne 9. 5. 2005

Státy konvence – Státy, které podepsaly konvenci o správní spolupráci v daňové oblasti

Použitá literatura

Odborné publikace:

- 1) BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, xxx, 519 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.
- 2) SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xx, 304 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-4003-134.
- 3) HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Správní právo procesní*. 4. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2012, 368 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-151.

Právní předpisy Evropské unie:

- 1) Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii – Preambule, *Úř. věst. L 236, 23.9.2003, s. 17–22*.
- 2) Směrnice Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření.
- 3) Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1189/2011 ze dne 18. listopadu 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek z daní, poplatků, cel a jiných opatření.
- 4) Prováděcí rozhodnutí Komise (2011)8193 ze dne 18. listopadu 2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2010/24/EU o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření.
- 5) Směrnice Rady 76/308/EHS ze dne 15. 3. 1976 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel.

- 6) Směrnice Rady č. 79/1071/EHS ze dne 6. prosince 1979, kterou se mění směrnice 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel.
- 7) Směrnice Rady č. 92/12/EHS ze dne 25. února 1992 o obecné úpravě, držení, pohybu a sledování výrobků podléhajících spotřební dani.
- 8) Směrnice Rady 92/108/EHS ze dne 14. prosince 1992, kterou se mění směrnice 92/12/EHS o obecné úpravě, držení, pohybu a sledování výrobků podléhajících spotřební dani a směrnice 92/81/EHS.
- 9) Směrnice Rady 2001/44/ES ze dne 15. června 2001, kterou se mění směrnice 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel, daně z přidané hodnoty a některých spotřebních daní.
- 10) Směrnice Rady 2008/55/ES ze dne 26. května 2008 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek cel, daní a jiných opatření (kodifikované změny).
- 11) Směrnice Komise 77/794/EHS ze dne 4. listopadu 1977, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, zemědělských dávek a cel.
- 12) Směrnice Komise 2002/94/ES ze dne 9. prosince 2002, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření.
- 13) Nařízení komise (ES) č. 1179/2008 ze dne 28. listopadu 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice Rady 2008/55/ES o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření.
- 14) Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.
- 15) Směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/799/EHS.

Jiné zahraniční právní předpisy:

- 1) Konvence OECD o správní spolupráci v daňové oblasti, ve znění pozměňovacího protokolu s účinností 1. 6. 2011
- 2) Zákon č. 466/2009 Z. z. o medzinárodnej pomoci pri vymáhaní niektorých finančných pohľadávok a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných zákonom č. 531/2011 Z.z., Slovenská republika
- 3) Smlouva mezi vládou České republiky a vládou Norského království o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu - 121/2005 Sb.m.s.
- 4) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 44/2004 Sb.m.s.

Vnitrostátní právní předpisy:

- 1) Zákon č. 471/2011 ze dne 20. prosince 2011 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.
- 2) Zákon č. 191/2004 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.
- 3) Zákon č. 199/2010 Sb. ze dne 24. května 2010, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – novela zákona 191/2004 Sb.
- 4) Zákon č. 252/2000 Sb. ze dne 11. července 2000 o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek
- 5) Zákon č. 185/2004 Sb. o celní správě České republiky, ve znění novel
- 6) Zákon č. 337/1992 Sb., Zákon České národní rady ze dne 5. května 1992 o správě daní a poplatků
- 7) Zákon č. 280/2009 Sb., ze dne 22. července 2009, daňový řád, jak vyplývá ze změn provedených zákony č. 30/2011 Sb, 167/2012 Sb., 458/2011 Sb.
- 8) Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ze dne 4. prosince 1963, ve znění novel
- 9) Zákon č. 218/2000 Sb., ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)
- 10) Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění novel
- 11) Vyjádření výboru pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu (ve smyslu usnesení vlády ČR ze dne 15. března 2000 č. 257) nazvané: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, výbor pro evropské záležitosti, 2011, 6. volební období
- 12) Důvodová zpráva k zákonu 471/2011 Sb.

13) Důvodová zpráva k návrhu zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů

Judikatura ESD:

- 1) Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. ledna 2010. Milan Kyrian proti Celní úřad Tábor. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Nejvyšší správní soud - Česká republika. ESD C-233/08. rozh. S. I-00177
- 2) Rozsudek ze dne 1. července 2004, Elliniko Dimosio v. Nikolaos Tsapalos a Konstantinos Diamantakis. ESD C-361/02 Sb. rozh. S. I-6405
- 3) Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. února 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Tariefcommissie - Nizozemsko. ESD 26-62. Sbírka rozhodnutí.
- 4) Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. října 1973. Fratelli Variola S.p.A. proti Administration des finances italiennes. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Tribunale civile e penale di Trieste - Itálie. ESD 34-73. rozh. S. 00981

Vnitrostátní judikatura:

- 1) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 5 Afs 48/2007 – 173 ve věci Milan Kyrian proti Celnímu úřadu Tábor o vymáhání daňového nedoplatku, o kasační stížnosti žalobce
- 2) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 7 Afs 147/2006 – 68 ve věci J. R. proti žalovanému Celnímu ředitelství v Ústí nad Labem, o kasační stížnosti žalobce
- 3) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 Afs 67/2009 – 67 ve věci žalobce B.p. proti žalovanému Celnímu úřadu Olomouc, o kasační stížnosti žalobce
- 4) Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové (Rc) 26 Co 383/2009 ve věci výkonu rozhodnutí oprávněného ČR – FÚ ve V, proti povinnému KGV, k odvolání povinného

Odborné články:

- 1) BURŠÍK, Mgr. Radek. *Mezinárodní vymáhání daňových pohledávek ve světle nové právní úpravy: Ambruz & Dark v médiích* [online]. [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.ambruzdark.cz/mezinarodni-vymahani-danovych-pohledavek-ve-svetle-nove-pravni-upravy/>

Internetové odkazy:

1) Státy Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti. In: *STATUS OF THE CONVENTION ON MUTUAL ADMINISTRATIVE ASSISTANCE IN TAX MATTERS AND AMENDING PROTOCOL – 05 DECEMBER 2012* [online]. [cit. 2013-01-17]. Dostupné z:

http://www.oecd.org/ctp/exchangeofinformation/Status_of_convention.pdf

2) Celosvětové fórum o daňové transparentnosti vítá nové členy a přezkoumává žádosti dalších dvanácti států. In: *Global Forum on tax transparency welcomes new members and reviews 12 countries* [online]. [cit. 2012-10-29]. Dostupné z:

<http://www.oecd.org/tax/globalforumontaxtransparencywelcomesnewmembersandreviews12countries.htm>

3) Národní prováděcí opatření ke směrnici Rady 2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření. EUR-LEX (přístup k právu Evropské unie) [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:72010L0024:CS:NOT>

Seznam příloh

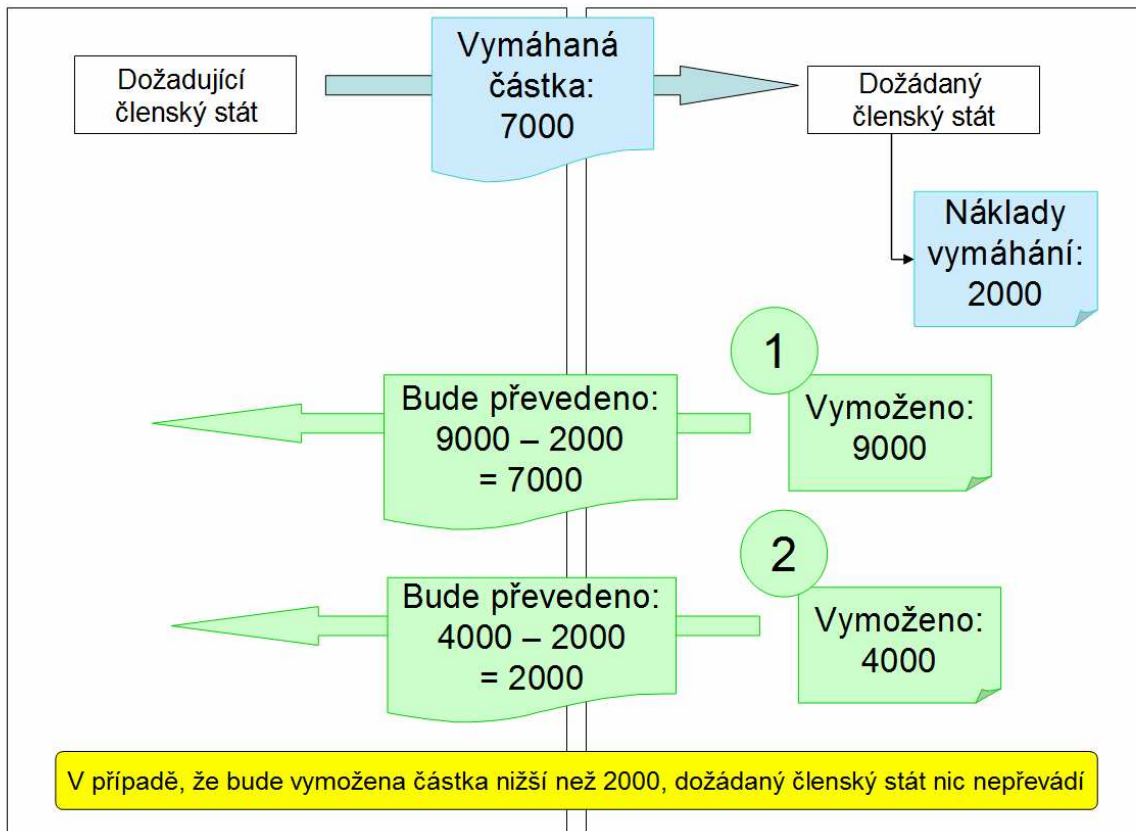
Příloha č. 1: Mapa členských států Evropské unie

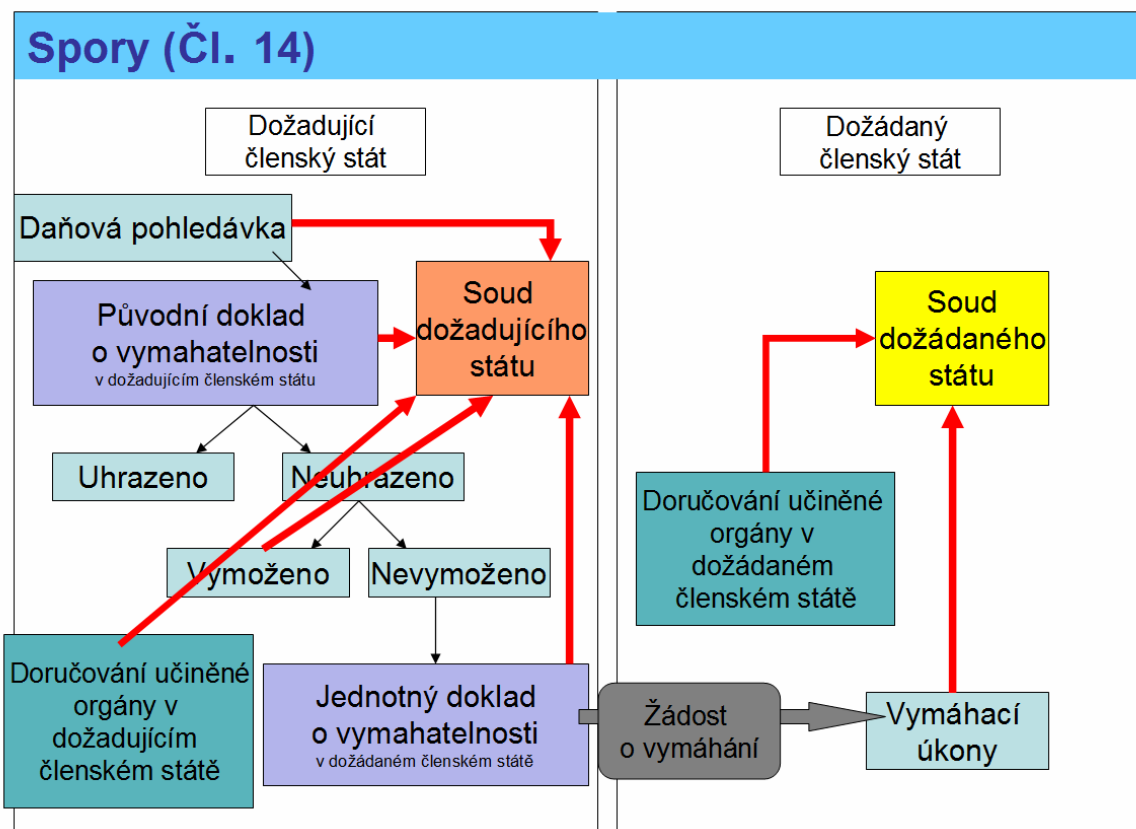
Obrázek pořízen na stránkách wikipedia:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/19/Member_States_of_the_European_Union_%28polar_stereographic_projection%29_CS.svg

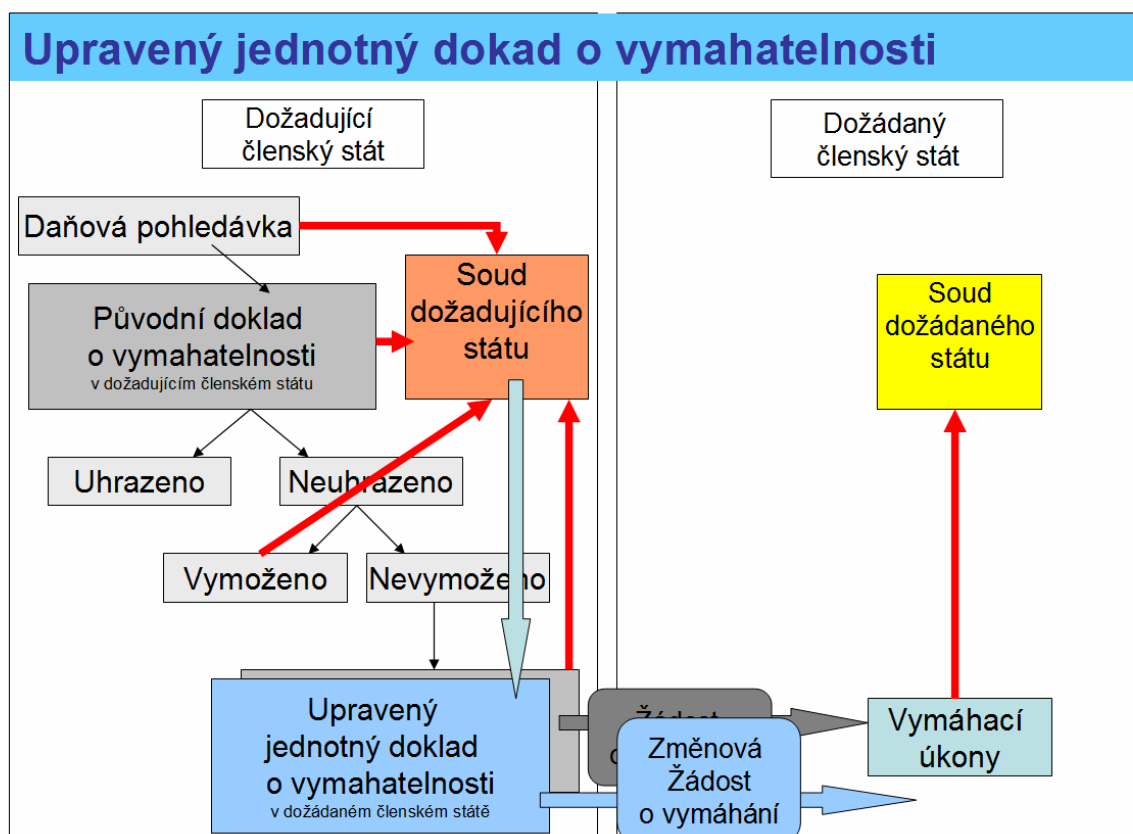
Příloha č. 2: Převod vymožených částek ve vztahu k nákladům

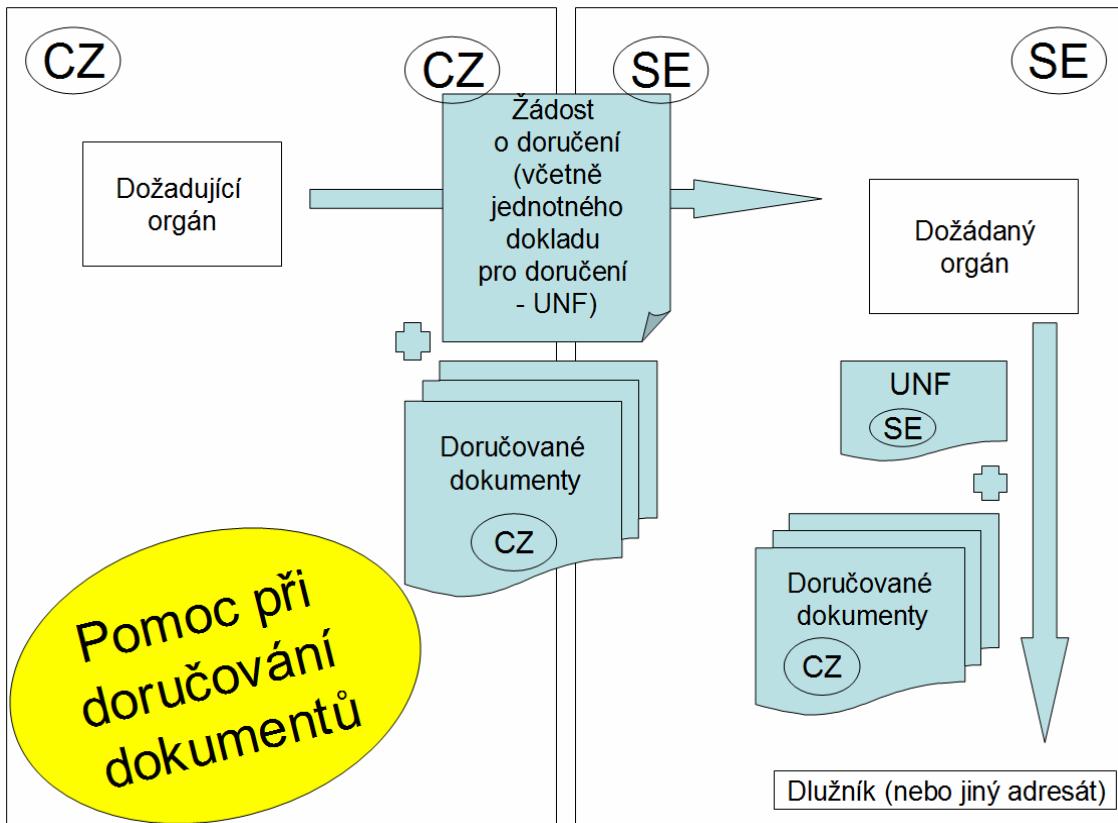
Příloha č. 3: Řešení sporů v rámci mezinárodního vymáhání

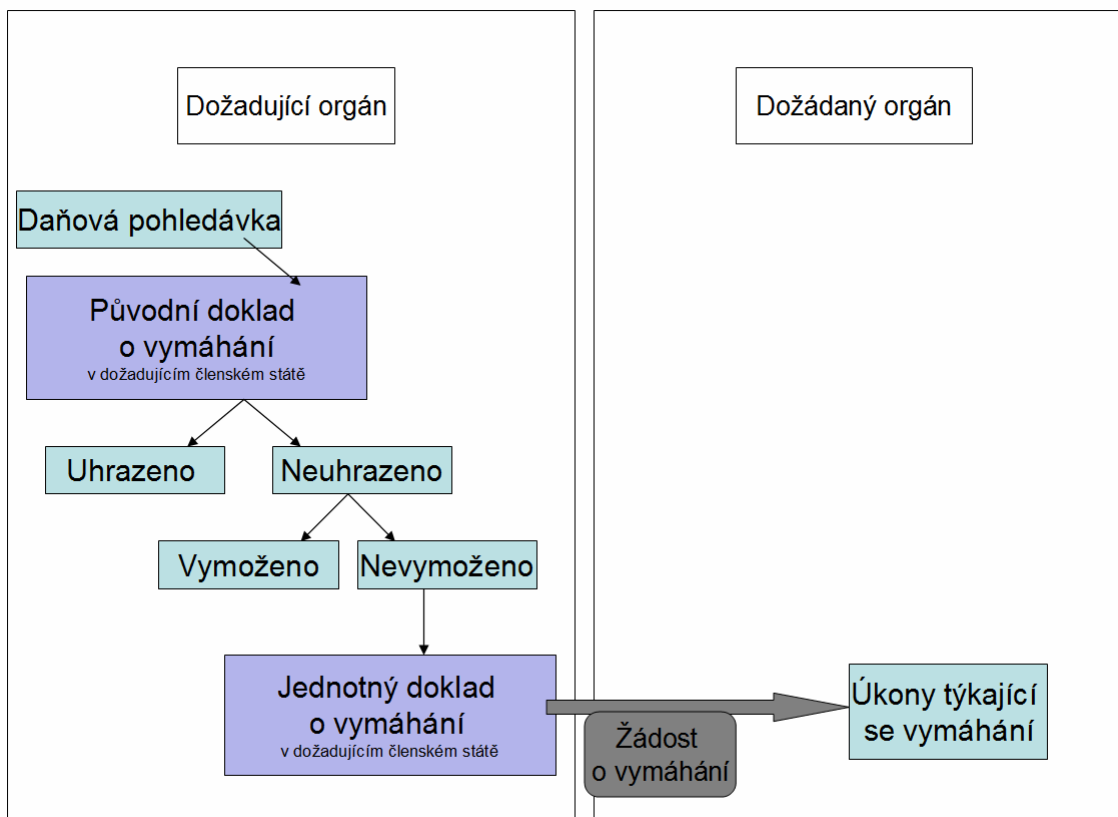
Příloha č. 4: Upravený jednotný doklad o vymahatelnosti

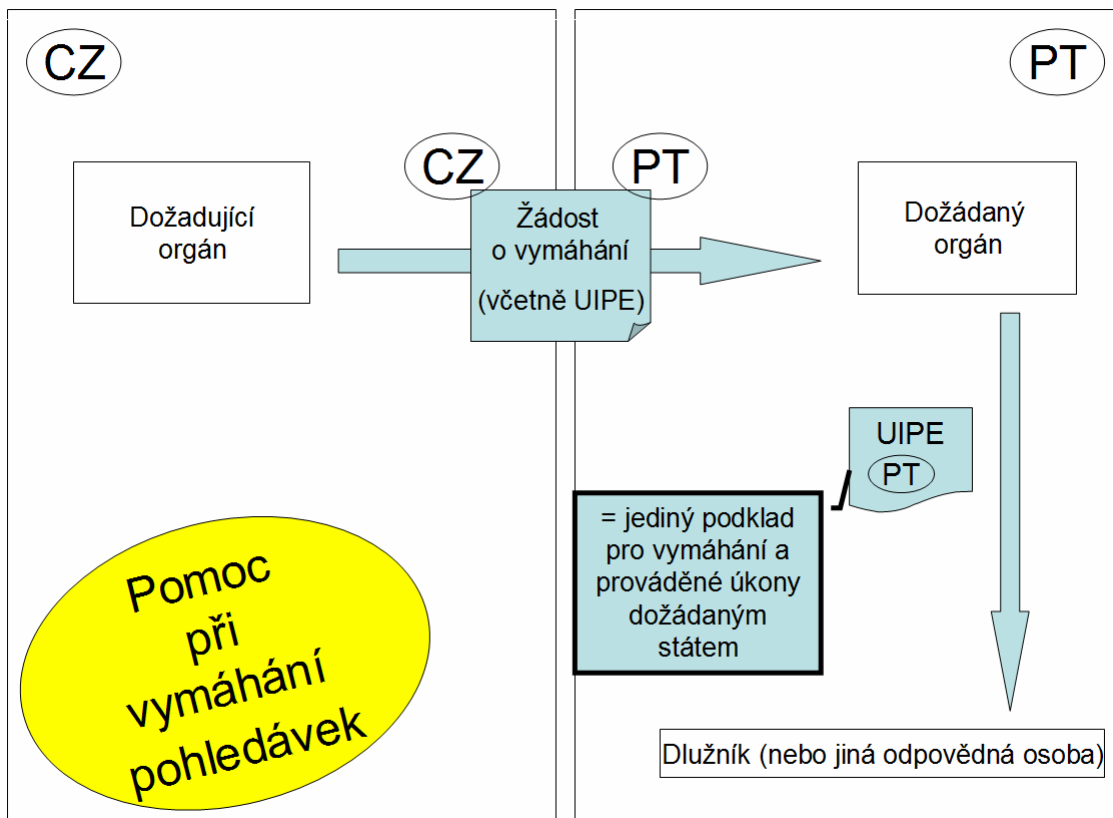
Příloha č. 5: Podání žádosti o doručení včetně UNF

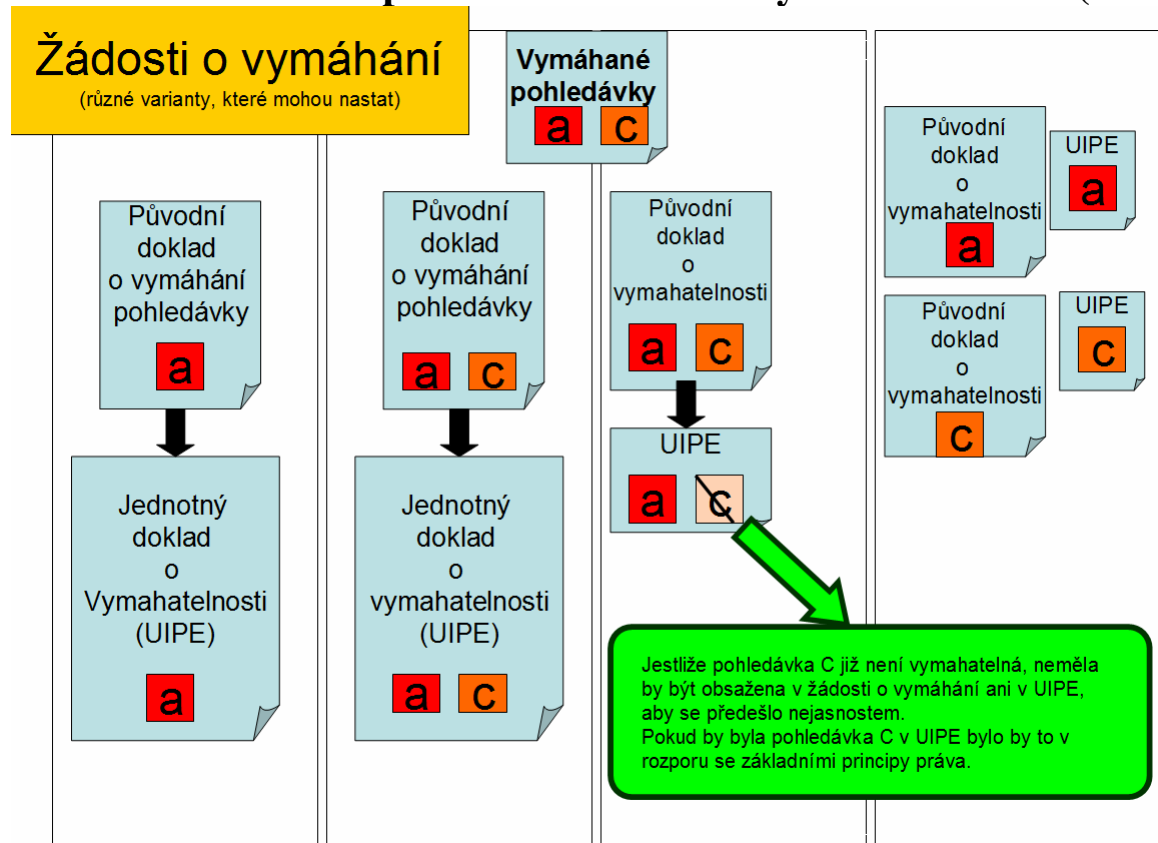
Příloha č. 6: Postup dožadujícího orgánu při podání žádosti

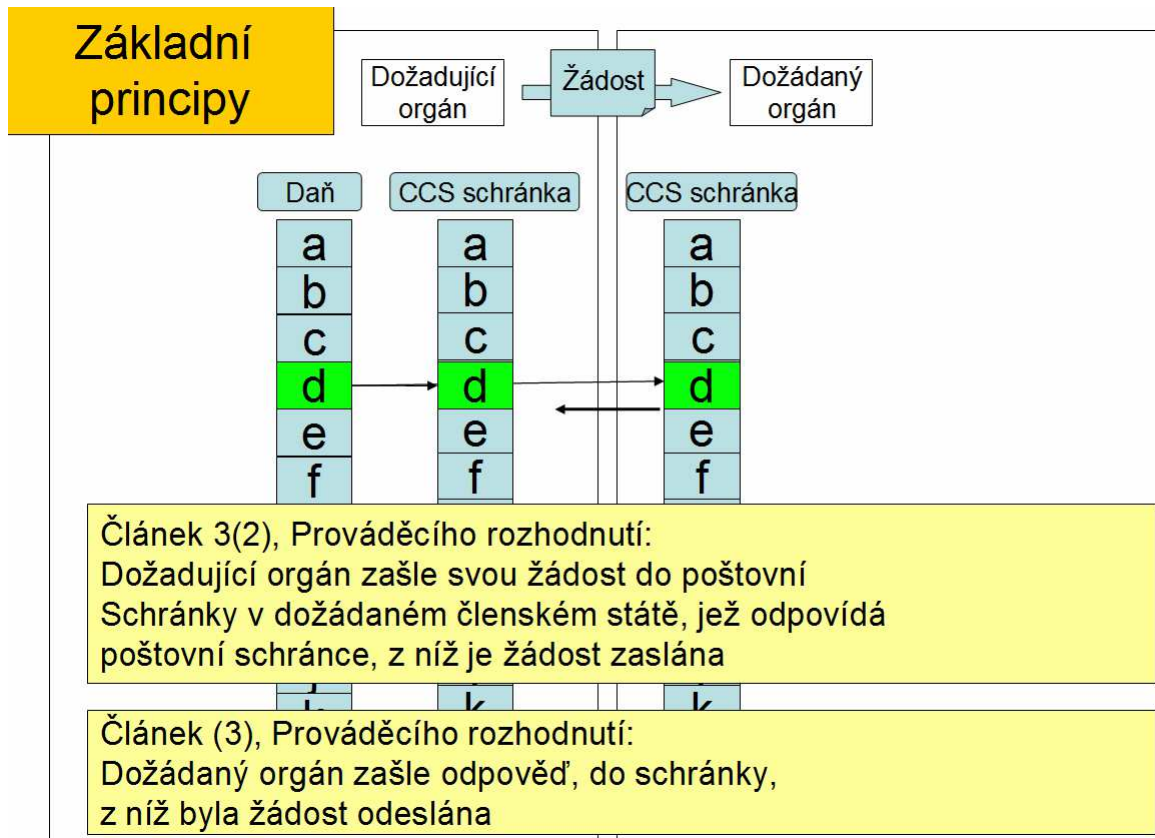
Příloha č. 7: UIPE jako součást žádosti o vymáhání

Příloha č. 8: Změna původního doklad o vymahatelnosti v (UIPE)

Příloha č. 9: Způsob odesílání žádostí a odpovědí přes CCN mail

Příloha č. 10: Státy Konvence o správní spolupráci v daňové oblasti

Země	Konvence	Protokolu/ Novelizované Konvence	Komentáře
 Argentina		1. 1. 2013	
 Austrálie		1. 12. 2012	
 Ázerbajdžán	1. 10. 2004		
 Belgie	1. 12. 2000		
 Dánsko	1. 4. 1995	1. 6. 2011	Včetně Faerských ostrovů (od 2007) a Grónska
 Finsko	1. 4. 1995	1. 6. 2011	
 Francie	1. 9. 2005	1. 4. 2012	
 Gruzie	1. 6. 2011	1. 6. 2011	
 Island	1. 11. 1996	1. 2. 2012	
 Indie		1. 6. 2012	
 Itálie	1. 5. 2006	1. 5. 2012	
 Nizozemsko	1. 2. 1997		Pro Karibské ostrovy: pouze na základě platné daňové smlouvy ^[1]
 Korea	1. 7. 2012	1. 7. 2012	
 Mexiko		1. 9. 2012	
 Moldavsko	1. 3. 2012	1. 3. 2012	
 Norsko	1. 4. 1995	1. 6. 2011	
 Polsko	1. 10. 1997	1. 10. 2011	
 Slovinsko	1. 5. 2011	1. 6. 2011	
 Španělsko	1. 12. 2010	1.1. 2013	
 Švédsko	1. 4. 1995	1. 9. 2011	
 Ukrajina	1. 7. 2009		
 Spojené království	1. 5. 2008	1. 10. 2011	
 Spojené státy americké	1. 4. 1995		Včetně všech území spadajících do jurisdikce

1. [^ "Detailpagina Verdragenbank"](#) (v Dánštině). [Government of the Netherlands](#) ze dne 24. 5. 2011.

RESUME

Problematika mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek je složitým procesem, který se stále díky větší provázanosti vztahů se zahraničím rozvíjí. Cílem této práce je alespoň ve zkratce vysvětlit hlavní pojmy, definice a postupy týkající se mezinárodního vymáhání. Problematika mezinárodního vymáhání spadá svou povahou do odvětví veřejného práva, ještě úžeji do kategorie práva finančního. Součástí mezinárodního vymáhání je také úprava vůči zahraniční a to nejen ve vztahu k Evropské unii, ale i vůči ostatním nečlenským státům. Jde tedy o odvětví, které je vedle právních předpisů vnitrostátních, upravené též právními předpisy Evropské unie a bilaterálními či multilaterálními smlouvami. Podpis Konvence OECD o správní spolupráci v daňové oblasti znamená pro Českou republiku zásadní zlom, neboť bude možné v rámci mezinárodní pomoci při vymáhání vymáhat finanční pohledávky i na ostatních světových kontinentech.

ABSTRAKT

Mezinárodní vymáhání je souvislým procesem, který se dlouhodobě vyvíjí. Pomoc při mezinárodním vymáhání některých finančních pohledávek rozšiřuje možnosti státu vymáhat finanční pohledávky státu či územních samosprávných celků i mimo jeho teritoriální působnost. Chrání fiskální politiku státu a zajišťuje přísun finančních prostředků do státního rozpočtu. Pomoc při vymáhání je poskytována nejen v rámci práva vnitrostátního a mezi členskými státy Evropské unie i evropského, ale díky mezinárodním smlouvám, k jejichž ratifikaci dal parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, se tato pomoc nově rozšiřuje i za hranice Evropské unie a díky Konvenci OECD o správní spolupráci v daňové oblasti i na ostatní světové kontinenty.

ABSTRACT

Mutual assistance for the recovery of claims relating to taxes, duties and other measures is a continuous process that has been developing over the long run. Mutual assistance for the recovery of some financial claims is another tool of the state to recover its financial claims or the claims of its regional self-government units, outside its territorially restricted jurisdiction. Cross-border recovery protects the state's fiscal policy and safeguards the supply of assets for the treasury. Assistance is provided not only under the national and the European laws governing disputes among EU member states but also outside the EU thanks to international treaties that have been ratified by the Parliament of the Czech Republic and that are now binding for the country, and thanks to the OECD Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters that provides for assistance across the continents.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie, Mezinárodní vymáhání, Dožadující stát, Dožádaný stát, Žádost o vymáhání (informace, doručení nebo předběžná opatření)

KEY WORDS

European Union, International enforcement, Applicant authority, Requested authority, Request for recovery (information, notification or precautionary measures)